LECTIONES SACRAE IN PRIMAM CANONICAM B. IOANNIS APOSTOLI

Auctore Fr. Petro Maldonado Hispalensi, Ordinis B. Augustᵢ

AD IOAN. BABTISTAM CENturionem Marchionem de ESTEPA.

Cum Regio Priuilegio, & facultate superiorum.

Vlisipone, in officina Vincentij Aluarez.

ANNO DOMINI

1609.

IVDITIVM DOC-
toris qui ex comiſsione S.
Offitij hoc opus reco-
gnouit.

VIDI Has Lectiones ſacras in Canonicam Ioannis Apoſtoli, Autore P. Fratre *Petro Maldonado*, Ordinis D. Auguſtini, & nihil continent contrarium bonis moribus neque fidei, imo ſingulares locorum explicationes, & vberem materiam ſacri verbi contionatoribus in conuentu S. Franciſci de Iobregas, die 1. Maij, Anno 1609.

Frater Ludouicus
de los Angeles.

LICENÇA DA MESA GERAL
da Santa Inquiſiçam.

VISTA A informação, podeſe imprimir eſte tratado; Lectiones ſacræ in Canonicam Ioannis, *& dapois de impreſſo, torne a eſte Conſelho, pera ſe conferir, & dar licença pera corree, & ſem ella não correrà.*
Em Lisboa. 15. de Mayo, de 1609.
Marc. Teixeira. Bart. da Foſequa. Ruy pirez

LICENÇA DO ORDINARIO.

PODESE Imprimir, vista a licença acima: En Lisboa, quinze de Mayo, de 1609.

Ioam Saraiua.

SVMARIO DO PRIVILEGIO.

EL Rey nosso Senhor, concedeo ao Padre Frey *Pedro Maldonado*, Religioso da Ordem de Sancto Augustinho, natural da cidade de Seuilha, Priuilegio, por tempo de dez annos, pera que nenhũa pessoa, de qualquer calidade que seja, não possa imprimir, nem vender, em todos stes Reynos, & Senhorios, os Liuros, cuyo titulo è, *Lectiones sacræ in Canonicam Ioannis*, saluo elle, ou as pessoas que delle tiuerem licença: sob as penas conteudas no dito Priuilegio, concedido em veynte y quatro de Abril, do Anno de 1609.

CARTA

CARTA PARA EL Autor, de nuestro Padre Reuerendissimo, el Padre Maestro Fray Ioan Baptista, de Aste, General de la Orden de los Hermitaños de S. Augustin.

AN ME Dicho, que tiene V. R. algunos trabajos que imprimir, que serán de prouecho: y assi, por esta le doy licencia, para que los imprima, guardando el orden que en esto se suele tener aca en España, de acudir al Consejo, y remito el examen, del libro, a el Padre Prior de Lisboa, para que el le vea, ò señale vna persona docta, para ello, y me auise del juyzio que hiziere del libro, Nuestro Señor, &c. De Madrid, y Febrero. 3. de 1609. Anos.

Fray Iuan Baptista de Aste, General, y Comissario Apostolico

LICENCIA DEL Padre Prouincial.

EL Maestro Fray Pedro de Valderama, Prouincial de los Ermitaños, de la Orden de nuestro Padre San Augustin, en esta Prouincia del Andaluzia, de la obseruancia: Por la presente doy licencia al Padre Fray Pedro Maldonado, para que pueda imprimir vn libro, intitulado: *Lectiones Sacræ in Canonicam Ioannis*, guardando el estilo que en esto siempre se guarda. Fecha en nuestro Conuento de Nuestro Padre San Augustin, de Seuilla, a veynte y vno de Febrero, de mil y seyscientos y nueue. *VALE AT SIC.*

Fray Pedro de Valderrama.

APROV

IVDITIVM P.M.F. Ioannis Valladares, Prioris Vlisiponensis Conuentus S. August. & Regij cõtionatoris,

DE Cõmisione Reuerendissimi Patris nostri Magistri Fratris Ioannis Baptistæ de Aste, Generalis dignissimi, Ordinis Beati Patris nostri Augustini, & Commisarij Apostolici, vidi has Lectiones sacras in Canonicam B. Ioannis Euangelistæ, nihilque reperi fidei aut bonis moribus contrarium, dignasque judico quæ typis mandentur in communem vtilitatem, in nostro Conuentu B. P. Augustini, Vlisiponensi. Die XIX. Maij, Anno 1609.

F. Joannes de Valladares.

INDEX VERBORVM et rerum.

A.

ABVNDANTIA Doctrinæ quæ est in Ecclesia. 7

Aporio quid significet in scriptura sacra. 9

Apostoli Christi vulnera manibus contrectauerunt. 36

Apostoli solum traddiderunt quæ à Deo acceperunt. 38

Apostoliquare dicuntur lucernæ. 56

Abstractis vtitur Ioannes de Christo agens. 57

Animi alacritas et promptitudo. 80

Aduocatus quomodo sit Christus. 2. p. fol. 1

C.

Christus fuit lapis probationis. fol.

Christum diuidentes à Iesu. 12
Contionatorum vtilitas in mundo. 13
Contionatores sunt testes, & de conditionibus testium. 21
Christi misteria cognosci cum reuerentia & tractari cum alacritate debent. 29
Christi diuinitas & vera humanitas. 34
Christi vna solum persona. 35
Contionatoris imago & conditiones. 40
Cognitio Dei inexhausta. 9
Christus non dicitur verbum vitæ nisi post mortem et cur? 44
Contionator quomodo homicida. 60
Charitas fidelium inter se debet à contionatoribus commendari. 75
Charitas specialis fructus prædicationis Christi 72
Conjuges in scriptura dicũtur sotij. 79
Christus solum omni ex se peccato caruit. 103
Cœli quomodo mundati fuerint per sanguinem Christi. 127
Christus quomodo dicatur justus in condonando. 142

D. Dissimulare

D.

Diſimulare prudentium eſt. 6
Doctrinæ dulcedo, & vtilitas. 16
Doctores id circo adeò docentur, vt populum doceant. 40
Doctores eſt nihil ambigere eorum quæ docet. 42
Deus à beneficijs accipit nomen. 63
Deus iam gaudet hominum ſocietate. 91
Deus propter multa dicitur lux. 96
Deo nomina imponendi ratio. 99
Doctores apertè loquantur vera. 105
Demon cur dicitur princeps tenebrarum fol. 112
Doctores veritatem faciunt dum docent. fol. 118
Deũ quomodo faciet homo mendacet. fol. 148
Deum non ſequiquàm malum. 2.p.22.

E.

Euidentia in ſtificante. 35
Euangelij tempora quantum preſtẽt antiquæ legi. 43
Eccleſia eſt gaudij ciuitas. 74

F.

Ad fidei propositionem requiri auditum, & aliquarum rerum vsum. 32
Fructus erit eo copiosior, quo minister fuerit melior. 41
Fidem operibus ostendere pertinet ad honorem fidei, Dei & Ecclesiæ. 15
Fidei veritatis quæ sint certissima signa. 2. p. 14.

G.

Gaudium fructus Aduentus Christi. 72
Gaudium oritur ex societate fidelium. 73
Gaudium oritur ex prædicatione Apostolorum. 74
Gaudiũ erigit mentes ad Dei laudes. 80
Gaudium munit animum contra hostes, fol. 81
Gaudium mundi non est solidum neque maturum neque durans ac diuesvt gaudium Dei. 84
Gaudij ciuitas est Ecclesia. 88

I.

Ioannes præ alijs de Christi misterijs sublimius loquutus est. 1
Initium quid sit in scriptura. 26

Ioannes maiorem sui conciliauerat opinionem quam Paulus. 31
Ioannes dici potest mater Christi. 61
Iusti à fructu quem faciunt nominantur in scriptura. 64
Iustorũ discordiæ quomodo excusentur. fol. 17
Iao apud Gentiles esse quod apud Hebræos Iehoua. 95
Iusti Deo titulos ex beneficijs ab eo acceptis imponunt. 98
Ioannes appellabatur sol Euangelij. 103
Iusti comparantur diebus. 110

L.

Libri Annonimi quare sint? 6
Lux pro vita. 100
Lux dicitur ab vnione. 100
Lux lætitiæ simbolum est. 102
Lux dicitur in terra seminata. 105
Lucis nomine totam Ecclesiæ fabricam significari. 108
Lucis arma quæ sint. 109
Lex custodita custodit. 2.p.12

M.

Manifestari vitam quod sit. 55

Index rerum.

Mandatorum obseruantia esse vehemens motiuum credulitatis nostræ fidei.
Mandatorum obseruatio est efficax 2. p.
signum fidei in Deum. 2. p. 9
Mandatnm amoris quomodo nouum sit & vetus. 2. p. 23

N.

Nominũ imponendorum Deo & homini ratio. 99
Nemo falitur nisi à se ipso, & neminem homo falit nisi seipsum. 144

O.

Obedientia conseruat charitatem. 2. p. 20
Obedientia perficit amorem. 2. p. 21
Obedientia signum certum amoris. 22
Obedientia, & imitatio oriuntur ex amore. 22

P.

Perspicere quid sit in scriptura. 28
An Pater dici possit initium. 37
Prophetæ propositionibus de preterito vtuntur pro futuro poetæ vero econtra. 131
Propositiones de futuro præsenti & preterito

rito circa passionem Christi quàm vin habeant. 132
Peccatis mortalibus sanguis Christi est ignis venialibus aqua. 134

S.

Serui notis inurebantur.
Sotietas & vita junguntur. 68
Societas generat gaudium. 74
Societas est commertium bonorum. 78
Sotius dicitur à secando. 111
Sanguis Christi facit nos non animo cadere. 122
Sanguis Cheisti tricipliciter nos emundat. 124
Sanguis Christi quomodo melius loquatur quam sanguis Abel. 124

T.

Testium optimæ conditiones. 22
Tenebrarum triplex genus. 106
Tenebræ nullæ possunt esse in Deo. 106
Tenebrarum diuersa genera. 112

V.

Verbum cur dicatur filius. 47

Verbum vitæ quid ſignificet. 48
Verbum vitæ non apellari Chriſtum niſi poſt mortem. 50
Verbum inſitum quid ſit. 49
Vita quid ſignificet. 51
Vita paupertati opinitur inſcriptura. 98
Veritas in ſcriptura dicitur ipſamet juſtitia & æquitas. 119

Z.

Zelus animaru m oritur ex maiori cognitione Dei. 41

FINIS.

Index

Ca.36. Suscita predicationes quas loquuti sunt prophetæ priores. 21
Ca.44. Factus in tempore iracundiæ reconciliatio. 63
Cap.6. Quid pauper nisi vt pergat vbi est vita. 68
Cap.6. Ne acedieris in vinculis illius. 82
Ca.11. Ambula in vijs cordis tui. 121
Ca.33. Cur dies diem superat? 110
Sapien. cap.1. Testis renum eius. 22
Ca.16. Neque herba neque malagma. 48
Cant. cap.3. Duo vbera tua quasi hinnuli. 7
Cap.5. Ego quasi murus & vbera mea quasi turris. 17
Crp.6. Pulchra, & decora in delitijs. 74
Cap.7. Vbera quasi botri vineæ. 83
Cap.2. Flores apar. & vxor turtur. aud. 32
Psal. 64. Difusa est gratia in labijs tuis. 7
62. Diuitiæ si affluant nolite cor apponere. 40
106. Misit verbum, & sanauit. 48
118. Credidi propter quod loquutus sum. 41
Psal. 39 Manifestare coram Ephraim Benjamin, & Manasse. 59
Psal. 49 Deus manifestè veniet. 59

Psal.31. Apud te laus mea in Ecclesia magna. 62
Psal.62. Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea. 81
Psal.17. Tu illuminās lucernā meā. 104
Psal.8. Ibunt in adinuētionibus suis. 120
Psal.88. In æternum seruabo illi misericordiam meam, & testamentum meum fidele ipsi. 143
Psal.61. Mendaces filij hominum instateris suis. 148
Psal.118. Cū perspexero in mād.tuis. 28
Isaias cap.59. Aporiatus est, quia non est qui occurrat. 10
43. Vos testes mei dicit Dominus. 23
45. Quis auditum faciet hoc ab initio. 25
57. Creaui fructum labiorū pacē. 39
Ca.37. Quod reliquum est mittet radicē deorsum, & facier fructū sursū. 41
Ca.20. Tribus diebus nudus incessit. 42
Ca.64. A sæculo non est auditum. 44
C.46. Ecce tu irasceris, & peccauimus. 57
Ca.60. Laudem Domini annunciabo. 60
Ca.22. Ero eis corona gloriæ, & sertum exultationis. 77

Sacræ paginæ.

Ca.23. Merces eius sanctificatæ Dño. 78
Cap.8. Quia pueri cõmunicauerunt carni & sanguini. 80
Ca.53. Lætitia sempiterna super capita eorum. 72
Cap.6. Illuminare Hierusalem, quia venit lumen tunm. 95
Ca.26. Ros lucis ros tuus & terram gigantum detrahes in ruinam. 108
*Hiere.*13. Vox gaudij vox lætitiæ. 74
*Ezech.*3. Rasit sibi capillos. 42
Ca.29. Cum abstulero gaudium iniquitatis eorum. 80
Oseæ c.4. Non est scientia Dei in terra. 10
*Soph.*3. Reliquiæ Israel non faciunt iniquitatem. 140
Cap.3. Seruient ei humero vno. 92
Amos 5. Nunquid non tenebræ dies Domini, & non lux? 105
Abacu 2. Qui ineredulus est non erit recta anima eius in semet ipso. 113
*Micheæ.*5. Egressus eius ab initio. 26
*Abacu.*3. Ante faciem eius ibit mors. 15
*Zachar.*12. Ponam Hierusalem lapidem oneris. 1
*Matth.*25. Dormitauerunt omnes, & dormierunt. 1

mierunt. 30
Ca.17, Ceciderunt in faciem, & timuerunt. 57
*Luc.c.*6. Perspicies vt ejicias festucam. 29
*Ioan.*4. Vidimus quia hic est saluator. 36
cap.14. Via veritas, & vita. 63
*Actor.*2. Mũdus sum à sãguine omniũ. 60
*Ad Rom.*2. Non enim qui in manifesto judeus est. 58
cap.4. An etiam præputium manet. 58
cap.8. Spiritus orat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.
cap.7. Peccatum occasione accepta seduxit me. 140
cap.18. Dei veritatem in injustitia detinent 118
cap.12. Necessitatibus sanctorum communicantes. 78
2.*Cor.*4. Aporiamur sed non destituimur. 9
1.*Cor.*4. Credimus propter quod loquimur. 41
1.*Coa.*2. Sapientiam loquimur in mysterio. 44
1.*Cor.*6. In Christo omnia viuificabuntur. 53

2. *Cor.* 4. Nos qui viuimus in mortem tradimur. 54
2. *Cor.* 4. Dixit de tenebris lucem splendescere. 56
1. *Cor.* 5. Efficeremur justitia Dei in ipso. 49
Ad Heb. 4. Penetrabilius omni gladio ancipiti.
cap. 11 Sanguinis aspersionem melius clamantem quam Abel. 123
cap. 9. Omnia pene in sanguine mundantur. 125
cap. 2. Oportet obseruare ne pereffluamus. 92
Ad Philip. 3. Videte canes videte concisionem. 12
cap. 2. Si quod gaudium sotietatis. 73
1. *Ad Thimoth.* 4. Conscientiam cauterizatam. 12
2. *Ad Thimoth.* 1. Vocauit nos secundum gratiam. 56
Ad Colos. 3. Cum apparuerit Christus vita nostra. 33
1. *Ad Thessal.* 5. Nos qui diei sumus. 109
Ad Gal. 2. Legi mortuus, vt Deo viuam. 67
cap. 3. Venit Paulus videre Petrum. 28
Ad Ephes. 4. Veritatem facientes in charitate

ritate crescamus. 118
Sap. 2. Sanguine suo tulit parietem. 123
1. *Petri.* 1. Et aspersionem sanguinis Iesu Christi. 134
Iacob. 1. Qui perspexerit in lege perfectæ libertatis. 29
Iudic. c. 1. Super ædificantes vos metipsos sanctissimæ fidei vestræ. 2. p. 14
1. *Ioan.* 5. Hæc est annuntiatio quàm audiuimus ab eo. 30
2. *Ioan.* 5. Qui ex Deo est peccatũ non facit. 140
Apocal. 20. Mors & infernus missi sunt in stagnum ignis. 53
cap. 21. Initium, & finis. 63
cap. 3. Ponam in eo nomen meum, & nomen ciuitatis. 91

FINIS.

INDEX RERVM QVÆ AD INTELligentiam ſacrarum literarum deſeruire poſſunt.

Aperire eos quid ſignificet in ſcriptura. fol. 105
Apud quam vim aliquando habeat. 62
Annuntio quid propriè. 59
Aduocatus variæ ſignificationes. 2.p.f.3
Et pro quia vſitatum in ſcriptura. 57
Fidelis pro quo ſumetur in ſcriptura. 144
Gaudium eſſe in aliquo quid ſit. 77
Gaudium ex Græco quid propriè. 80
Iuſtus, & juſtitia quid ſignificet. 144
Manifeſtare quid propriè. 59
Manere in Deo quid. 2.p.f.16
Mors Chriſti tripli genere propoſitionũ exprimitur. 130

Notitia

Index.

Notitia ponderatiua in ſcriptura. 2. p. fol. 10
Plenum varia ſonant. 82
Quoniam pro quia. 104
Remittere id eſt precipitare.
Sotieras quid propriè. 69. & 11
Seduco quam vim habeat. 140
Tenebræ, & in eis ambulare. 117
Tantum particula ſæpe debet in ſcriptura ſupleri.

FINIS.

INDEX

DOGMA-

TVM FIDEI.

Apostolorum leges obligabant. 2. p. f. 26
Christum esse Patri coeternum ab eoque procedere. 132
Christus Patri consubstantialis. 107
Christi innocentia. 112
Charitas cum Deo & proximo est eadem. 87
Charitas efficax conjunctam habet mãdatorum obseruantiam. 2. p. 20
Cherinri sotietas damnatur. 86
Confessionis sacramentalis veritas. 145
Confessionem debere esse in specie & numero. 145
Gratiam esse in anima, non posse certo sciri. 2. p. fol. 8
Gratia si non est nequeunt perfectè custodiri mandata. 2. p. fol. 13
Fides non satis est ad salutem. 2. p. 13

Hominem

Hominem non iustificari proprijs operibus. 133
Iustus potest de condigno satisfacere pro venialibus. 145
Iustificationem non ponendam esse in aquæ lotionibus vt Ebionitæ. 123
Mala non esse facienda vt inde eueniant bona. 119
Spiritus S. duarum Personarum est nexus. 87

FINIS.

INDEX PRO CONCIONIBVS, ET FESTIS.

Nativitas D. N. IESV Christi. In principio erat verbum. 40.59.63.120 82.90.

Circunciſio Domini. 122

Epiphania. 60

Transfiguratio. 96

Euchariſtia. 64,77.122.2.p.fol.16

Aſcenſio. 127.116.2.p.fol.2

Reſurrectio. 1. die. 84

Trinitas. 9.121.118.113.2.p.128

CRVX. 134.147.12

B. Petrus. 40.42.43.48.28.52 99 58

Ioannes Baptiſta. 104

Ioannes Euangeliſta. 3.31

Thomas Apoſtolus. 29

Iacobus juſtus. 142

Philipus, & Iacobus. 74.80

Simon, & Iudas. 92.68.70.71

Lucas

Index contionib. & festis.

Lucas vel Marcus. 13.55.80 110
In festo omnium Sanctorum. 81.105
Doctor Ecclesiæ. 101.105.17.56.64
Martyr. 22.2.p.22.
Confessor. 103
Magdalena. 144

FINIS INDICIS.

ERRATA.

ERRATA.

FOL. 2. vuus, vnus. 4. iamque tãque 9. nomen, enim. 11. cum, eum.
Fol. 24. finis prebens pribentem.
Fol. 26. receperat, perceperat.
Fol. 46. prospienca, propterea.
Fol. 41. nimus, nimis.
Fol. 42. laudem, laude. 43. ed, edi.
Fol. 50. logenti, legenti. 60. autorum, actorum.
63. spangendo, spargendo.
65. in ex 67. illi ille. 72. inierit. 73. ascendam alcendant. 91. optimis, optimi. 91. famuo, famulo. 114. quiamque, quicumque. 119. inerepuit, increpat. 124. exinannitem, exinanitam. 149. ductum dictum. 150. minutat, mi

IOANNI

BAPTISTAE CENTURIONI MARCHIONI DE ESTEPA.

MIHI CVI hanc consecrarem editionem nō occurrit alius præterte, multa mihi ad id faciendū argumento fuere, cum insignis tuus ad studia omnia ardor, & in me maxima benefitia collata, tum quia auctoris Epistolæ dignitas tuam auctoritatem, & commētatoris indignitas tuam humanitatem suo jure videntur postulare. Adde quod si Ioannes Euangelista Ioannem Baptistam habuit Doctorem, fas erat

erat vt illius opus: & commentarij tẽ Ioannem etiam Baptistam haberent patronum, id vero quanto eum honore? fuit Euangelista Baptistæ gratus, & à quo doctrinæ lumen accepit, eius discipulus factus, antequam Christum audiret, eidem honoris lucem contulit, eius predicator existens, post Christi diuinitatem celebratam: & habebis opem cuius foues & opus, tuamque certe dignitatem, statumq; Euangelista tuebitur, cuius. Commentarij sub tuo nunc nomine ac protectione prodeunt. Ego vero Mecenatis optimi meritis hanc gratæ mentis vicem repono, inducens in animum, hoc opusculum ei oblectationi fore, qui rerum altissimarum cognitione gaudet, ac reficitur, neque hoc clientis obsequium dicãtem, eo fauore, ac beneuolẽtia complexurum, quo, tot annorũ spatijs, me meaq; prosequutus est. VALE.

F. Petrus
Maldonado.

PROLOGUS.

NARRAT HIE-ronymus in caput 12. Zachariæ fuisse apud Palæstinam morem, vt in oppidis, Castellis, & viculis rotundi ac maximi ponderis ponerentur lapides, ad quos lacertorum robore insignes adolescétes se exercerent, & pro magnitudine virium lapidem illum subleuarent. Alij ad pedes (ait Hieronymus) alij ad pectus, alij ad humeros, non nulli super verticem capitis, iunctis rectisq; manibus magnitudinem virium

demonstrantes lapidem illum subleuabant. In arce Athenien si huiusmodi æneam Sphæram se vidisse tradit Hieronymus, qui sic explicat locum illũ Zachariæ ponam Hierusalem sicut lapidem oneris, omnes qui leuabunt eã concisione lacerabuntur, idest quantum vis hostes Hierusalem moliri ac deuastare conati fuerint, maximi lapidis pondere, lacertorum nixu, & corporis concisione lacerabuntur. Iesus Sidrac Eccle. 6. Capite dũ de sapiẽtia agit eadẽ vtitur metaphora quàm aspera est nimium sapiẽtia in doctis hominibus? (*Que mal se dexa*

abar-

abarcar la ſabiduria de los que no tienen mañ̃a) Non permanebit in illa ex cors, (*No tiene coraçon para tenerla vn poco en peſo*) Vel melius (*No repara el necio en lo que lee.*) Vt alibi famulum cuiuſdam regis inſtruens Salomon, ne permaneas, inquit, in verbo malo, (*No repares en vna mala palabra.*) Quaſi lapidis virtus probatio erit in illis, clariùs ſeptuaginta quaſi lapis probationis validus erit in illo, (*Probarleha las fuerças y darleha bien en que entender*) Nõ demorabitur proijcere illam, *Al punto darà con ella en el ſuelo.*) Chriſtus D. æterna Dei ſapientia lapis eſt iſte oneris ſeu probati

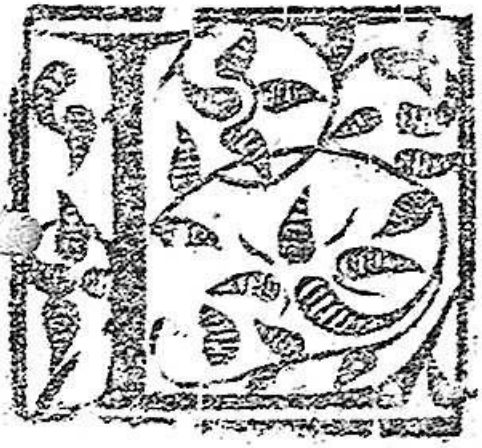
bationis mortalium omnium. Inde vsque á mundi coalescentis incunabilis ad nostra vsque tẽpora in hoc subleuando lapide sũdauit labor, atq; certauit industria. Antiqui vix humo extollebant, cũ parùm de Christi mysterijs attingerét. Mathæus, Marcus, & Lucas Christi sacerdotium, & mores predicantes, altius lapidem istum subleuarunt, vnus tamen est Ioannes, qui, vt ipse ait, manibus contrectauit verbum vitæ, in cælum vsque euexit, & super æthera iactauit dicens. In principio erat verbũ; Nec demoratus est, proijcere illũ, nõ enim contentus

in

in Euangelio sublimasse, eundem in hac Epistola extollit, quod fuit ab initio, quod audiuimus de verbo Dei, &c. & manus contrectauerunt.

CAPVT. I.

AVTOR ET AVTORITAS huius Epistolæ.



ICET De duobus sequentibus epistolis aliqui quõdam dubitauerint an Ioannis Apostoli vel cuiusdam Ioannis præsbyteri fuerint? vt refert Eusebius lib. 3. cap. 25. de hac nulla vnquam fuit in Ec-

clesia cõtrouersia. Eã esse Ioannis Euangelistæ, constat tum ex Canone 84. Apostolorum tomo primo Conciliorum, tum ex reliquis locis Conciliorum, & primum in quibus Canonicorum librorum series texitur; specialiter vero hanc Epistolam Ioannis esse constat ex Concilio Milevitano cap. 1. n. 6 & Africano sub Bonifacio 1. ex Celasio 1. decreto de vinculo anathematis, Stephano 1. de accessionibus Sacerdotum, Eutychiano epistola secũda ad Episcopos Siciliæ, Bonifacio 1. decreto 4. Leone primo, Epistola ad Flavianum, Cyrillo de incarnatione Unigeniti cap. 13. Anacleto Epistola 3. decretali, qui omnes tomo primo Conciliorum habentur.

Et

Et certè Stylus ipse, & Euangelij notissima verba Ioãnis redolet dulcissimum ingeniũ, sic enim primas illas virtutes distributas video, vt Paulus Gentium Doctor Fidem commendandam susceperit, Petrus totus in spe viua ad hereditatem immarcescibilem, inconaminatam, non deficientem, dispersis fidelibus suadenda. Ioanni vero dilecto dilectionem commendandi cura fuerit commendata, quò tota Epistola spectat.

Cuius authoritas licet satis ex Conciliorum, & nuper Tridentini approbatione constet, inde etiam colligitur, quod nulla ferè sint Concilia, nullique Patres, qui ea ad res grauissimas non vtantur, Euodius Ecclesiæ Romanæ

Diaconus Simachi tempore ad Synodum 6. Romanam verba fecit, sumpto ad hac Epistola initio dicendi. Sancta Synodus Constantinopolitana actione prima in Epistola Acacij contra Hæreticos, plurimis huius Epistolæ verbis inuehitur, Concilium Carthaginense sub Cypriano, Africanum sub Bonifacio primo, & ex Patribus Eusebius primus, Epistola prima decretali ad omnes Galliæ Episcopos integrè refert huius epistolæ capita tertium, & quartũ integrumq; caput quartum tanque diuinitus dictatum recitat. Iulius primus ad Orientales Episcopos, Clemens Romanus Epistola ad Iacobum fratrem Domini, Anacletus epistola prima decretali, Alexander epi-

Epistola tertia de iniustis pulsationibus Sacerdotum, Sixtus primus epistola prima decretali ad omnes fideles, Anicetus primus ad Galliæ Patres, & ad eosdem Eleuterius, Soter epistola secunda ad Italos, Stephanus primus in decretali, qui omnes in tomo primo Conciliorum habentur.

NOTATIO POSITIVA.

SED iam rogas cur Ioannes non subscribit nomen Epistolæ & Parthis gratiam plurimam dicit? vt ipse, Paulus & alij Epistolarum authores fecerũt. Hugo Cardinalis respõdet quoniam de verbo æterno determinat, quo nihil maius est ad salutem. Viri laudo pietatem. Catherinus, vt doceat nos non ad scribentem hominem, sed

ad dictantem Spiritum attendere. Frigidus est, quoniam Euangelio Apocalipsi, & duabus Epistolis suum nomen subscripsit, imò finito Euangelio, se de his perhibere testimonium testatur, sciebant namque: Fideles, id nihil de Scriptorum authoritate detrahere, id circo Catherinus addidit Ioânem Apostolorum nomine loqui, atque ideo plurali semper numero vti. Ferus, quoniam Epistola hæc connexa est Euangeljo, eius quasi glossa & commentariolus, & quasi sublimiori stylo pronunciato Euangelio, simplex ac plana ad Populum concio.

Ego verò existimo quod quemadmodum multi, ijdemque grauissimi Scriptores varijs rerationibus commoti libros suos annonimos ediderunt. Naziazenus, vt suos de fide libros legentium sententiam, ignorato authore, li-

berius

berius loquentium melius intelligeret. Saluianus Maſsilienſis Epiſcopus inanis gloriæ fuga, parenetícos libros ad Chriſti fideles ſub Timothei nomine inſcripſit. Lirinenſis ſub peregrini titulo, quo auidius ab hæreticis peregrinarum rerum auidis legeretur, imô, & Paulus Epiſtolam ad Hæbræos ſine nominis in ſcriptione miſit, quibus ſe ſe nouerat infenſum, propter neglectas Phariſæorum traditiones, & Moſſaicas ceremonias, vt Hieronymus præfatione in Epiſtolã ad Romanos, & Clemens Alexandrinus in libris Hipothipoſeon, vt refert Euſebius lib. 6. hiſtoriæ cap. 11. & Nicephorus lib. 4. cap. 33. Haud aliter Ioannes nuper ab exilio reuocatus, prudẽter ſatis tempori cẽdit, nomẽq; ſupprimit, ne qui liber legenti prodeſſet, obeſſet authori, maximè cũ Catholicis author ex ſtylo ſatis innoteſceret.

NO-

Commentarij.

NOTATIO MORALIS.

MAxima profectò laus ex authore in nostram opus derivatur, quod enim cœlestis Spiritus in Euangelico scriptore petit, id elucet in Ioanne, vbertas scilicet in docendo. Duo vbera tua sicut duo hinnuli qui pascuntur in liliis. Canticorum 3. multa hîc expositores. Ego vero existimo vberum vbertatem, lactisq; abundantiam in his sponsi verbis cõmendari. Quemadmodum enim cum lilia florent, in maxima herbarum abundantia, tanta est vberum vbertas, tantaq; lactis copia, vt illud hinnuli nequeant exhaurire, imò satiati iam vberibus ipsis ludant, lacte albescant labriola, & profluo quasi lactis imber prima eorum labra proluat. Haud aliter tanta est tuorum vberum fœcunditas, lactisq; copia, vt intra mammas conti-

cõtineri nõ valẽs carceris impatiẽs erũpat foràs & effundatur. Hæc ſponſæ vbera Chaldæus Paraphraſtes antiquos Doctores eſſe teſtatur Moiſem, & Aaronem, qui manna, auibus pinguibus, & aqua Mirian paſcebant populum. Ego cum Niſſeno Bernardo, & Thoma de viris intelligo Apoſtolicis quorum alter lac dedit non eſcam, alter lac concupiſcite, dicebat. Quanta vero ſit noſtri Ioannis fæcunditas, eius ſcripta teſtentur: prophetæ futura prædixerunt, Euangeliſtæ præterita narrarunt, Petrus, & Paulus præſentes literis informant; vnus eſt Ioannes vel Ianus futura proſpiciens Apocalypſi, præterita reſpiciens Euangelio, preſentes his literis informans, quaſi tantam lactis copiam continere non valẽs tot modis effundat. Prouerbiorum 22. inclina aurem tuam, & audi, appone cor ad doctrinam, abſconde illam in

ventre

ventre tuo, & redundabit in labijs tuis. Ex ijs enim quæ Ioannes audiuit, vidit, ex libello quem ab Angelo ministratum deuorauit, & abscondit in ventre lac redũdat in labijs, hæc annunciamus vobis Eccles. 6. lingua eucharis in bono homine abundabit, ideſt, abundè fructificabit, vt quod de Christo Pſ 64. dicitur de Ioanne dicatur, diffusa est gratia in labijs tuis, ideſt, iuxta Chaldæum diffusè de gratia loquetur. Sed quid mirum? cum dicat Sapiẽs Pro. 4. qui amplexatus est Sapiẽtiam habebit augmenta gratiarum [Quien tomare apechos la ſabiduria tendra colmo de gracias] *amplexatus est Ioannes in cena Dei ſapientiã, non ſolùm gratias prophetiæ, & Euãgelij hauſit, ſed augmenta gratiarum, has ſcilicet Epiſtolas ſcribendi, quæ Euangelij ſunt additamenta ditiſſima.*

CAPVT

CAPVT. II.

Vbi, quando, & ad quos, & quo idiomate scripta fuerit hæc Epistola.



CRIPTA Est hæc Epistola 99. Christi D. anno secundum Baronium, Principibus Domiciano, & Nerua, anno secundo, iuxta Genebrardum, cum Ephesi Ioannis ab exilio reuocatus ageret; Nerua primo suo edicto cunctos exules reuocante teste Irenæo lib. 3. cap. 3.

Hugo Cardinalis existimat ad nullã certam gẽtẽ, determinatã ve personã dirigi Epistolã, qua, inquit, á charitate agit, quæ nullis neq; loci, neq; per-

sonæ

ſonæ terminis circũ ſcribitur. Iterum laudo hominis pietatem. Catherinus aduniuerſam Eccleſiã, id circo enim initio Epiſtolæ, nullius perſonæ nomen exprimitur. Verumtamen ad Parthos hanc Epiſtolam mitti, Conſtat ex Higinio ſeptimo poſt Petrum Papa, epiſtola ad Chriſti fideles, & Ioanne ſecundo Eſpiſtola ad Valerium, & Auguſtino hic, & ſic quondam inſcriptam eſſe tradit Baronius.

NOTATIO POSITIVA.

SED Iam rogas cur Ioannes Græcè cum Parthis agit? Parthi enim lingua peculiari vtebãtur ſcilicet Syra cum teſte Strabone, & Plinio lib. 6. cap. 15. Aſſyrij eſſent ad

Alsiæ

Asiæ montes vnà cum Mædis, & Armænis incolentes.

Huic dubitationi optimè respõdet Bellarminus tomo primo de verbo Dei lib. secundo cap. 15. quia lingua Græca omnium erat communissima, teste Tullio in oratione pro Archia, sic nomen Paulus Romanis, & Petrus, ac Iacobus dispersis per orbem Hæbræis Græcè scripserunt: id ircò Ioannes cum Parthis Græcis licèt non Græcè loquentibus, Græcè loquitur. Cui fauet etiam Romanos Græca, & Græcos latina promiscuè tunc temporis vsos de Augusti morientis edicto teste Suetonio in Octauiano cap. 3.

NOTATIO MORALIS.

Ecclesiastici 18. cum consummauerit homo, tunc incipiet; cum quieuerit, tunc operabitur. E-

gregiè

gregiè ſane, Auguſtinus Epiſtola ter-
tia ad Boluſianum hæc verba de myſte-
riorum interpretatione interpretatur
tanta eſt, inquit, Sapientiæ altitudo,
tantæq; profunditas, vt annoſiſsimis
flagrantiſsimiſq; ſtudio deſcendi id ſæ
pè contingat quod eadem Scriptura
dicit, cum quieuerit homo, tunc opera-
bitur, & rectè preceſſerat enim non
eſt ſcire magnalia Dei, cum quieuerit
&c. Exiſtimo quidem antiquum in-
terprerem vertiſſe tunc aporiabitur,
cuius verbi vis cum nõ ſatis eſſet aper
ta cõmutata vox eſt in operabitur qui
error in vulgata correcta Clementis 8.
corrigitur, & meritò quidem eſt e-
nim Græcè aporiſese, ideſt, varijs apo
rijs & difficultatibus implicabitur.
Cuius verbi vim optimè expreſsit
Paulus ſecunda Corinthiorum 4. a-
poriamur, inquit, ſed nõ deſtituimur

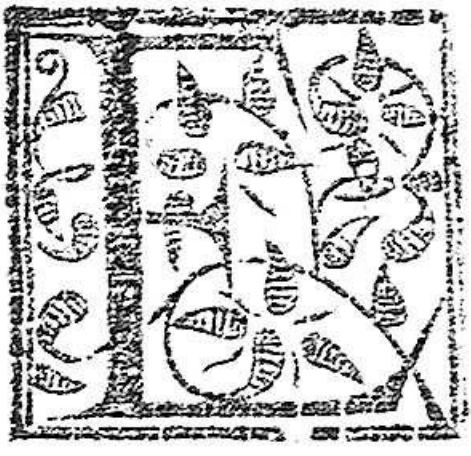
[Hallamonos atajados, y cortados los

paſſos]

passos] *& Isaiæ 59. capite vidit Deus quia non est vir & aporiatus est quia non est qui occurrat cum enim vniuersam Hierusalem lustraret cum Prophatarum vocibus compellaret, cùm laboribus fores pulsaret, vidit quia nõ est vir* (Hallo que no auia hõbre en casa, ni olia la casa a hombre) *& aporiatus est*, quedóse como suspẽdo, y elado, *quia non est, qui occurat* [Que no ay quien salga a ver quien llama.] *Ad rem ergo, cum quieuerit hon: tunc aporiabitur quo plura dixerit, plura dicenda restabunt, quo maiores fecerit progressus eò difficilioribus quæstionibus implicàbitur.* [Quando le paresciere estar quieto en alguna declaracion, se hallarà como tupido el entendimiento para resoluerse] *testis adest Ioannes qui cũ plura de Verbo Dei in Euangelio dixisset, cum in Apocalypsi, vniuersa*

Iam ferè mysteria ex hausisse videretur, cùm cæteretur consummasse, nũc incepit, & cũ iudicaretur posse quiescere nunc aporiatur, & abstrusam de Verbo Dei tractationem instituit.

CAPVT III.
Finis huius Epistolæ.



PIPHANIUS Hæresi 24. quem sequitur Dionysius & Baronius existimant Ioannem contra Basilidem, Simonem, & alios Christi carnẽ veram esse negantes scribere, teste Irenæo lib. 1 cap. 20. eodem enim spectare videntur prima Epistolæ verba, quod vidimus, & manibus con-

contrectauimus. Et infra omnes spiritus qui confitetur Christum in carne venisse ex Deo est.

Augustinus vero in libro de fide, & operibus ait has epistolas dirigi ad probandam necessitatem operum ad salutem, cuius oppositum aliqui malè intelligentes Paulum, docebant.

Alij Iunieres contra Cherinthũ & Ebionem, Ioannem existimant agere, qui Christum merum hominem esse dicebant, teste Irenæo lib. 5. Epiphanio hæresi 30. & Fulgentio 1. de incarnatione cap 5.

Ego verò existimo hanc Epistolam materiam amplecti omnes hæreses refellentem quæ ab initio nascentis Ecclesiæ in Asia pululârunt. Si enim

apud Epiphanium & Irænæum legas illorum temporum errores, cunctos hic videbis confutatos, quod ex infra dicendis constabit.

Ad præcipuum vero Epistolæ finem intelligendum, notum debet esse ex Irænæo lib. 1. cap. 25 Epiphanio hæresi 28. Theodoreto Hæreticarum fabularum lib. 2. cap. 4. impium quẽdam Cherintũ extitisse Iesum á Christo diuidentem, Iesum dicebat filium esse Mariæ, Christũ vero Dei; Iesum mortuum a ſurrexisse, Christum impassibilem perseuerasse: addebat vero Basilides, Iesum qui portabat crucem imaginem suam in Simonem quendam Cirenensem transformasse cumque cruci adfixum, & Iesum sic à

morte

morte fuisse subtractum, & post crucem Iudæos irridere.

Contra hæc delyria Paulus egit ad Philipphenses 3. multi, inquit, ambulant quos sæpé dicebam vobis, nũc autem & flens dico, inimicos crucis Christi, quia nimirum Christum cruci adfixum esse negabant, ab eo honorem omnẽ detrahebant. De ijs etiam intelligo, id cauete canes, videte malos operarios, videte concisionem, quæ verba licèt exponi possint de quibuscunque hæreticis, videte concisionem (Mirad la carniceria, y destroço que causan estos perros rabiosos) *vel videte cõcisionem* (Mira las heridas de sus conciencias rotas.) *Vt Paulus prima ad*

Timoth. quarto, Hæreticos conscientiam habere testatur cautherizatam, ideſt notis peccati inuſtam, vt explicat Theophilactus, nam cum eos vocet malos operarios damonisque ſeruos, merito ad notas refert quibus inurebantur ſerui. De quibus Plinius libr. 18. cap. 3. Sueronius in Cayo cap. 27. Seneca lib. 4 de beneficijs cap. 37. vel quod verius iudico cauete concisionẽ. ideſt ab ijs qui Christum concídunt, alium Christum, alium Ieſum eſſe ſomniantes. Et hanc puto eſſe cauſam, cur Paulus de Christi morte agens ſæpius vocem illam inculcet ſemetipſum. Tradidit ſemetipſum pro me. Exinaniuit ſemetipſum, &c. Quaſi dicat non imaginem, non ſpeciem, non ſui partem

tem

tem, sed se totum. Contra hos Hæreticos percipuè Ioannes agit in presenti, quod ex multis illius verbis colligo, cap. primo, quis est mendax, nisi qui negat quoniam Iesus non est Christus, & cap. 4. omnis spiritus qui soluit Iesum ex Deo non est, & cap. 5. omnis qui credit, quoniam Iesus est Christus, ex Deo natus est, & infra quis vicit mundum, nisi qui credit quoniam Iesus est filius Dei?

NOTATIO MORALES.

EX Finali etiam causa, maximè nostrum opus commendatur, quod enim de Sapiẽtis verbis. Eccles. 12. dicitur quis non videat in Ioanne? verba sapientum quasi æstimu

li, addunt ſeptuaginta boum, & quaſi claui in altum defixi. Budæus Græcæ linguæ peritiſsimus elauum apud Græcos idem eſſe teſtatur quod apud Latinos ſtemmata regia, quæ iis dabantur, qui curſu publico vtebãtur de quibus mentio fit in codice Iuſtiniani lib. 12. de curſu publico, & Marulus lib. 20. ad Orientem eos cum familijs ire permiſit, clauicularis curſus facultate permiſſa. Quaſi dicat [*Echaſe de ver enlas palabras del Sabio, que es correo de Dios, que lleua deſpachos ſuyos*] Cui conſonat Paulus ſecunda Corinthio. quarto in manifeſtatione veritatis nos met ipſos commendantes, ideſt ſecundum Anſelmum veritas quam manifeſtamus nos facit cõmendabiles (*Nuestra verdad, y razon es nuestras cartas de fauor.*) Quò ſpectant prima Ioãnis verba quod audiuimus ect. hæc annũciamus vobis, niſi vt ipſamet verba

ba ſcribenti authori authoritatem cõ-cilient, cui fauet verbum adnuncian-di. Quod, vt infra probabo eſt manda ta deferentis.

Secundo Turrianus claũum idem eſſe apud Græcos teſtatur quod apud la tinos teſſeram, ſeu ſymbolum quod mi ſitibus datur ad illos ab hoſtibus diſ-cernendos, huiuſmodi enim clauos mi lites geſtare ſolitos conſtat ex Iuuẽna li ſatyra tertia.

Calcor, & in digitis clauus mihi mi litis hæret. Et Ioſephus lib. 8. de bel-lo Iudaico calceos habens crebrerri-mo, & acutis clauit, vt cæteri milites ſo lent, transfixos quaſi dicat (*Hechaſe de ver en las palabras del Sabio ſer de la compañia, y exercito de Dios.*) Quis id non videat in Ioanne, ſi vel ſola ver ba illa perpendat hæc ſcribo vobis, vt ſocietatem habearis nobiſcum, & ſo-cietas noſtra ſit cũ Patre, & Filio eius

Ieſu

Iesu Christo?

Alij huius loci declarationem petunt ex antiqua clauorum annalium consuetudine, antequàm enim numeri inuenti essent designandis annis claui pangebantur in templis. Authore enim Festo libro secundo ad id munus dictatur summus eligebatur. Et quoniam hos clauos pongebant tanquã amuletum, & diuinum contra pestem antidotum, id circo Liuius decada prima lib. 7. (repetitum, inquit, est maiorum memoria pestilentiam quandã clauo à Dictatore fixo sedatam.) Quasi dicat(*Son las palabras del sabio, vn celestial remedio contra peste*) cui mirè consonat id Abacu. 3. ante faciem eius ibit mors, Hebraicè ibit verbum. Aquila Simachus & Hieronymus ibit pestis idest verbo suo mortem, pestemque fugabit, quis id nõ videat in Ioãne? qui ingrassante per Asiam Euionis,

Che-

Cherinti, & aliorum peſte, hanc Epiſtolam cum Euangelio ſcripſit. Alij ad clauos referunt, quibus Dauid lamines aureas templo infixit, alij ad clauos tabernaculorum de quibus Iſaias clauos tuos conſolida, quaſi dicat (*Sõ las que tienen en peſo el ornato y fortaleza de la Igleſia*) ego exiſtimo his verbis ſapientis erga bonos & malos munus exprimi, ſiueque fidelibus ſint inſtar ſtimuli boum, vt legunt Septuaginta, eos excitãdo, hæreticis verò quaſi claui defixi, quod Septuaginta dixere plantati. siuè quia quemadmodum Sacerdos ille ſummus apud Iſaiam dicitur paxillus in loco fideli, ex quo vaſa domus Domini pendeant, ſic ſapientum verba ſint inſtar paxilli, firmiterque defixi claui, ex quibus vel ora audientium pendeant, vel bonæ vitæ ratio, atque inſtitutio, idcirco Paulus ad Hebræos. Oportet nos ob

ſeruare

ſeruare que audiuimus ne pereffluamus. Syriacè, ne excidamus. Contrà Inprobos verò bene Niſsenꝰ legit verbum Dei inſtar claui ignitι, penetrat enim, & inſcientiam omnem abſumit. (*Es vn cauterio de fuego*) vnde loquẽte Domino in via inſipientium diſcipulorũ cor ardens erat in eis. Quam mirè hæc Ioanni quadrant ? cuius, vt patebit, ſingula verba quaſi claui hæreticorum quaſi ſiſſaræ tempora traijciunt.

CAPVT. IIII.

Breue totius epiſtolæ argumentum.

PRimé quidem Euthacius Epiſcopus Salcenſis, qui Epiſtolas Catholicas & actа Apo-

Apostolorum iussu Athanasij Alexandrini primus diuisit, hanc Epistolam in quinque partes distribuit, totidemque capitibus constat. In primo agitur de prima hominis iustificatione per peccatorum fugam & conuersionem ad Deum. In secundo de perseuerantia in ea iustitia per mandatorum obseruantiam. In tertio de eorũ præmio qui in dicta iustitia perseuerauerit, pro quo peccatum fugiendum sit, & mũdus iste calcandus. In quarto errores damnantur, qui circa fidem & charitatem tunc temporis emerserant. In quinto denique Fidei, & legis custodiæ commoditates recensentur, peccatumque ad mortem, pro quo orantes, nihil facimus, vnà cum

Idolorum

Commentarij.

Idolorum cultu fugiendum esse serio persuadet.

NOTATIO MORALIS.

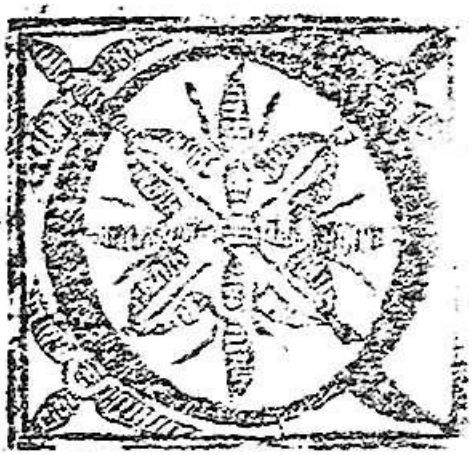
NON *minorem grauitatem nostræ Epistolæ eius materia cõciliat. Duo enim sunt ex parte materiæ, quæ legentis, aut audientis animum allicinnt; & rei de qua agitur vtilitas & dulcedo: de secundo Eccles. 6. Verbum dulce multiplicat amicos, & lingua eucharis in bono homine abundabit, cuius oppositum Eccles. 20 homo acharis quasi fabula vana, & narratio fatui, quasi sarcina in via* (Que pesado es vn necio?) *Eccles. 6. tibi, & psalterium suauem faciunt melodiam, & super vtraque lingua suauis. De primo os prudentis quæritur in Ecclesia.* (Es

consul-

consultado en qualquiera junta.) *Cuius oppositũ verba fatui quasi domus exterminat. Vtrumq; cælestis illa spõsa luculenter expressit; Canticorum 8. ego inquit, quasi murus, & vbera mea quasi turris ex quo facta sum coram eo quasi pacem habens. Loquitur meo iudicio Synagoga facta Ecclesia suamque fœlicem conditionem prædicat postquã in gratiam cum spõso rediit, ardentissimo quondam zelo Deus flagrabat, se mutuo sponsus, & sponsa prouocabant, hæc in eo qui nõ erat Deus, ille in eo qui non erat populus, facta vero inter dissidentes coniuges pace ego (inquit) murus & vbera mea turris quondam murus non erat cum inimicorum pater & incursibus, neque vbera turres erant, cum se rè nullos prædicatione sua expugnaret. At postquàm facta est pacem habens murus est: illæsa hostium impe-*

tum frangit, & portæ inferi non prævalent adversus eam, & eius vbera turres, ex eius enim doctrina in hostes tela torquentur, hastæ vibrantur, & disploduntur tormenta, quibus Ecclesiæ hostes expugnantur. Ecce doctrina Euangelica vbera est ac turris. Ecce vberum dulcedo cum turrium vtilitate copulatur. Quod quis in nostro Ioanne non videat? cuius Epistolæ tria prima capita dulcissimam de prima gratia, de perseuerantia, & cœlesti permio materiam continent; quartum, & quintum vtilissimam contra hæreticos disputationem, & singula quæque verba, & fideles lacte nutriunt, & infideles telis confodiũt.

IOANNIS CAPVT Primum.



QVOD FVIT A ab initio, quod audiuimꝰ, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerũt de verbo vitæ: 1

* Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitam æternam, quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis: * quod vidimus, & audiuimus, annunciamus vobis, vt, & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra 2 3

tra ſit cum Patre, & cum filio eius Ieſu Chriſto. * Et hæc ſcribimus vobis vt gaudeatis, & gaudium veſtrum ſit plenum. * Et hæc eſt annunciatio, quam audiuimus ab eo, & annunciamus vobis: quoniam Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt
C vllæ. * Si dixerimus quoniam
6 ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur, & veritatem non facimus. * Si autem in luce ambu-
7 lamus, ſicut, & ipſe eſt in luce, ſocietatem habemus ad inuicem, & ſanguis Ieſu Chriſti, fi-
8 lij eius, emundat nos ab omni
D peccato. * Si dixerimus, quo-

niam

niam peccatum non habemus ipsi nos seducimus, & veritas in nobis non est. * Si confitea- 9
mur peccata nostra ; fidelis est & iustus, vt remittat nobis pec
cata nostra, & emundet nos ab omni iniquitate. * Si dixeri- 10
mus quoniã non peccauimus: mẽdacem facimus eum, & ver-
bum eius non est in nobis.

CAPITIS CONNEXIO.

DVas continet partes caput hoc, in prima video exordiũ, in quo ex dicendorum certitudine, ex rei de qua agitur grauitate, & ex amore quo ad scribendum

accedit, Ioannes animum conciliat legentium. In secunda eos ad primæ gratiæ adquisitionem hortatur: si infideles sint, vt Euangelij luce tenebras errorum depellant, si fideles, vt peccatorum confessione ab omni iniquitate mundentur.

PRIMA PARS.

QVod fuit ab initio, quod audimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectauerunt de Verbo vitæ.

Hæc annunciamus vobis

EXPLANATIO LITERAE.

Ecce

ECce primam exordij partẽ in qua aſcenſu facto ſummam rei certitudinem proponit, non nouum, vt nouarũ rerum authores Hæretici: non nouum, vt Græci atq; Hebræi nobis ſuccenſent: ſed quod fuit ab initio vel, vt Græcè quod erat adhuc in initio. Nõ rem cuius ego ſolũ teſtis ſim, vt Oſeni, Baſilides, & Simon qui ipſis ſolis reuelata myſteria venditant; ſed quod audiuimus, imò quod vidimus, nõ vt cumque ſed attentè perſpicientes, & manibus contrectãtes, qua nulla maior poteſt eſſe certitudo.

Eodé teſtimonio vtitur Petrus ſecunda cap. primo. Non indoctas fabulas ſequuti ideſt hominùm commẽta, ſed quod fuit ab initio. (Speculatores facti illius magnitudinis, ideſt, quod vidimus,) & hanc vocem audiuimus de cælo allatam, id eſt, quod audiuimvs.

Cum concionatores in Scriptura teſtes dicantur, vt ex Paulo conſtat ad Hebræos 12. habentes tãtam nubem teſtium, ideſt, Doctorum qui nubi comparantur, non ob denſitatem ſolũ, vt vult Theodoretus, neque quia intentationum æſtu eorum exempla vel teſtimo

nia

nia nos refrigerãt, vt vult Chry-
ſoſtomus, & Theophilactus;
ſed quia vt nubes, quæ à terra
accepit, & à cælo terræ iterum
impertitur, ſic teſtis quod vi-
dit & audiuit loquitur. Vnde
Moiſes quæ â Deo audiebat
populis annuncians fluat (in-
quit) vt ros & cócreſcat in plu
uiam doctrina mea. Chriſtus
etiam ipſe hominum Doctor
teſtis ab Iſaia 55. appellatur.
Ecce teſtem dedite & meritò,
quia Ioannes tertio, ipſe ait
amen, quod ſcimus loquimur,
& quod vidimus teſtamur, ipſi
que Apoſtoli paſsim dicuntur
teſtes actuum primo eritis mi-

hi teſtes in Hieruſalem, & actorum 20. miniſterium quod accepi á Domino teſtificari Euangelium gratiæ Dei.

Cumque tria in vero teſte requirantur primo, vt antiquus ſit, & cum pluribus cócordet. Sic enim Eccleſi 36. da (inquit) teſtimonium his qui ab initio creaturæ tuæ sũt, & ſuſcita prædicationes quas loquuti ſunt in nomine tuo Prophetæ priores, id eſt, eos qui ab initio tecum fuerunt, teſtes adhibe, in quo ſecunda teſtium proprietas innuitur, ſcilicet, vt oculati ſunt. Sic enim Ioannis 3. n. 11. quod vidimus teſtamur n. 33.

quod

quod vidit & audiuit, hoc testa tur, quod adeò verum est, vt testis dicatur Deus, cum cordis intima penetrat. Sapien iæ primo n. 6. test s renum eius. Tertiô, denique quod ea quæ testatur multò ante perpéderit. Pro verbiorum 12. numero 19. qui testis est repentinns cōcinnat linguam mendaci (*El que presto ateſtigua dize vna galana mentira,*) ac denique bonus pro nobis semper testimonium profert. Pro verbiorum 24. liberat animas testis fidelis.

Hæc omnia in testimonio Ioannis splendent, qui quod fuit ab initio testatur, qui ab initio

initio Christi predicationis creatus Apostolus est, & ea annunciádo quæ audiuit, suscitat prædicationes, quas loquuti sunt Prophetæ priores. Oculat⁹ est, quod vidimus, & perspeximus. idest attentè considerauimus. Neque repentinus adest qui iá pridem in Euãgelio de eodem testimonium perhibuerat cap. vltimo. Qui vidit testimonium perhibet de ijs, & scimus quia verum est testimonium eius.

Sed notandum sic homines testes esse vt ipse Deus testis potius dicendus sit, cum non priuata authoritate testentur, idcircò illis fidem non præbés

Deo

Deo iniuriam irrogare constat ex Isaia 43. Vos testes mei dicit Dominus (Hebraicè fidelis sermo Iehoua. Quasi dicat vestrum testimonium mea nititur veracitate) & seruus meus scilicet Isaias, quem elegi, vt sciatis, & fidem adhibeatis mihi. Ecce testis est Isaias, & fides adhibetur Deo. Vnde Paulus 2. Corinthio. 13. Ecce tertiò in hoc venio ad vos. In ore duorum vel trium stabit omne verbum. Meritò, quis dubitabit, si quis ter idem testetur, non ideo tres testes adhibentur, sed cùm non Paulus, sed Deus in eo testetur, perinde est per tres loqui,

qui, ac ter per eundem, quod Paulus inuit subdens, an experimentum quæritis eius qui in me loquitur Christus? (*Quereis tentar de paciencia a Dios, a quien yo siruo de lengua para ser testigo*) Et hanc esse causam puto cur Apostoli suum met testimoniũ ad eò commendabant. Ioann. Scimus quia verum est testimoniũ eius. Et capite tertio numero 3. Testimonium nostrum verum est, & Paulus ad Titum primo, numero 13. Quia scilicet Dei testimonium in proprijs vocibus venerabantur.

(.)

DVBIA CIRCA Litteram.

DUO Dubia latentem litteræ sensũ præferant, primum quod nam sit illud quod ab initio fuit quod Ioannes audiuit, ac vidit? Secundum, an de auditione, visione, & contrectatione spirituali vel corporali loquatur?

Circa primum Hieronymus in caput primum Abdiæ, de Ecclesiæ successu interpretatur, quasi dicat ortum atque progressum nascentis Ecclesiæ cuius partim vidimus, partim audiuimus vobis annũciamus. O Ecmenius de doctrina Euangelica quam

ab

ab initio esse dicit contra Hebræos & Græcos, qui Ecclesiæ mysteria tanquàm recens hominum inuentum respuebant.

Ego quidem existimo hic agi de Verbo Æterno quod fuit ab æterno sic Augustinus huius Epistolæ initio, Hieronymus in caput primum Amos, Chrysostomus Homilia de diuite epulone, & Homilia 29. in caput tertium Ioannis, Athanasius qui oratione secunda contra Arrianos ex hoc loco Christi æternitatem colligit, Bernardus sermone 4 pænosæ Hebdomadæ, Cyrillus libr. ad Theodorum de recta ad Deum fide, Lyra, Clissa, Heselius, & Claudius qui illud initium de Patre generante filium intel-

ligunt.

ligunt.

Et probatur quia Græcè vt Oecumenius, Claudius, Heſellius, & Cagneius notarunt, vox illa initium idẽ ſonat, ac in principio Euangelij dicitur in princio erat Verbum.

Fateor tamen non incongruè poſſe referri illud, quod fuit ab initio, ad doctrinam in Euangelio contentam, quaſi dicat, finito iam Euangelio annũciamus vobis totam ab initio Chriſti hiſtoriam, tum quia ſic melius quadrat quod ſequitur, quod audiuimus, & vidimus de verbo Dei, nullus autem tam ab initio res Chriſti tractauit ac Ioannes, qui ab aterna generatione Euangelium inchoauit, tum quia vox illa ab initio non certé æ-

ternitatem Ioan. ac si diceret (quod erat in initio.) Vnde Patres bene colligunt ex primo Ioannis in principio erat Verbum, eius aternitatem. quia iam in principio erat, non autem eandem vim habet præpositio Ab quæ denotat ex tunc esse. (Desde entonces era, no dize que entonces ya era) *sicut Genesis secundo plantauerat Dominus paradysum voluptatis ab initio, & Isaiæ 45. quis audiuit fecit hoc ab initio? Vnde ea loca quæ Fracisc̃us Ribera in caput 5. Michæa numero 44 affert. vt probet ab initio idem esse quod ab aterno contra eum faciunt, nam vbi alicuius rei aternitas exprimitur in Scriptura vel dicitur ante initium, vel*

vel aliquid additur voci ab initio. Prouerbiorum 8. Dominus possedit me ab initio additur, antequā quidquam faceret Ps. 89. á seculo tu es Deus receſſerat priusquā orbis fieret Michaeæ 5. Egreſſus eius ab initio, quod de diuina generatione Chryſoſtomus Cyrillus & Hieronymus interpretantur, additur, á diebus aeternitatis, numq; autem inuenies (ab) poni in Scriptura pro (ante) vt ab initio idem ſit quod ante initium, neque quod initium ſit idem quod aeternum, vt ab initio ſit idem quod ab aeterno.

Circa ſecundum Chryſoſtomus homilia de diuite Epulone, de auditione ac viſione ſpirituali intelligit, Hieronymus in caput primum Abdiae de

Dei notitia, internaque loquutione. Pluribus hunc sensum probat Beatus Vigilius contra Eutichem lib. 5. Bibliothecæ tomo 5. folio 280. Hoc probat Vigilius, tum quia non gloriatur Ioannes de visione ac tactu qui communis erat Iudeis videntibus, audientibus, & contrectantibus Christum, sed de supernaturali cognitione quæ illis cõmunis non erat, tum quia cùm idcirco Ioannes hæc annuncier, vt fideles habeãt societatem cum illo, abs re erat eius cognitionis corporalis mentionem facere, in qua non poterat esse Societas, sed spiritualibus quæ fidelibus esset communis.

At Augustinus hìc Oecumenius, & Aretas de corporali cogni-

tione

tione sensuum intelligunt, idem video in Maxentio dialogorum lib. 2. cap. 15. & Athanasio vbi supra qui ex hoc loco veram Christi humanitatem probat quæ videri, contrectarique possit. Bernardus Sermone 4. pœnosæ hebdomadæ, (sicut cognitio vestit sibi vocem, sic filius assumpsit carnem apud Patrem inuisibilis, sed hic manus nostræ contractauerũt, & quod erat ab initio inuisibile videmus oculis nostris) Cyrillus lib ad Theodorũ de recta fide, id circoque ait Apostolos vocari Lucæ primo. Inspectores verbi Dei.

Mihi arridet D. Thomas in caput primum Apocalypsis hunc locum explicans, vtramque sequitur sentẽtiam

& primo quod audiuimus siuè spiritualiter à Prophetis quorum monumenta triuimus, siuè corporaliter vel à Baptista cuius discipulum Euangelistam fuisse Glossa, & Lyra ex antiquorum mente testantur, vel ex Deipara Virgine à qua Ioannem Theologiã reconditam accepisse constat. Quod vidimus, siuè corporaliter vt ipse ait vidimus gloriam eius in monte scilicet, siuè spiritualiter (Echamos de ver y reparamos en ello) *Vt Iosue 23. Videte sortitus sum vobis sortes istas. Manus contrectauerunt vel corporaliter, dum post resurrectionẽ se suis palpandum exhibuit, siuè spiritualiter, vt dicimus* (Emoslo tocado con las manos, experimentado, y passado por ello)

NOTATIO POSITIVA.

ALiquarum vocum vis erit perpendenda, & primo circa illud perſpeximus optimè notauit Oecumenus Græcè eſſe Zeromẽn quod eſt magna conſideratione rem aliquam intueri. Eſt enim à nomine Zeame quod eſt ſpectaculum, res viſu digniſsima, ſic enim Chryſoſtomus notauit in id ad Galathas 3. Venit Paulus videre Petrum, non eſſe vocem Izim, ſed Zeromen. Quod eſt eorum qui magnas vrbes inuiſunt, & ſingula quæq; contemplantur admirabundi. Eádem

voce Psal. 118. attenta atq; profunda mandatorum Dei consideratio declaratur, tunc nõ cõfundar cum perspexero in omnibus mandatis tuis. Abenezra si cõprehéderim cur illa imperaueris Cui° vocis vis bene Actorum 28. ex Isaiæ capitæ 6. exprimitur videntes videbitis, & non perspicietis (*Vereis cien vezes vna cosa, y no reparareis ẽ ella, como quiẽ no la vé*) Eãdé ferévim habet aliud verbũ Græcè chipto quod est se inclinare ac magno videndi studio oculos demittere, ingenti rei videndæ auiditate, quæ vox perspiciendi etiã verbo declaratur. Iacobi primo,

mo, qui autem perſpexerit in lege perfectæ libertatis, Gagne ius, qui intuendi ſtudio ſeſe in clinauerit. Significat etiam re rum minimarum accuratam conſiderationem. Sic enim Lucæ 6. tunc perſpicies, vt eij- cias feſtucam de oculo fratris tui: Ioannes ergo non ſolum vidit ſed accuratè perſpexit, miratus eſt, & ſingula quæque minima ſcrutatus.

Circa verbum contrectaue- runt Græcè eſt vox quæ ſonat palpo, quod cæcorum eſt ma- nu veſtigantium, rimor vel ſtre- tor eorum qui in tenebris ma- nibus attrectant quaſi dicat

Ioannes tãta erat illius maiestas, ac claritas, vt quantúvis viderimus, ac perspexerimus, adhuc quasi cœci manibus palpabamus diuinitatem quasi in eo cognoscentes, & manibus palpantes in tenebris, in hac enim vita solùm contrectamus, in futura comprehendimus. Significat etiam iterum, atque iterum aliquid tangere, sic enim secundo Machabæorum 5. numero 16. impius ille scelestis manibus templi vasa contrectabat (*Manuseaua*) sic licèt diuerso affectu, nõ semel, sed sæpius contrectauimus. Significat etiam dulcè, ac iucundè

cundé aliquid pulsare, ideò hoc verbo vtitur Eustachius cũ de chordis in cythara pulsatis agit, idque significat, quam dulcem discipuli cum Christo vitam agerent.

Licèt Quintilianus lib. 8. Oratoriarum institutionũ cap. 4. verborum, ac sententiarum congeriem idem significantium, in oratione permittat, & aliquando laudet, vt ex oratione pro Ligario probat, nã & si non per gradus ascédat oratio, tamen velut acerue quodam eleuatur, vt Ribera etiam in Sophoniæ caput primum numer. 65. ex Scriptura probat, ta-

men

men verborum congerie quorum alia alijs vim addunt, illustrior redditur oratio, vt illud Ciceronis (abijt, excessit, euasit, erupit) vt Psalm. 130. Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem, & Prouerbiorum 6. Paululum dormies, paululum dormitabis. Et Math 25. Dormitauerũt omnes, & dormierũt. Hoc igitur ascensu vtitur Ioannes à minoribus ad maiora procedens, cum enim auditui visus, & huic præstet tactus; prius se audiuisse, vidisse, perspexisse contrectasse, testatur.

Tantam verbi repetitionẽ, vidi

vidimus perſpeximus, & iterum vidimus redolere quis dubitet animum certiſsimum, & quæ dicit, vt certiſsima, ac veriſsima aſſeuerantem? Sic doctiſsimus Pater Salmeron adnotauit addens cõmune eſſe Ioanni hac voce Amen in ſuis ſcriptis vti. Apocalypſis 22. venio cito. Amen. capite primo. Tribus terræ etiam. Amen. capite tertio. Hæc dicit, amen, vt aliqui Hiſpanè (*Si, aſsi es*) quaſi nõ ſolũ verba menti concordent, ſed ſtatim mens prolata verba confirmet.

Dubitabis cur *Ioãnes* ſedicat ab alijs audiviſſe, cum tamen Paulus

Paulus ad Galathas 1. id affirmare recuſet, notũ vobis facio Euangelium quod Euangelizatũ eſt à me, quia non eſt ſecundum hominem, neque ego accepi ad homine, neque didici. Reſpondo id fuiſſe neceſſe dicere Paulum, quia parũ authoritatis habere putabatur à Galathis, vt potè ad hominibus edoctus, idcirco ad Galathas ſecundo dicebat, quibus neq; ad horam ceſsimus ſubjectionis, mea nihil refert, quales fuerint qui aliquid eſſe videntur. & poſteà. Qui videntur eſſe aliquid nulla mihi mandata dederunt. Quod cùm nullus de Ioãne ſuſpicari

picari posset, libere ait quod audiuimus.

Colligitur etiã ex hoc loco verũ esse quod Bernardus sermone 59. super cantica, sine, notauit, hæc ad introducẽdam fidẽ ex diuina largitate concurrere, auditũ, scilicet, & visum, vt latus ad animã per vtrasque fenestras ingressus pateat veritati, habes in monte stupenda claritate transfiguratum, & nihilominus superna voce testificatum, habes in jordani simulcolumbam designantem, & vocem testificantẽ, citò suadetur quod dicitur, dũ quod stupetur auditur. Ideò Canticorũ secun

do.

do. Flores apparuerunt, & vox turturis audita est. Sic Ioannis, & audiuisse, & vidisse testatur.

NOTATIO THEOLOGICA.

IOannis cognomento Theologi singuli quique apices cœlestem Theologiam spirant, vnde Dionysius Epistola 10. ad Ioannem in exilio scriptam Ioannem appellauit solem, Euangelij, & eius scripta veræ Theologiæ memoriam, & renouationem; & Cyrillus de Incarnatione Verbi homilia secunda (hæc omnia, inquit, nos docuit Ioannes Euangelista, astrum, reuera magnum ijs qui in adquirenda pietate negotiantur, qui veritatis amantes rectam, & errorum expertem cupiunt habere fidem. si quis itaque ad hunc modum negotia-

ri cupit Theologi hum[illegible]es, velut astrum quoddam menti suæ adhibeat, atque ita amaru entos hæreticorum fluctus superabit, serenum portum tenebit, ad ipsamque veritatem Christum perueniet.) Hæc ille, quæ semel dicta sint pro nostrarum Theologicarum notationum, in Ioannis Epistola, labore, neque persequendi, sed attingendi solum Theologicas quæstiones est animus.

* EX HOC LOCO *
Christi diuinitas colligitur.

A Cyrillo Alexãdrino Christi Diuinitas colligitur, de recta in Deum Fide, Athanasio oratione secunda contra Arrianos, Oecumenio, Areta, Lyra, & Glossa hìc & me

ritó quia vt Augustini verbis vtar, non tunc cœpit verbum quia quod erat ab initio dixit, & cõfirmatur quia vt Claudius, Heſellius & Gagneius notarũt, Græcè eſt, quod erat ab initio, vt legit Auguſtinus, ergo vt idem Auguſtinus ait Epiſtola atteſtatur Euangelio in principio erat verbum.

Prætereà qui eſt, vel qui erat, nomen proprium eſt Dei, vt notauit Iuſtinus ſermone ad Gẽtes folio 15. quia idcirco, ait, Moiſi dictũ eſt ſum qui ſum, & ipſe qui eſt miſit me ad vos. Vbi notat Iuſtinus vocem entis proferri omnibus temporibus

bus. communem; id circoque vt Eusebius Cæsariensis depræparatione Euangelica lib. 11. cap. 7. ait in Propilæis Delphici templi vbi illud scriptum erat, nosce te ipsũ statim, subdi, teste etiam Plutarcho libro de sensu *ei* hoc nomen *eis*, idest, *es* quod explicat Eusebius, vt nobis iam cognitis, Deũ cognoscamus. Vide de hoc latius Vazquez prima parte questione 13. articulo 11. cap. secundo vbi Hilarium, Gregorium, Augustinum, & Cyrillum affert ex hoc nomine diuinitatem colligentes.

Secundo ex hoc etiam ioco

Christ[illegible]manitate veram col ligit Maxentius Dialogorum libro secundo cap. 15. tomo 5. Bibliothecæ & annuit Nazianzenus oratione 37. fine dum de Verbo incarnato agés(verbum inquit crasceſcit, inuiſibilis cernitur, intactilis tágitur.) & Pronæus eius Scholiaſter notauit. Et meritò, ná, vt cum Augustino loquar, quis eſt qui manibus tractet verbum, niſi quia Verbum caro factum eſt, & habitauit in nobis? Verbique incarnationé ex eodem loco colligunt Vigilius contra Eutychen lib. 5. & Iulianus Pomerius Archiepiſcopus Tolera-

nus

nus contra Iudæos libro secundo tomo 5. Bibliothecæ.

Tertio colligitur ex hoc loco manifestè cótra Nestorium & Cherintum vnam esse Dei & hominis in Christo personam, vt bene ponderauit in hoc loco Bellarminus tomo primo de Incarnatione Verbi lib. 3. cap. 6. & meritò, ait enim Ioannes, se vidisse oculis, & manibus cótrectasse Verbum, quod fuit ab initio, quod nó potest esse verum, nisi ratione vnitatis personæ.

Quarto ex hoc loco non leue fundamentum sumitur ad probandum Apostolos habuis-

se euidentiam quam Theologi vocant in testificante veritatis doctrinæ Christi, ac diuinitatis eius ortam ex eius doctrina, Prophetarũ prædictionibus, miraculorum veritate, quæ fidei non repugnat, qua homo voluntariè assentitur non sensibus humanis, sed diuinæ veritati innixus, de quo vide Suarez secundo tomo in tertiam partem questione 44. articulo quarto disputatione 31. sectione quarta, & Salmeron de Incarnatione fol. 276. eamque ex hoc loco colligit Lyra qui ait (viderunt Apostoli Christum cœcos illuminantem,

tem, mortuos ſuſcitantem, & huiusmodi alia quæ non poſſunt niſi virtute diuina fieri, & ſic virtus diuinitatis videbatur quodam modo in operibus illis, ſicut cauſa in effectibus ſuis ſuo modo. Idem ex hoc loco colligit Maldonatus in Ioannem cap. 6. numero 69. perpendens verba illa Petri, & nos credidimus & cognouimus quia tu es Chriſtus, quaſi dicat, non ſolum quia tu docuiſti, credidimus, ſed quia re vera ſumus experti te filium eſſe Dei cognouimus, propterea enim prius dixit, credidimus, poſteà, cognouimus, quia plus quiddam

est cognoscere, quàm credere, ac debuit oratio gradatim ascendere, sicut Ioannis 4. Samaritani mulieri dixerunt, iam nō propter loquelam tuam credimus, ipsi enim audiuimus, vidimus, & scimus quia hic est verè Saluator.

Ex hoc etiam loco colligit Didimus Alexandrinus in huius Epistolæ commentarijs, nō solum Thomam sed alios Apostolos Christi vulnera manibus contrectasse, estque doctrina Augustini, sermone 18. de verbis Domini & sermone 155. & 158 & Leonis Epistola 10. capite quinto, idemque ex hoc

loco

loco colligere antiquos, graues que Patres tradidit Maldonatus in caput 24. Lucæ circa illa verba Christi palpate & videte & in caput 20. Ioannis in id ostendit ei manus & latus.

Sexto notandus est modus ille loquendi Lyræ, & Glossæ, quod fuit ab initio scilicet à Patre, Hilarius enim quarto de Trinitate folio secundo. (Confitemur, inquit, filium, non ab initio sed ab initiabili,) & Vazquez prima parte secundo tomo questione 37. articulo primo cap. primo probat Patrem non posse dici initium. Concordia sumitur ex

Bonauentura primo distinctione 29. articulo primo ad secundum nam Lyra, & Glossa sumunt initium latè pro principio à quo aliud procedit, Hilarius verò strictè pro initio durationis.

Nec dissimulanda est impudentia Caluini ex hoc loco colligentis Apostolos ea solùm potuisse fidelibus tradere quæ ipsi à Christo audiuissent vel vidissent, non denuò alia, aut credenda proponere aut exequenda mandare, si quidem Ioannes ea solùm dicit quæ audiuit & contrectauit, sed abeat (aluinus, ex hoc enim loco solùm colli-

colligitur eorum quæ Ioannes docet certitudo, vt cum de Christo idem Ioanues dicebat in Euangelio, quod audiuit, & vidit loquitur imó ipse predixerat Apostolos à cœlesti spiritu de alijs docendos esse.

Vltimô denique notandum bene à Theologis doceri quædam à Sacris Scriptoribus tradi, solùm supernaturali cognitione cognita, & ab Spiritu Sancto immediatè inspirata; quædam vero quæ naturali cognitione tenebant, quæ scilicet audierant, viderant, & contrectauerant, ad illa opus erat speciali reuelatione diuina, ad hæc autem

autem non egebant ſupernatu rali lumine & expreſſa reuela- tione, ſed auxilio, ac directio- ne diuina, vt licé humano mo- do ſcirentur, nullatenus in eis narrandis errarent, cuiuſmodi ſunt hæc quæ manibus contre ctaſſe dicit Ioãnes, ſcilicet Chri ſti Seruatoris hiſtoria in Euan- gelio conteta, vide Canum lib. ſecundo de locis cap. 16. reſpõ ſione ad ſecundum.

NOTATIO MORALIS.

CVm tres mihi conuiuæ ſine poſcentes vario multum diuer ſa palato, Scripturæ nudus ex poſuerã

posiret, qui verborum sententiarumque nudum sensum ac filum iure suo exigit, Theologus qui nobis dogmata Theologiæ ex Scriptura, sed precipuè ex nouo testamento cruendi curam valdè commendat, & Euangelicus Concionator, qui aliqua ad mores pertinentia, licét obiter tacta precibus enixé postulat: omnibus vellem satisfacere, cum omnibus satisfaciendi nactus sim materiam vberrimam, sensum quæq; ponentur, vt alter suo cibo contentus, me, quòd alteri cibum præbeam suntu, ac labore non modico, non vituperet.

Ecce igitur Euangelicæ Doctor, qui Dei Arcana alijs annunciat in primis Ioannis verbis,

tui muneris expressam imaginem, sive in ordine ad Deum, & ad te, & ad dicenda, & ad auditores consideres in quibus tota boni Doctoris ratio continetur.

Et circa primum notandum idcirco Doctores doceri à Deo, vt alios doceant, audire, videre, & contrectare, vt populo annuncient, quasi Deus in eorum animis seminet, ipsi vero fructum per labia effundant, inde predicatio dicitur fructus laborum Isaiæ 57. creaui fructum labiorum pacem, pacem ijs qui longè, pacem ijs qui prope Paulus ad Ephesios secundo pro fructu labiorum dixit Euangelizauit pacem, quasi dicat Isaias fructus labiorum prouenientes ex semine diui-

no

no in corde Apostolorum, quibus Christus dixit pacem meam do vobis, erit pax & gratia Euangelica, quam hominibus annunciabunt: prædicatio ergo dicitur fructus labiorum, qua si fructus terræ qui ex occulto semine erumpit à verbo Hebræo quod significat fructificare sic enim vbi legimus Prouerbiorum 10. os iustim ditabitur sapientiam. Hebraicè est fructificabit vel propagabit sapientiam. Idem verbum significat annuos reddi tus Ps. 62. diuitiæ si affluant, nolite cor apponere. Hebraicè facultates si prouenerint. Item (la cosecha de la tierra) eadem enim vox habetur Isaiæ 27. radicem aget Iacob, florebit germen, replebuntur superficies

orbis

orbis terræ prouentu, & Ezechiel 36. multiplicabo fructum arborum, & prouẽtũ, agri quia fructus labiorum (Es la colecha de lo que Dios sembro, el redito de lo que le pagamos, el fruto de la semilla que escondio en nuestra alma es la predicacion.) *Quibus consonat Prouerbiorum 22. inclina aurem tuam, appone cor ad doctrinam cum seruaueris in ventre tuo, redundabit in labijs tuis, ideſt, abundè fructificabit; locus optimus in id Matthæi 25. serue nequã & piger sciebas, quia meto, vbi non semino, & congrego vbi nẽ sparsi, quasi prædicationis talentum abscondere, sit semen recipere, & fructum non facere.*

Notan-

Notandum ſecundo quo quis in Deo maiores egerit radices, eò vberiores fructus effundet, quod ex hoc Ioannis exemplo patet, qui, cum audiendo, videndo, & contrectando in Dei cognitione altas radices egiſſet, tot, tantaque alijs annunciat; ſic enim Iſaiæ 37 ad literam de Apoſtolis eorumq; fructu in orbe faciẽdo dicitur, & mittet id quod ſaluatum fuerit de domo Iudà, & quod reliquũ eſt radicem deorſum, & faciet fructum ſurſum, quia de Hieruſalem exibunt reliquiæ, & ſaluatio de monte Syon. Ecce ad proportionẽ deorſum radicis agentis, fructus ſurſum eleuati ſublimitas declaratur. Quod ex alia comparatione ſupra declarata probatur clauũ in altũ

de fixi, quo enim altius figatur clauis eò tutius res ab illo pendebit.

Tertiò notandum cognitionem mysteriorum Dei hominem quasi impellere, vt pro Dei laude cuius bonitatem videt loquatur, zelumque animarum fidei esse effectum. Sic ego intelligo id Psalmi 118. Credidi propter quod locutus sum vel, vt est in Hebræo, in Congregatione Iustorum laudaui nimis. Non solùm quia fiducia, & in Deum spes ei spiritus adderet, sed quia fides, eius linguam ad Dei laudes nimis decantandas inflãmabat, vt Paulus 2. Corinth. 4. Credimus propter quod, & loquimur. Sic Isaias cum clarius Dei mysteria penetrasset, cũ eius solium, angelorumque voces perpendisset,

ſet, clamat, Ue mihi quia tacui, vellet ſcilicet, ab eius cuius viderat maieſtatem laudẽ nunquàm ceſſaſſe. Sic Cantic. 8. optat Sponſa ſponſum inuenire, & illum poſtéa ſuis manifeſtare quis mihi det, vt inueniam te foris, & introducam in domũ genitricis? Quaſi dicat te cognitum á me meis cognoſcendum proponam. Iterumque cum bibiſſet vinum meum. (Como eſtà alegre dà a brindar a otros) Et ait. Inebriamini Chariſſimi. Ioannes ergo cum audierit, viderit, & contrectauerit hæc annunciandi, ſemel atq; iterum zelo flagrat.

Quartò. Ut Chryſoſtomi verbis vtar tomo 3. homilia primá in Ioannẽ (Magiſtri eſt in his quæ dicit nihil ambiger-

bigere) id circo enim Ioannes, vt Chry
ſoſtomus ibidem notauit, toties Ver-
bi, verbum repetit, quia nihil dubitat
nihil coniectatur. Sed certa omni ra-
tione proloquitur, idcirco toties voce
amen repetere diximus ſupra, & i-
deo quondam Prophetæ in ſe experie-
bantur quæ prædicebant, vt certius
quaſi rem illam experti loquerentur.
Sic Eſaias 20. Tribus diebus nudus,
diſcalciatus inceſſit inſignum popu-
de ducendi ab Aſſyrijs cum ingenti
ignominia, ſic Hieremias 27. Fecit ſibi
catenas ligneas, vt populi capti à Na-
buchodonoſore vincula propheta ret,
ſic Ezechiel poſuit ſartaginem, & la-
terem contra Hieruſalem cap. 3. & ra-
ſit ſibi capillos, diuiſitque tripliciter,

cap.

cap. 5. in signum populi obsidionis, & Dei iræ flagrantis, sic & 3. Regum 22 Sedechias accepit cornua ferrea, ad Syriæ deletionẽ significandam per ipsum Achab, sic idem Ezechiel 3. & 4. panem ed ex stercore bouis ad famem populi futuram declarandã. Hæc omnia facta fuisse credo, vt quasi rẽ iam experti Prophetæ, certissimi futura docerẽt. Certissimus ergo Ioannes hæc annunciat quæ manibus contractando expertus est.

Ultimò notandum quantum Euangelij tempora præstent antiquis, in diuinis percipiendis mysterijs. Isaias dicebat 64. à sæculo non audierũt neque auribus perceperũt, oculus non vidit, Deus absque te, & quæ prepara

sti expectantibus ꝛc. Quæ verba licet Dionysius 12. de cœlesti Hierarchia, Chrysostomus, Theodoretus, Anselmus, Augustinus, et Tertullianus de spiritualibus bonis à Christo allatis intelligant, sed Hieronymus de mysterijs Christi, & eius cognitione cum Chrysostomo, & Oecumenio, & Mario li. 1. contra Arrianos interpretantur. Hi legunt neque oculi nostri videbunt Deum absq; te. De hoc ergo neque audito neque viso à sæculo, ait Ioannes, se vidisse, & audiuisse, anteà neq; mõs vbi aparebat, manibus tãgẽdus erat sub mortis pœna, nũc ipsissimus manibus contrectatur, anteà neq; videri, vt petè fumo septus, neque audiri sonantibus tonitruis, nunc auditur, & perspicitur.

piciatur, anteà vt ait Paulus ad Ephe sios 2. aliis generationibus non est ag-nitus Filijs hominum, sicut nunc re-uelatus est, idest, vt Hieronymus, & Thomas hic; clarè, & perfectè, sed sub caligine, & eminus tantùm, nunc vt idem Paulus 1. ad Corinthior. 2. ait sa pietiã loquimur in mysterio quæ abs-cõditaest, quam predestinauit, scilicet, Christum (Athanasius enim legit de Incarnatione Verbi non quam sed quem) ipsum annunciamus, cuius rei figura præcessit in eo quod Orige-nes homilia 7. super numeros narrat ante quàm Moyses æthiopissam du-ceret vxorem, Deum cum illo ænygmaticé agere, posteà vero Numerorum 12. os ad os, palam, & non per ænyg-

mata, quasi post nuptias Verbi cũ natura humana clarius cum homine agendum esset.

APPENDIX.

Ad præcedentem numerum.

CVm in nullo alio Scripturæ loco Seruator noster Iesus Christus, Verbum vitae dicatur, nisi in præsenti, non abs re esse existimaui latétia in hoc complexo Verbum vitæ, mysteria pro meo captu proferre.

Et primo Patris æterni filium Verbũ in Scriptura vocari nullus dubibat, clariora loca ex veteri

teri testamento Geneſis 28 ſi fuerit Deus mecum, & cuſtodierit me erit mihi Dominis in Deum. Hebraicé, ſi fuerit Verbũ mecum, erit mihi Verbum in Deum. Et Iſaiæ 7. Adiecit Dominus loqui ad me. Hebraicè adiecit Verbum Domini alia loca vide in Salmerone tomo de incarnatione, & alibi ſæpe, & Maldonato, & Toleto in caput primum Ioannis, quibus adde ab ipſis met Ethnicis Verbũ dici, ſufficiat pro omnibus alijs teſtimonijs oraculum Apollinis conſultum ab Argonautis poſt captam Cilicum, cui nam ſtructum templum di

caret, quibus Apollo respondit.

Assidua sublime dei virtute parate
Atque vnum sic mando Deum qui
cuncta gubernat
Cœlesti residem solio colite atq; timete
Illius æternum verbum anteque sæcu
la Verbum
Nescià Virgo viri quondã partu, &c.

¶ Sic Gilander vertit carmine apud Cedrenum vide etiam Surium quarto tomo ex Symacho.

Licèt multis in locis filius Verbum dicatur, nullibi autem Verbũ vitæ dicitur nisi in præsenti, Ioannes enim qui solus

Verbi

Verbi nomen vſurpauit ſolùm nunc verbum vitæ dixit, ad cuius rei reddédam rationem ſuppono Dei filium ab Scriptura & Patribus duplici titulo dici Verbum, ſiuè propterèa quæ ipſi conueniunt in ordine ad Patrem à quo generatur, idcirco enim Baſilius homilia 16. ſuper prima verba Ioannis dici putat Verbum, quia eſt perfecta Patris imago, Dioniſius Romanus apud Athanaſum Epiſtola de ipſius ſententia, Hilarius libro ſecundo de Trinitate, Auguſtinus tract. primo & 14. in Ioannem quia eſt Patris expreſſa notitia, Nazianzenus ora-

oratione quarta de Theologia Ambrosius lib. de fide capite secundo Chrysostomus homilia secunda in Ioannem, Aretas in cap. 19 Apocalypsis, quia sine vlla passione, aut corruptione procedit, sicut ratio ex anima, aut notitia ex ratione.

Secundo ob ea quæ Dei filio conueniunt in ordine ad nos, idcirco enim Augustinus sermone 190. & Isidorus lib. 7. Originum cap. de filio, dictum esse Verbum putant, quia per illum Deus omnia fieri iussit, semperque fuit Verbum, quia semper fuit aptum, vt per illum Deus res fieri iuberet, & Origi-

nes

nes lib. primo in Ioannẽ homi-
lia ſecunda in diuerſos, Nazian-
zenus oratione quarta de The-
ologia, Epiphanius hæreſi 73.
Chryſoſtomus homilia Secun-
da in Ioannem, Clemens Alexã-
drinus in pedagogo capite 12.
quia nobis interpres ſit pater-
næ voluntatis & ſententiæ, ſi-
cut vocale verbum mentis, vo-
luntatisque noſtræ, eſt ſignum.

Hoc ſuppoſito aſſero hoc
additũ, Vitæ, magnam vim ad-
dere voci Verbi, ſiue in ordine
ad Patrem, ſiue in ordine ad
nos, intelligatur Filius, primũ
quia vt Theologi docent filius
generatur, generatio autem eſt

viuen-

viuentis à viuente, ex ví enim actionis viuens procedit filius, & similis, quomodo non procedit Spiritus Sanctus Ioannes ergo qui Dei filij naturam, & à Patre generationem prædicandam susceperat, id nos hoc addito docere vult.

Secundo in ordine ad nos considerato Verbo, bene additur vox vitæ, si enim Verbum dicitur, quia per illud Deus cuncta efficit, vt supra probaui, & cõstat Eccles. 37. initium omnis operationis Verbum, quod Augustinus lib. 15. de Trinitate capite secundo de Verbo æterno interpretatur, cũ precipuè

vitam

vitam efficiat, vt patet Psal. 106 *Misit verbum suum, & sanauit eos, & eripuit eos de interitionibus eorũ & sapientiæ* 16. *neque herba neq; ma* 13 *lagma sanauit eos, sed sermo tuus Domine, qui sanat omnia:* Optimè verbum vitæ dicitur, quia in regione vmbræ mortis sedẽtibus vita fuit, venitque, vt homines vitam habeant, & abundantiùs habeant.

Si verò, verbũ dicitur, quia verbo nos docet, vt dixi, dicetur verbú vitæ, quia vitã precipuẽ docebat, de ea ferè sẽper in cõmuni sermone agẽs, vt cuiuis Euangelium legenti constabit, vnde dicebat Petrus. Quò ibi-

mus

mus quia verba vitæ æternæ ha bes. Quò, in quam, nisi ad mor tem, si â te qui vitam doces re- cedimus?

His adde dici etiam posse Verbum vitæ, id est verbum stás promissis, in Scriptura enim vi uus dicitur qui in promissis nõ deficit, Petrus cap. primo per verbum Dei viui, id est non de- ficientis, idcirco enim subdit, omnis caro fænum, verbum au tem permanet, & cum Christo agens qui promiserat centuplũ accipietis, ait verba vitæ æter- næ habes, id est (*Ciertas, y que no desfalleceran.*) Id circò in iura- mentis Deus vtitur illo modo loquen-

loquendi viuo ego dicit Dominus (*Yo lo digo que quedo viuo para hazello bueno;*) idcirco quæ idem verbum dicitur veritatis, id est, fidele, genuit enim nos verbo veritatis, quia nos filios futuros esse promiserat.

Denique dicitur Verbum vitæ, quia non est verbum quasi aèrem verberans, sed viuum, & efficax & penetrabilius omni gladio ancipiti. Ad Hebræos quarto quod de Christo intelligit Ambrosius lib. 4. de fide prope finem. Reliqua verba aures solùm audientium pulsant, in aère moriuntur, verbũ tamen hoc cum viuum sit pe-

netrat cordis intima, ideoque á Beato Iacobo dicitur ſuſcipite inſitum verbum, quod poteſt ſaluare animas veſtras, & quem ad modum inſita arbor ei cui inſeritur vitam ſuam cõmunicat, & quam habebat interficit, ſic hoc Verbum vitæ inſitum humanæ naturæ ſaluat animas, vt ait Iacobus, & inſtar gladij penetrat, vt ait Paulus quia vitam nouam adfert, & veterem aufert.

Vltimo nota non dum dictum eſſe Verbum vitæ, donec fuit verbum mortis, qua donavit vitam. In veteri lege dicebatur verbum Domini, vt pa-

tet

tet legenti Propheras: posteà dictum est Verbum tantùm, vt patet legenti Ioannem, initio & progressu Euangelij, quia Verbum illud domini nobis etiam cõmune erat caro factũ, mortuũ vero, iam dicitur Verbum vitæ, vel cognométo à vita quam adquisiuit sibi, & suis, siue vt animaduerterem⁹, quod & si verbum caro factum mortis fuerit capax, immortale tamen, & natura viuens sit.

Numerus secundus.

Et vita manifestata est, & vidimus, & testamur, & annunciamus vobis vitã æternam quæ erat apud Patrem, & apparuit nobis.

Commentarij.

EXPLANATIO LI-teræ.



CCE SECVNdã exordij partem in qua cõciliata beneuolentia ex dicentis scientia, amplius ex dicẽdorum grauitate conciliatur, ait enim se testari, & annunciare vitam quæ fuit apud Patrem ab æterno, & hominibus in tempore apparuit. Sed iam rogas quid nomine *Vitæ* intelligatur, & quæ nã sit hæc manifestatio?

Circa primũ Augustinus quẽ omnesferé expositores sequuntur,

tur, Oecumenius, Beda, Dionysius, & alij de Verbo Æterno interpretantur quod manifestum est in carne, cum antè latuisset in Patre, nunc ergo ait Augustinus *in sole posuit Deus tabernaculũ suum* ideſt (*Sacò Dios a luz el hijo que tenia escondido*) Idem sequitur Gagneius, & Claudius, & Maldonatus in id Ioannis 1. in ipso erat vita.

Cajetanus vero per vitam intelligit vel gloriã Christi D. oculis corporeis in mõte tribus manifestatam, & post resurrectionem omnibus; vel gratiam qua Apostoli vixerũt & se videbãt viuere quæ pignꝰ est vitæ æternæ

quæ prius in ſolo Patre in communicata hominibus latebat, poſteà verò Chriſti corpori cõmunicata apparuit Apoſtolis. dura certè, & præter rem videtur explicatio.

Heſelius per vitam hanc intelligit tum Chriſtum D. qui de ſe loquens ait Ioan. 11. *Ego ſum reſurrectio, & vita*, tũ vitam æternam quam hominibus attulit, *Venit enim, vt vitam habeant, et abũdantius habeant*, Tum maximè illius cognitionem, *Hæc eſt enim vita æterna, vt cognoſcant te, et quẽ miſiſti Ieſum Chriſtum*, Ioannis 17.

Ego vero exiſtimo de duplici vita Ioãnem agere in preſenti,

ti, primò de vita essentiali quæ est ipsum verbum, secũdò de vita spirituali quæ est à verbo. Ad cuius declarationem suppono Verbum ipsum dici vitam, sic Ambrosius in enarratione Psalmi 36. & Augustinus tract. 1. in Ioannem in illa verba Ioannis *in ipso vita erat* scilicet verbum, interpretantur, quemadmodum enim, quondã dicebatur Deus viuens. *Viuo ego dicit* Dominus, &c. & 1. Reg. 25 *dicetis sic per viuẽtẽ* ne iudicaretur Deꝰ, sicut alij Dij vita carere, vt Hieronymus, Euthymius, & Beda notarunt in id Math. 16. *Filius Dei viui* sic verbũ factum caro, & mortuum dici-

tur ſpecialiter vita ne iudicare-
tur aut vitam cum ortu inchoaſ
ſe, aut eam cum morte finijſſe,
id circò enim ipſe Chriſtus ſe to
ties in Euangelio vitã appellat,
vt cũ natus eſſet, & moriturus
æternam vitam antè ortum, &
poſt mortem habere exiſtima-
retur. Ioannes 4. numer. 14. Si-
cut Pater habet vitam in ſeme-
ipſo, ſic dedit, & filio habere vi
tã in ſemetipſo. Et Petrus eius
diuinitatem affirmãs, vt ibi Pa
tres notant, *Tu es*, inquit, filius
Dei viui, quaſi dicat te viuũ, vel
ipsũ vitã eſſe confiteor. Idcirco
q; Ioãnes qui de Verbo Dei ſo
lus egit pluriès in ſuis ſcriptis

de

de vita agit. Verũ dicitur Christ⁹ vitã nostra propter gratiã cuius est auctor, & vitã æternam quã nobis morte adquisiuit, sic Chrysostomus, Theophilact⁹, Amoni⁹ præsbyter, & Theodor⁹ Mobs in catena Græca intelligũt id Ioan. 1. *vita erat in ipso* quia in ipso nostra spiritualis vita cõtinebatur, idẽ Clemẽs Alexãdrinus exhortatione ad Gẽtes, ad Colloss. 3. *Cũ apparuerit Christ⁹ vita nostra*, 1. Ioã. 5. *Vitã æternã dedit nobis Deus, & hæc vita in filio eius, qui habet filiũ, habet vitã.* En duplicem vitam æternã quæ erat in filio, & temporalem quam credentibus dedit.

Et meritó quidem. Etenim si apud Osseam dicitur *mors mortis* quia illam interfecit, sic hominis vita dicetur quia illum viuificauit, iuxta illud primæ Corinth. 15. *in Christo omnia viuificabuntur*, & prima ad Timotheum 6. *qui viuificat omnia in Christo*: quòd si dæmõ ipse mors dicitur, quia fuit auctor mortis, vt patet Apocalypsis 20. *Infernus et mors missi sunt in stagnũ ignis* Idest dæmõ, Tartareæque pænæ, vt Augustinus explicuit 30. de ciuitate cap 15. Ergo Christus melius vita ipsa dicitur qui eã mundo attulit.

Hoc supposito dico, in illis verbis primis, *Et vita manifestata*

est

est, & vitam æternam, quæ apparuit nobis, Duplicem hanc vitam significare quia cũ immediatè anteà dixisset Verbum vitæ, quam vitæ vocẽ duplicem sensum habere diximus, vel de vita æterna quam filius, vt genitus habet à Patre, vel đ spirituali, cuius auctor fuit, nunc per parentesim vtranque vitam explicat, & vita manifesta est, spiritualis, scilicet quam nos viuamus iuxta id Pauli 2. Corinth. 4. nos qui viuimus in mortem tradimur, propter Iesum, vt & vita eius manifestetur in carne nostra mortali id est varia tormenta sustinemus, vt vitæ quã Iesus nobis attulit immortali-

talitas innoteſcat, nõ enim, & vi
ta eſt quæ cũ morte moriatur,
séper enim nos qui viuimus in
morté tradimur, noluit fateri ſe
mori, ſed ab hoſtibus tradi in
morté, ibiq; vitã Chriſti manife
ſtari. Per vitá auté æternã quæ
fuit apud Patré, & apparuit no
bis, vitã intelligo 1. modo, ſcili
cet ſubſtãtialé Chriſti Dñi, dici
tur ènim apparere, quaſi anteà
latuiſſet; & illud apud Patré cõ
ſonat euãgelio verbũ erat apud
Deũ. Circa 2. quæ nã ſit hæc ma
nifeſtatio? Auguſtin⁹, Oecume
nius, & oés expoſitores de ma-
nifeſtatione in carne intelligũt
iuxta illud Pauli 1. ad Thimot. 3.

quod

quod manifestatum est in carne, iustificatum est in spiritu, id est Christus, qui homines in diuinitate latebat, manifestus est eis in humanitate, manifest⁹ enim dicitur quasi ad manus foris stans, cõtrectatum; ergo manibus jure, dicitur manifestatũ Verbum.

Ego verò existimo posse etiam interpretari de manifestatione facta ab Apostolis per prædicationem Euangelij, vnde ad Titum primo ait Paulus manifestauit Verbum suum in prædicatione Euangelij quæ credita est mihi, imò ipsa prædicatio Euangelij dicitur manifes-

ta-

tatio 1. ad Corinthios 4. in manifestatione veritatis commendamus nosmetipsos, idest in aperta Euangelij predicatione.

Neque obstat statim addi manifestatam nobis, quasi de manifestatione facta à Deo Apostolis loquatur potius, quam de manifestatione Dei per Apostolos facta, nam vtraque manifestatio qua Deus se Doctori manifestat, & qua à Doctore manifestatur in Scriptura iungitur quasi causa & effectus. Sufficiant duo loca Pauli secunda ad Timotheum primo vbi Apostolus agens de ministerio illi commisso, vocauit, inquit,

secun-

secũdum propositum sũum & gratiam quæ data est nobis in Christo ante tempora sæcularia, manifestata est autem nũc per illuminationem Saluatoris nostri Iesu Christi, qui destruxit mortem & illuminauit vitam. Vide, gratiam prædicandi Christum, vná cum Christo ante tempora latuisse: vide, manifestata in hanc gratiam per illuminationem Christi, idest Christo in lucem prodeunte, prædicationem suorum in lucẽ prodijsse. Vel, Saluatore illuminãte Apostolos, eorum predicationem manifestatam; sibi cõsonat Paulus secunda ad Corinthos

thos quarto, quoniã Deus qui dixit de tenebris lucem splendescere ipse illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei in facie Christi, ideſt illuxit nobis vt lucere mus alijs, & glorioſam illius cognitionem illuceſcere alijs faceremus. Ideò lucernæ dicũtur, quia illuminatæ illuminant, & alios illuminare faciũt. Ad rem ergo, prius vitam ab Apoſtolis manifeſtatam dicit, & poſteà, quaſi indicãs cauſam, eandem eis apparuiſſe, ſeu manifeſtatã, eſſe, vt legit Oecumenius teſtatur. Quibus lectio Auguſtini cõſonat. Et apparuit in nobis, vt ſcilicet, alijs manifeſtaremus.

NOTATIO POSITIVA.

BENE *Maldonatus in primum Ioannis caput notauit Ioannem præ alijs nomine vitæ vti. Hæc enim vox filij naturam satis explicat, vt vidimus, & Marius Victorinus lib. quarto aduersus Arrium probat. Bene etiam Salmeron prolegomeno 14. de phrasibus Hebraicis folio 10. Ioannis ingenium caluit, cum dixit illum præ alijs nominibus abstractis vti, cũ de Christo agit, quia abstracta, & Dei simplicissimam naturam, & amoris ingentem vim exprimunt, vtrumque in Christo explicandum Ioannes susceperat.*

Optimè Claudius, Catheriuus, &

alij notarunt in præsenti illam coniunctionem, et, sumi pro quia, quasi rationem reddat. Apostolus visionis & cõtrectationis de qua dixerat, quia scilicet, manifestata est cõmuneq; esse in Scriptura, et sumi pro, quia probat Theophilactus in id Lucæ primo. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ideſt, quia benedict⁹ fructus. Et Cregorius Nissenus homilia de Natali Domini circa id Lucæ secundo gloria in excelsis Deo, & in terra pax, ideſt, quia in terra pax erit gloria Deo sit. Isaias 46. Ecce tu iratus es, & peccauimus, ideſt quia peccauimus. Matthæi 17. ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde, ideſt, quia timuerunt, vide alia innume

ra

ta loca in Cantapetrensi lib. 8. Hypothipesion cap. 9. & Salmeronè tomo primo prolegomenon 16. de phrasibus Græcis, qui pro se hunc locũ Ioãnis afferunt.

Bene etiam Cardinalis Tolerus notauit in id Ioannis primo hoc erat in principio apud Deum in hoc loco nostro quæ erat apud Patrem, supplendam esse particulam tantùm quasi dicat, quod tantùm apud Patrẽ erat, id apparuit nobis, qui vsus particulam tantùm sub intellegendi, bene probatur ex Paulo ad Romanos secundo non enim qui in manifesto Iudæus est, neque, qui manifestò in carne circuncisio est, & ad Romanos quarto. Beatitudo hæc in circunci-

sione manet, an etiam in præputio manet?

Notandum maximé Græcé in illis verbis vitam æternam bis repiti articulum Græcum, ten, ideſt annunciamus vobis illam vitam illam æternam, quaſi dicat illam vitam anthonomaticé vitam quæ ſe ipſa fons eſt & origo viuendi, quem modum loquendi diuinitatem & excellentiam ſignificare video in verbis Petri Matthæi 16. iuxta rigorem Græcum tu es Chriſtus ille illius Dei, illius viuentis, vt bene ponderauit Theophilactus, & Ioannis 14. ego ſum illa via, illa veritas, & illa vita, cum ergo bis articulum repetat de vita agit quam Prophetæ prædixerāt, illam, in

quam,

quam, de qua Deuteronomij 30. time Dominum, & adhære illi, ipſe eſt enim vita tua, illam qua oſſa arida vixiſſe vidit Ezechiel 37. ingreſſus in ea Spiritus & vixerunt, illam de qua Iſaias dicebat, audite, & viuet anima veſtra.

Quarto Ponderanda etiam eſt vis verbi, manifeſtandi, in Scriptura enim ſignificat aliquem pro aliquo declarari. (Declararſe por amigo deſcubierto de alguno) Pſalmo 39. numero tertio, manifeſtare coram Ephrain, Beniamin, & Manaſſe quaſi dicat deſcende ad tuum propitiatorium, ede tuæ præſentiæ & virtutis ſigna hoſtes vincendo. Secundo ſignificat rem cum magna maieſta

te & splendore apparere Ps. 49. numero quarto, Deus manifeste veniet. Septuaginta. Deus illucescendo veniet (Vendra cõ mucho lustre, trãtandose splendidamente) *Sic ergo Verbum manifestatum est.* (Declarose por notorio, y claro amigo del hombre, y descubrioſſe con grande lustre cantado de Angeles adorado de Reyes, autorizado con milagros) *& hæc omnia includuntur ineo verbo vita manifestata est.*

Quinto circa illud Verbum annunciamus Græcè est significãs, ideſt, ab alio mandata renuncio, eorum qui legatione functi id quod egerunt, referunt, vt patet ex Demosthene in Temistocle,

miſtocle, ideo enim Deuteronomij 32. interroga patrem tuum & annunciabit tibi ea. ſcilicet, quæ audiuerat à maioribus. Sic Reges illi Iſaiæ 60. qui legati erant Centilitatis, ſi quidẽ illis ad Chriſtum accedentibus omnes de Sabà veniſſe, & munera obtuliſſe dicuntur laudem Domino annũtiabant, ideſt, omnium quorum legati erant, nomine, Dei gloriam decantabant, & in hoc capite numero quinto, & hæc eſt annunciatio quam audiuimus ab eo & annũciamus vobis. Doctores ergo legati in Scriptura dicuntur, vt de ſe teſtatur Paulus, ſecũda Corinthorum quinto, numero ſecundo pro Chriſto legatione fungimur & ad Epheſios ſexto numero ſecun-

do

do pro quo legatione fungor. Hinc ineelliges quantum crimen existimet Paulus autorum secundo numero, secundo non annunciare omne consiliũ Dei, testes inquit, estis quod mundus sum à sanguine omnium, non enim subterfugi, quominus annunciarem omne eonsilium Dei quia ad legatum pertinet fideliter annunciare quæ audit.

Vltimò nota vim verbi, apparuit, Oecumenius legit manifestata, & iure quidem optimo proprie enim est illuxit, sic enim Hieronymus & Chrysostomus iuxta fontem legunt ad Titum tertio numero quarto illuxit humanitas Saluatoris, qua cum de luce egerimus amplius perpendentur.

NOTATIO THEOLOGICA.

QVam pulchrè Ioannes Chrysostomus homilia prima in Ioānem tomo tertio (quem ad modum, inquit, veritas de terra Mariæ Virginis orta est, & propterea iustitia de cœlo prospexit per quam dæmonem confregit, & nos ab eo liberauit, ita eadem veritas de virginali Ioannis Euangelistæ anima egrediens, scripto tradita est, vt pro nobis contra hæreticam prauitatem dimicet, atque hæreticos dæmonis organa expugnæt) hæc ille, nos verò quàm verum sit hoc ex precedenti sententia colligamus.

Et in primis Cyrillus, Alexādrinus lib. 12. Thesuari cap, 7. ex hoc vitæ nomine Deum esse Christum confirmat. Creatura enim inquit vita esse

non poteſt ſed particeps vitæ. Primus Adam factus eſt in animam viuẽtem, ſecundus eſt ipſa vita æterna. Ex eodem nomine hic & alibi cum articulo Græco poſito colligit idem Cyrillus dialogo quinto de Trinitate filium eſſe Patri conſubſtantialem, cum articulo, inquit, & ſingulariter, ſe ipſum dicens vitam, an non Patrem ac Deum ſuum negauerit eſſe vitam, niſi vnius naturæ ambos eſſe dixerimus? & per ambos ad nos æqualiter vitam venire, non ex duobus, ſed ex vno Deo nos viuificante) hæc ille. Vide filij æternitatem contra Cherintum, qui teſte Epiphanio recentem & nudum hominem Chriſtum dicebat: nam ſi ante manifeſtationem latebat, ergo iam erat, licèt occultum; quod enim non eſt, latere non dicitur, ſed non eſſe neque apparere dicitur quod non erat, ſed quod erat occultum, ergo qui manifeſtus

estus est in carne latebat in Deitate.

Secundo Perpende illam particulam, apud, & vide filium à patre naturã accipientem, vt hic ponderauit Augustinus lib. secundo de Trinitate, nõ sicut Deos gẽtium, natura distinctos, & voluntate, Vide filium Patri coëternum vt ex hoc loco cum Patribus Ecclesiæ probat Salmeron tom. 8 secundo in id Verbum erat apud Deum. Vide filium à Patre procedentem apud enim rationem denotat principij vt Ps. 36. apud Dominum gressus hominis dirigentur, ideſt à Domino Ps. 108. hoc opus eorum qui detrahunt mihi apud Dominum, ideſt qui sic meis operibus detrahunt, quasi à Domino non essent Ps. 31. apud te laus mea in Ecclesia magna, ideſt iuxta fõtem, & Tertullianum lib. tertio adversus Marcionem. (à te est quòd te laudibus celebrem) ergo vita æterna apud Patrem

est filius ab æterno à Patre procede. Vide filij à Patre distinctionē nequ enim dici potest quis esse apud se, sed apud distinctum, si non natura, in persona.

Vltimo perpende verba apparuit & manifestari & vide eorum stolliditatem qui ex hoc loco apud Beatum Vigilium lib. quinto contra Euthichem tomo quinto Bibliothecæ colligebant in Christo duas non esse naturas, sed vnam & eandem prius latētem, postea manifestatam, cum ex hoc loco solùm colligatur idem Verbum quod in natura diuina latebat, apparuisse in humana.

NOTATIO MORALIS.

CVm filium vitam vocari dixerimus non solùm quia vitam in se continet, sed quia eam a-

jjs impertitur & præstat, vt multi Patres id Ioannis primo in ipso vitæ erat interpretantur, perpendito quanto amore Deus in nos beneficia conferat, vt id nominetur quod dat, & nostram iustitiam suam reputet iuxta id secundæ ad Corinth. 5. efficeremur iustitia Dei in ipso: vide quantum in spangendo dona glorietur, vt á donis sibi cognomenta sumat, suæ familiæ á rebus præclarè gestis cognomina, & stemmata adquirunt vt Africanus quia eam suis subiecit, Carthaginensis quia eam deleuit: Deus non ab interficiendo, sed à viuificando, non ab his quæ sibi adquirit, sed quæ suis largitur, nomen comparat. Sic Ioannis 14. numero 6. dicitur via, Veritas, & Vita quia cœli viam ostendit, veritatem docet, donat & vitam: dicitur ostium Ioannis 10. numero 9. quia clausas cœli ianuas aperuit, per ipsumque in

troire dicitur qui per ianuas ab illo apertas ingreditur: dicitur Eccles. 44. factus in tempore iracundiæ reconciliatio, quia per Christum reconciliata sunt omnia in Christo, numero 20. dicitur salutare Dei Isaiæ 52. & Genesis 49. salutare tuum expectabo, quia est salutare nostrum Ps. 78, Deus salutaris noster & Deuteronomij 32. recessit á Deo salutari suo dicitur Apocalypsis 21: initium & finis quia initium iustificationis operatur in fidelibus & finem in perfectis hominibus. Adde quondam dici desiderium collium æternorum. Genesis 49. numero 26. quia homines sui desiderio inflammabat. Expectatio Gentium, siue quia ex Gentibus paucissimi, vt Iob & alij illum expectabant, & omnes, si mente constarent expectare tenebantur. Nunc ergo dicitur fluuius aquæ viuæ, quia vitam largitur:

lignum

ignum vitæ quia eam impertitur panis vitæ & intellectus, quia vtroque hominem reficit, ac denique ipsa vita æterna, quia immortli vita replet mortales. Claudat hoc Augustinus qui sermone 38. de verbis Domini tomo 10. dicebat [verbum Dei est formæ quædam, forma non formata, sed omnium formatorum forma] quæ verba licet D. Thomas prima parte quæstione tertia articulo tertio ad secundum de forma ideali & exemplari explicet, loquitur etiam de perfectione quam communicat, si quidem ait, fundamentum quoddam in quo omnia sunt, & fastigium sub quo omnia sũt. Eodem affectu suos indui Deus vult, vt munus quod erga suos exercent, nominentur quod ex eo colliges quod exodi 28. iussit Deus in rationali Sacerdotis poni veritatem & doctrinam. Hebraice vrim, & turim. Græci &

Commentarij.

Septuaginta manifestationem quod nihil aliud erat, quam ipsi duodecim lapides, & duodecim Patriarcharum nomina, qui teste Iosepho tertio antiquitatis cap. 9. fulgentes oracula reddebant, & Dei voluntatem declarabant: dicuntur autem ipsa veritas & doctrina quia eam docebant, & veros Ecclesiæ Doctores adumbrabāt quia eo affectu mundum illumināt, vt ipsa lux & manifestatio veritatis à Christo nuncupentur.

¶ Quod & vidimus, & audiuimus annunciamus vobis, vt & vos societatem habeatis nobiscum, & societas nostra sit cū Patre, & Filio eius Iesu Christo, & hæc scribimus vobis, vt gaudium vestrum sit plenum.

EXPLANATIO LITERÆ.

Ecce



CCE TERtiam, & vltimã exordij partẽ ex qua ex suo erga legentes animo, eorum sibi beneuolentiam conciliat; indicans duo illum excitasse ad has literas mittendas, vt communis fidelium inter se, & cũ Christo societas cõtrahatur, & vt eos pleno gaudio reficeret.

Pro huius sententiæ explicatione tria mihi declaranda sunt. Primò quomodo hæc cum precedenti connectatur. Secundò in quo cõsistat hæc fidelium inter se, & cum Christo societas,

& quomodo ea per hanc Epistolam iniatur. Tertiũ quid sit gaudium plenum, & quomodo illud ex hac Epistola missa oriatur.

Circa primum Augustinus sic connectit. Cum se audiuisse, vidisse, & manibus contrectasse Christi mysteria dixerit Ioannes, infelices se possent existimare fideles, quod eadem illis fors non contigisset, eosque solatur, quia idcirco annunciat, vt socij sint, eandẽ fidem tenentes. Pro quibus Christum dixisse ait Augustinus, Beati qui nõ viderunt, & crediderunt. Augustinum sequitur Heselius. Claudius,

ius, & Gagneius aliter. Cum enim Ioannes de æterno illo bono verba fecisset quo ipse potitus fuerat, cupimus, inquit, vos hæredes esse illius æterni boni per me vobis annũciati in hac Epistola, vt cum Paulus 2. ad Corinthios 1. se vocat adiutorem gaudij Corinthiorum, id autẽ fit, si inter nos sit societas per fidem, & cum Christo per gratiã. Caietanus cùm dixisset vitã manifestatam esse per prædicationem, explicat quorsum manifestetur seu annuncietur, vt scilicet, simus consocij Apostolorũ & pares illis; sequutus est Caietanus Oecumeniũ qui hìc proponi

poni teſtatur lucrũ, quod ex annunciatione habent Apoſtoli, ſcilicet, ſocios habere infide, & omnes vna gaudere ſicut ſeminator ac meſſores, omnes pariter pro ſuis fruãtur laboribus.

Hæc illi, quæ mihi neq; diſplicent, neque valde placent, videtur enim mihi hæc ſententia latentem vitæ ſignificationem proferre: quemadmodũ enim vita naturalis in membrorum vnione inter ſe, & cum anima conſiſtit, ita vt ſi membrum à membro, aut ab anima diuidas vita nõ erit, ſic Chriſtianæ Reipublicæ vita ex Chriſtianorum ſocietate inter ſe, & cum Deo

qui

qui huius corporis ſpiritus eſt, conſtat, ita vt ſi vnitas aut fideliũ inter ſe aut à Chriſto diſſoluatur, vita penitus interibit: Quod adeò verũ eſt, vt qui antiquã legẽ reliquerit ille mortuus, qui verò nouam receperit illi viuus dicatur ad Galatas 2. numero 19 Legi mortuus ſum, vt Deo viuam. Ait ergo Ioánes, vt vitam iſtam, legem ſcilicet, Euangelium, & bona quæ Chriſtus adtulit, poſsitis conſequi, vos ad vnionem membrorum interſe, & cũ anima hortamur.

Item, quemadmodũ ex partium, & humorum cõſenſione ſanitas, & jocunda corporũ valetudo

letudo causatur, sic ex supra dicta societate gaudium plenum oritur quod sanitas in Scriptura nuncupatur. Prouerbiorum 16. numero 24. Dulcedo animæ sanitas est ossium. Quod gaudium vita etiam cjuilis dici potest, idcirco enim in Scriptura vita pro requie sumitur Isai. 57. numero 10. Requiem viriũ tuarum inueneristi propterea nõ ægrotasti. Hieronymus vitam animæ tuæ. Rabbi Dauid. Dulcedo fuit tibi. Idcircoq;. Diuites in Scriptura, qui vt diuitijs, sic delitijs affluunt viui in Scriptura dicuntur, Eccles. 6. numer. 8. Quid pauper nisi, vt pergat il-

luc

luc vbi est vita. Vbi Rabbi Rimni notauit vitam paupertati opponi, sicut oppositã tristitiæ mors quædã ciuilis est. Prouerbiorum 30. numero 25. Multos occidit tristitia, ait ergo Ioãnes non solùm hæc annuncio vobis, vt vita illa fruamini quæ in societate nobiscum, & cũ Christo cõsistit, sed sanitate, & ciuili vita quæ in pleno cordis gaudio continetur.

Circa secundum Augustinus, Glossa, Oecumenius, Claudius, Caietanus, & omnes ferè expositores de societate in fide intelligunt, quasi dicat Ioãnes cum Paulo, hæc scribo vobis, vt idẽ sa-

ſapiamus, idé dicamus omnes, ad Philippéſes 2. idcirco enim inquit Beda, & Gloſſa, addidit, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & filio eius, tum ne leue putare tur vnius fidei ſocietatem habere, cum per hanc ſocietatem fideles in ipſius Dei ſocietaté deueniant, tum vt nos doceret hanc Eccleſiæ vnitatem ab vnitate cum Chriſto pendere, vt enim nos natura docet, vt partes aliquæ in vnam partem cohæreant, neceſſe eſt vt vnitatis originem ex vno ducant, quomodo enim multi riui in vnũ coniungi poſſunt, niſi in fonte vno, aut varij radij niſi in vno

ſole,

ſole, diuerſi rami niſi in vna radice, aut multa membra niſi ſub vno capite, ſic multos moraliter niſi in vno vniri eſt impoſsibile, milites in decuriõe, hi in Centurione, hi in tribuno, hi verò in Duce: ſic fideles in vno Chriſto, & Societas noſtra ſit cum Patre & Filio eius.

Ego veró exiſtimo nomine Societatis comprehendi, non ſolùm fidei, ſed vitæ & cõditionis ſimilitudinem, id enim vocem Societatis ſignificare conſtat ex Iob 3. frater fui Draconum, & ſocius ſtrutionum & Iſaiæ primo dicuntur Principes ſocij furum; & prima ad Corin-

thios 10. dicebat Paulus nolo vos ſocios fieri dæmoniorum, ideſt, illis moribus & vitæ inſtituto ſimiles, & noſter Ioannes infra, ſi dixerimus quia ſocietatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur; quod ſi in luce ambulam⁹, ſicut ipſe eſt in luce ſocietatem habemus: & in hoc ſenſu hìc ſocietatem vſurpari patet, quia non ſolùm ad Catholicam fidē ſed ad Chriſtianorū opera hortatur, vt apparet in præceptis omni conditioni hominum infra preſcriptis.

Et notandum illam particulam, vt vos ſocietatē habeatis,

eſſe

posse primo intelligi, ita vt finis materiæ de qua agitur, & legis quæ à Ioãne docetur, sit ad charitatem Dei, & proximi fideles excitare, iuxta id quod D. Thomas 1. 2. quæstione 99. articulo 1. ad 2. docuit, ad hoc omnis lex tendit, vt amicitiam constituat vel hominum ad inuicem, vel hominis ad Deum) & articulo 2. corpore (intẽtio principalis legis humanæ est facere amicitiam hominum ad inuicem, intentio vero legis diuinæ facere amicitiam hominis ad Deum.) Imò effectus quasi formalis ipsius doctrinæ Christianæ est homines inter se vnire, hominum

que diuersissima ingenia, qui in rebus alijs quot capita, tot sententias habent, sic inter se vnire, vt in eandem conspirent veritatẽ, iuxta id quod Paulus 1. Corinth. 1. dixerat. Fidelis Deus per quem vocati estis in societatem Iesu, & quasi declarãs talis societatis per fidem effectũ, subdit, obsecro vos, vt ipsũ dicatis omnes, sitis Perfecti in eodem sensu, & scientia, seu, vt Vulgata legit, sententia.

Secũdò sic particula, vt, potest declarari vt ipse Ioannes in his docendis precipuè intendat, vt siqui erant in varias opiniones destracti, errores q; diuisi in vnam

nam coalescerent fidei, & charitatis communionem: quod munus Doctorum esse Paulus docuit ad Ephesios 4. Dedit quosdã Pastores, & Doctores ad cõsummationem Sanctorum. Hieronymus instructionem, Græcè autur Catharchismon, quod est reductio ossis ad debitũ corporis locum, quod anteà declarauerat solliciti seruare vnitatẽ ad Galathas etiam 9. munus spiritualium virorum esse, ait præoccupatum in aliquo negotio, idest lapsum in peccatũ, instruere, Grecé Catarchisete, (*Bolverlo a su lugar, y deuido orden con los demas.*) Hæc autem societas sit cũ

Patre, & Filio eius Iesu Christo, quia Paulus ad Ephesios 6. Christus caput est ex quo totũ corpus compactum, & connexum per omnem iunctũram.

Tertio Denique, vt societas hæc sit quasi peculiaris fructus moralis delibandus ex speciali doctrina quã de Christo Deo, & homine docebat Ioannes, vt, inquam, ex illa diuersarum naturarum vnione in vno supposito cum mutua attributorũ ac proprietatũ communione colligerent fideles, quantumvis diuersi, mutuam inter se, & cum vno Christo societatem. In exẽplum enim mutuæ charitatis fi

delium

delium in Christo, duas adhibe re solet Christus similitudines. Prima, vt quemadmodum ipse & Pater vn sunt in natura diuina sic fideles vnũ sint in Deo Ioannis 17. sicut tu Pater in me & ego in te, sic, & ipsi in nobis vnum sint. Secunda vt sicut Deus suam largitus est Deitatem societatem cum humana natura iniens, sic, & fideles quantũvis diuersi vnum sint inter se. Ioannes vbi supra. Ego claritatem quam dedisti mihi dedi eis vt sint vnũ, idest ego splendor, & cãdor lucis æternæ me communicaui humanæ naturæ vnitum, vt ad huius vnionis instar

ipſi inter ſe vniantur ſic etiam Paulus ad Philippenſes 2. cum eos ad charitatem, & humilitatem hortetur, vnanimes honore inuicem preuenientes ad exemplum ſecundi poſuit Chriſti mortem ignominioſam, ad exẽplũ vero primi, quod ſe exinanierit, formã ſerui accipiens & habitu inuẽtus, vt homo, vt non dedignentur ſocietatem vnire inter ſe maiores cum inferioribus, cũ eandem naturam diuinam & humanam inierit forma ſerui accepta, & Deo inuento vt homine, & in hoc ſenſu vim illius particulæ intelligo Ioannis 17. ſicut tu me mi-

ſi mũdum & ego miſi eos
in mundum, ideſt ſicut tu me
miſiſti in mundum cum ſum-
ma diuerſarum naturarum v-
nióe, quæ radix fuit totius mei
meriti, redemptionis humanæ,
& ſatisfactionis tuæ, ſic ego eos
binos in mundum mitto cum
ſummavnione præceptum cha
ritatis commendans. Ioannis
12. hoc eſt præceptum meum vt
diligatis inuicem ſicut dilexi
vos, quod radix erit copioſiſsi
mi fructus in animarum ſalute,
ideò ſubdit & ſint conſumma-
ti in vnum, & cognoſcat mun-
dus quia tu me miſiſti, ideſt ex
illa diuerſorum hominum in

vno Christo cõsummata & facta concordia ascendam cognitionem duarum naturarum vni suppositi diuino vnitarum per incarnationem.

Cum ergo Ioãnes in presenti epistola confirmet duas Christi naturas vni suppositi vnitas cõtra Cherinthũ proponit eis qui iam fidem tenebant, fructũ moralem colligendum, vt scilicet, societatẽ inter se haberent & cum Deo.

Circa tertiũ quid sit hoc gaudium plenum. Oecumenius, Caietanus, Hesselius, Gagneius de cœlesti patria intelligunt hoc gaudium ad quod tendimus v-

nà,

quod absolutè dicitur gau-
in Mathæi 25. intra in gau-
m Domini tui (nunc gaude
ſs inquit Claudi⁹, quia filij, ſed
mplebitur gaudium, cum hæ-
reditatem conſequamini) cui
expoſitioni fauet D. Thom. in
id Ioan. 15. Hæc loquutus ſum
vobis, vt gaudium meum in vo
bis ſit, & gaudium veſtrum im
pleatur, vt inquam, ait D. Tho,
(mei æterni gaudij ſitis partici
pes quo de meo, & veſtro bono
gaudeo, de mea, & veſtra fælici
tate gaudentes) idem & D. Th.
in id Ioannis 17. Petite & acci-
pietis vt gaudium veſtrũ ſit ple
num (gaudium, inquit, plenũ,

frui

frui Deo, & Trinitate, vt Au
ſtinus docet, tunc ergo, gaud
plenum erit cum Iob 22. Supe
omnipotente delitijs affluet, cu
Iſaiæ 36. Lætitia ſempiterna ſu-
per capita eorum (*les cubre el gol
ſo de gozo las cabeças*) cum Pſalmo
15. adimplebit nos lætitia cum
vultu ſuo (*Con ſolo verle andaremos
hartos*) cùm apparente gloria e-
ius ſatiemur Pſalm. 16.

Ego verò cum Auguſtino ex
iſtimo maximum hìc gaudium
ſignificari, quod ex ſupra dicta
ſequitur ſocietate, gaudium e-
nim plenum ex ſocietate bono
rum inter ſe oriri ſatis mihi ſig
nificauit Ieſus Chriſtus Ioannis

7. secundum Augustini, & D. Thomæ explicationem, cum enim á Deo Patre enixè postulasset, vt sui indiuisam vnitatẽ, & mutuam societatem retinerẽt, vt sint vnum sicut, & nos, &c. Subdit, & hæc loquor in mundo, vt habeãt gaudium meum, impletum in semetipsis, ponitur enim, inquit D. Thom, (hæc lætitia vt fructus vnitatis, quia vnitas, & pax faciunt perfectè gaudere Prouerbiorum 12. qui ineunt pacis consilia sequitur eos gaudium (*Aunque no quieran de biuir contentos*)

Si verò cum Siriaca, & Oecumenio legas gaudium nostrum ple-

plenum, ſic benè locum iſtum Paulus explicauit ad Philippenſes 2. Siqua ergo conſolatio in Chriſto, ſi quod ſolatium charitatis, ſi qua ſocietas ſpiritꝰ, &c. implete lætitiam meam, vt idē ſapiatis. Ecce, vt bene Theophilactus notauit, conſolatio in Chriſto, ſolatium charitatis & ſocietas ſpiritualis iunguntur, ecce quod ad rem facit lætitiā preceptoris impletam, cum idē ſapiunt, idem dicunt auditores cum enim plenitudo legis ſit dilectio, gaudium de dilectione erit plenum.

Sed quoniam ideò Ioānes dicit ſe ſcribere, vt gaudiū ſit ple-

num,

um, potius existimo gaudium poni, vt effectum consequendũ ex epistola, & predicatione Ioã nis, iuxta id quod multò ante de Apostolorum predicatione vates predixerant, nunc enim Isai. 51. Consolabitur Dominus Syon, & ponet desertum eius quasi paradisũ, vt Hieronymus legit cum Hæbræis, & sermo est iuxta Hieronymũ, Dionysium, Lyranum, & Procopium de lege gratiæ, & conuersione gentium ad fidem, nunc Isa. 66. lætãtur fideles cum Hierusalem, mulgent, delitijs affluũt, & omnimoda gloria eius. Nunc Canticorum 6. Pulchra, & decora fa-

cta

Eta est amica eius in delitijs iu-
ta Nisseni mentem, nunc Psal.
64. juxta Hieronymi, Augusti-
ni Theodoreti, & Vatabli expo
sitionem, *Cum omnis caro ad Deũ*
veniet, exitus matutini, & vespertini
delectantur; siuè cum Genebrar-
do extrema Orientis, & Occi-
dentis lætitia Deus afficit ine-
narrabili, nunc deniq; resonat
vox illa quam prædixerat Hiere
mias 33, numero 11. *Vox gaudij;*
vox lætitiæ, vox sponsi, & sponsæ quæ
in notatione morali prosequc
mur.

NOTATIO POSITIVA.

LEctionum varietas, & aliquarum
vocum proprietas perpendatur; &
in pri-

in primis Syriacè sic legitur, & hæc scribimus vobis, vt gaudium nostrum in vobis plenum sit Nostrum etiam dicitur, & interpretatur Oecumenius, in aliquo autem esse gaudium in Scriptura significat illum gaudij materiam, & segetem prebere, vt 1. ad Thessalonicẽses 2. Vos estis corona mea, & gaudiũ meum idest causa mei gaudij, & gloriæ, & apud Isaiam 22. numero 5, ero eis, ait Dominus corona gloriæ, & sertum exultationis, residio populi mei, quia erit eis causa gloriandi, sic vrbs illa Threnorum 2 numero 15. dicebatur gaudium vniuersæ terræ, quia suo splẽdore vniuersum Orbem hilarabat. Et iuxta hæc quàm bene Ioannes adimplet, quot Christus Ioannis 15. volebat Hæc loquutus sum vobis, vt gaudium meum in vobis sit, idest iuxta expositionem Cyrilli lib. 10 cap. 21. vt gaudeatis de his, de quibus, & ego gau-

deo. Scilicet hominum salute.

Circa Societatis nomen est notandum, si vim vocis Græcæ perpendas, licèt Chinonia aliquando sit participatio, & boni alicuius receptio, vt 1. ad Corinth. 10. numero. 16. calix cui benedicimus nonne communicatio sanguinis Christi est? & panis non nè participatio cõporis Christi est? vtrobiq; autem est Chinonia, & inde apud nos inerebuit mos Eucharistiæ sumptionẽ appellandi Communionem, ad Philippẽses etiam 3. iustitia in fide ad cognoscendum illum in Societatem passionũ eius, & 2. Corinthiorum 1. sicut socij passionum estis, sic eritis, & consolationis. 1. etiam ad Corinth. 10. Qui edunt hostias participes sunt altaris, & 2. Petri 1. diuinæ consortes naturæ, vtrobique autem habetur in Græco Chinone, idest socij. Licet & chinonia vel societas, aliquando non mi-

si-

vè

receptionem, vel communicatio-
nem, sed potius activè beneficentiam
& exhibitionem significet, vt ad Ro-
manos. 15. numero 26. probauerunt
Macedonia, & Acaia collationem ali-
quam facere in sanctos 2. ad Corin-
thios communicatio Sancti spiritus
sit cum omnibus vobis, & ad Hebræos
13. Beneficentiæ communionis noli-
te obliviſci. In ijs autem locis est Chi-
nonia vel societas. Licèt inquam so-
cius aliquando dicatur qui recipit, a-
liquando qui tribuit, in præsenti exi-
stimo sumi pro illo quivtrumque præ
stat; ut societas commertium inter
duos sit quorum alter alteri bonũ a-
liquod præstat, secundum vim & pro-
prietatem vocis Chinonia quam com-
mertium significare à verbo Chineo
patet ex Nazianzeno in orationibus,
& Platone in Græco thesauro citatis,
quos optimè notavit Chrysostomus,

homilia 21. in ad Rom. 12, num. 17 necesitatibus sanctorum communicantes, vbi notavit non dixisse Paulũ sub venientes sed communicantes à verbo Chinoo ostendens inquit Chrysostomus, quod eleemosyna, negotiatio quædam sit, tu illi pecuniam offers, ille tibi fiduciã erga Deum adfert, unde eleemosyna Chinonia vel societas dicitur, eleemosynam enim illam quæ communitati exhibitur, vel societati verisimum esse commercium constat ex Isaia 23. cap. numero 18. vbi de Tyro agens ad Christi fidem conuersa iuxta Hieronymi, & aliorum expositionẽ, (negotiationes, inquit, eius, & merces eius sanctificatæ Domino (*Hurà de sus mercadurias vn buen empleo cõ Dios*) Non condentur neque reponentur, [*no las tendra guardadas, ni escondidas*] quia ijs qui habitauerint coram Domino erit negotiatio eius [*Cerrato es fiel,*

fiel, y seguro, porque es con los fieles] vt manducent in saturitatem, & vestiantur vsque ad vetutatem, idest, vt ait Hieronymus (comedant, bibãt, impleantur bonis omnibus, quæ in cõuiuij lætitia fuerint labore cunctorũ collecta (*poniendo cada vno su parte goze de los bienes de todoe*) verba illa vestiantur vsque ad vetustatem optime lego Boreuius ex Hebræo ad contributionem durabilem, & sic explicatur negotiatio eius ad comedendum ad saturitatem, & ad contributionem collectam, seu collationem durabilem quæ non exhauritur, sed semper habeant vnde eis necessaria suppeddiantur, ad quem locum Isaiæ allusisse Paulum existimat ad Romanos 15. & ad Hebræos 3. dum de collectis & collationibus in sanctos loquitur.

Item coniuges dicuntur socij Hie- remi[illegible] numero 2. quomodo si con-

temnat mulier amatorem ſuum. Hebraicè Socium,& Cantic. 5. iſte eſt amicus meus. Hebraicè Socius quia ſibi mutuò officia ſpetant, reſque omnes communicant, vt ait ſponſa dilectus meus mihi,& ego illi.

Socijque mercatores dicuntur,& ſocietas eſt commercium, (*Quando arman compañia,y van a vna a perdida, y ganancia*) Sic enim ff. pro loco lege ſi non fuerit §. plerunque dicitur. (Societas eſt duorum vel plurium conuentio contracta ob commodiorem vſum,& vberiorem fructum) quæ verba illa explicant eb Spũ Sancto pro lata melius eſt ergo duos eſſe quod vnũ, habẽt enim emolumětũ ſocietatis ſuæ, ſi vnus ceciderit, (*Si el vno dela cõpañia ỹbrare en ſu trato*) ab altero fulcietur. Quã pulcher ſẽſus noſtri loci colligitur ex ijs, ſi ſupponas Chriſtũ in animarũ ſalute cũ Apoſtolis ſocietatẽ iniſſe

(*En eſta grãgeria de almas tienẽ cõpa-ñia Dios, y los Doctores*) ad Hebræos 2. n. 14. declarãs Apoſtolus Iſa. c. 8 n. 18. Ecce (inquit) ego, & pueri mei, loquitur Chriſtꝰ, ecce ſocietatẽ inter me, & pueros, ideſt Apoſtolos, qui, iubẽte Chriſto facti ſunt paruuli, quos dedit mihi Deus, iuxta id quod Chriſtus cũ Patre loquẽs, ſerua eos quos dediſti mihi, quã initã ſocietatẽ ſequẽtia verba cũ cauſali particula declarãt, quia ergo pueri cõmunicauerũt carni, & ſanguini, ideſt vt Claudius ex vi Originalis legit cõmerciũ habuerũt cũ hominibus, quia illis dictum eſt negotiamini dũ venio Matthæi 25. & Lucæ 19. & ipſe ſimiliter participauit ciſdẽ (*Entro tambien a la parte, y compañia con ellos*) vt per mortem, ſcilicet, predicatam ab ijs qui non predicabant niſi IESVM, & hunc Crucifixum, deſtruerent mortis imperium. De hac etiam ſocietate

intelligo eũdem Paulum ad Corinth. 2. fidelis Deus per quem vocati eſtis in ſocietatem Ieſu, fidelis inquam, quia teſte Orarore pro Quincio pietate propinquitas, veritate amicitia, fide verô ſocietas colitur: ſunt autem ſocij, vt idem ſapiant, idem dicant, etc. vt infra addit, ſic ettam idem Paulus 1. ad Corinthios 3. Dei operationis ſumus participes Ambroſius adiutores.

Ait ergo Ioannes hæc ſcribo, vt ſocietatem habeatis nobiſcum, vt inquã pro veſtra virili parte in Aſſia veritatẽ defendatis, quam nos defendimus, nec noſtros ſocios eſſe parùm vobis videatur, noſtra namq; ſocietas eſt cum Patre, & Filio, in quo eos facit Ioãnes nũmularios illos Mathæi 25. ſecundum Origenis, Hieronymi, Bedæ, & Euthymij expoſitionem, vt Paulus ad Timotheum 2. cap. 2. numero 2. & quæ di-

diſti

ti à me per multos teſtes hæc commẽda fidelibus homines qui idonei erũt & alios docere.

Secundo notandum gaudium hic eſſe Xara quod ad animum refertur, edone, verò ad corpus (*Gozo de coraçon*) & nota hanc vocem etiam ſignificare iram, hoc enim gaudium eſt generoſum, ardor quidam animi, & excelſæ animi alacritas, (*Vn aliento, y brio, vn orgullo, y esfuerço para coſas arduas*) & in hoc ſenſu Prouerbiorum 20. numero 29. dicitur exultatio iuuenum fortitudo eorum, & dignitas ſenum canicies (*Como al viejo ponen grauedad ſus canas, al moço brio, y valor el herzirle la ſangre*] Sic etiã Ezechiel 24. numero 25. cum abſtulero gaudium dignitatis eorum Septuaginta elationem gloriationis eorum Hieronymus Confidentiam & gaudinm dignitatis, [*El orgullo, y alas que le daua la dignidad,*]

guidad Hoc gaudium siuè erectio animi I. ad Dei laudes erigit mentẽ Isai. cap. 65. n. 14. ecce serui mei laudabũt præ exultatione cordis, vel ouabũt (*El gozo les hará alabar a Dios, alegres, y triumphantes en su seruicio*) Qua etiã lætitia repleri desiderabat Dauid Ps. 62 n. 7 sicut adipe, & pinguedine repleatur anima mea. Idest tuæ cõsolationis abũdantia, & labijs exultationis laudabit os mum, idest non torpentibus, non lãguentibus, frigidis ac tepidis, sed quæ Deum laudando exultent.

Hoc gaudium ad hostes vincẽdos munit animum, sic enim Psalmo 47. dum de Ecclesia agitur fundatur exultatione vniuersæ terræ mons Syon. (*Començò la Yglesia con toda la alegria, y Iubilo del mundo.*) Quando videlicet Actorum 17. Discipuli replebantur Gaudio Magno: & quasi indicans Propheta huius Leticiæ necessi-

tatem,

tatem, ſubdit quoniã ecce reges terræ congregati ſunt, &c. Vnde Diſcipuli ducti ad iudices ibant gaudentes, quaſi gaudio muniti aduerſus mortem, ſicque fiet, vt licet Iſaiæ 2. Mons ſit domus Domini præparatus in vertice mõtium, & ſuper omnes coles eleuatus fluent ad eum omnes gentes, & ibunt populi multi. Ideſt tanto conatu, ſtudio, ac alacritate per Eccleſiæ accliuia conſcendent, quanto fragore & impetu ſeſe per decliuia præcipitant torrẽtes. Hoc etiam gaudium & vigor ſuprà dicta adquiritur Societate. Teſtis adſit Nazianzenus oratione funebri de Baſilio, dum de vtriuſque agit ſocietate, (quòd ſiquis, inquit, eſt, aut eſſe creditur fluuius per mare dulcis fluens, hoc ipſi inter æqualium greges eramus. Et Eccleſiaſt. 6. cũ dixiſſet, ne acedieris in vinculis illius, ad acidiã huic gaudio con-

contrariam tollendam, ad ſumendum cor & vigorem animi remedium præbet: ſivideris ſenſatum euigila ad eum & ipſe dabit tibi cor, & concupiſcentia ſapientiæ dabitur tibi.

Tertio notandum circa particulam Plenum.

Si quid Plenum in Scriptura ſignificet perpendamus, multi huius loci præclari ſenſus elicientur primum idem eſt quod ſolidum [*Maciço, y verdadero*] inde Geneſis 23. numero 16. quod dicitur argentum probatum Hebraice eſt plenum (*Platafina*) gaudium ergo plenum dicitur verum ac ſolidum, gaudium enim quod ex rebus humanis oritur non eſt gaudium, ſed quaſi gaudium Hieremię 2. numero 16. de gaudio agens quod ex filio nato oritur quod intra humana gaudia primatum tenet, ſi quidem partus dolores abſorbet, & quaſi gaudium inquit,

quit, lætificauit eum nec verum gaudium est, sed gaudimonium Baruch. 4. numero 34. gaudimonium eius erit in luctu. Septuaginta superbia, Vatablus gloriatio (*No es gozo ni risa de veras sino risadas sin fundamento*) Ad huc hoc declaratur si aduertas vacuũ in Scriptura dici amentem, etiam insanum vel scurram: sic enim quod Hebraicè est 2. Regum 6. numero 20. quasi nudetur vnus de vacuis, Hieronymus dixit vnus de scurris & quod Iob 11. numero 12. est vir vacuus in superbiam erigitur. Hierony. vir varius vel amens. Gaudium ergo plenum erit prudens & verum ex vero obiecto ortum, non illud de quo Ecclesiastes cap. 2 risum reputauit errorem. Hierony. insaniam, & gaudio dixi, quid frustra deciperis? [*Esse cõtento es locura tenerlo por tal, y a esse gozo le dixe muy bien dicho que viuia*

enga-

engañado penſando que lo era.

Secundo plenum idem eſt ac matu rũ, ſic enim Exodi 22. numer. 29. Vbi legimus primitias tuas, & decimas tuas non tardabis reddere. Hebraicè eſt plenitudinem tuam, & lachrymam tuam, ideſt primitias ſementis tuæ, cum fuerint maturæ, & primitias vini tui inſtar lachrymæ deſcendentis guttatim è toruilari, non retardabis. Gaudiũ ergo plenum (*Gozo maduro, y ſazonado;*) Quare Canticorum 7. Videbis vbera ſponſæ botris vineæ comparari, & vbera tua ſicut botri vineæ, vbera vero ſpõſi vino, [*No moſto, ſino ya adobado, y hecho*) quia vbera in Canticis amores, gaudia, ac delitias ſignificant. Sponſa verò delicias præbebat ſponſo, nõ ſemper maturas, ſed aliquando multa acerbitate plenas, vt botri vineæ aliquando pleni, vel maturi, aliquando acerbi ſunt. Sponſus vero ſemper illi

dli delicias plenas nulla acerbitate per mixtas præbebat, ideò vino condito cõparantur, quod ipsa plenitudo dicitur Numerorum 18. numero 27. quod enim dicimus de areis, ac torcularibus. Hebraicè est de plenitudine torcularis, quia vinum est plenitudo, & consummatio fructus vineæ, & quia ex plenioribus vel maturioribus vuis melius vinum elicitur.

Tertiò plenum dicitur opulentũ ac diues. Deuteronomij 6. n. 11. & Ruth 1 n. 21. Egressa sum plena, & vacuã reduxit me Dominus (*sali rica, y bazio pobre*) gaudiũ ergo plenũ est, dies innumeris alijs bonis quæ secũ adfert, & alijs impertitur in exultatióe enim ponant manipulos suos sic gaudent, vt capta præda, & Prouerbiorum 28. n. 12. in exultatione iustorum multa gloria est (*el justo alegre haze mil mercedes.*

4 Plenũ dicitur quod satisfacit, & cõplet,

ideſt (*no me ſatisfaze*) ſic Ruth. 2 numero 12. dicitur merces plena à Domino[*Colmado galardon que lle ne lo que ſe te deue*) ſic in Scriptura dies dicuntur pleni quando quis menſuram ætatis complet, & moritur in tempore ſuo Iob 40. numero 25. ante tempus ſuum venit ramus, vt perſicias dies ſuos, & areſcat. Targun. in non die replebitur ſepultura eius. Hierony. anteque dies eius repleãtur. Sic etiam leuitici 23. dicuntur hebdomadæ plenæ, ideſt, ſuis ſeptem diebus cõſtantes; gaudium ergo plenum eſt id de quo Paulus agens dicebat Deus pacis repleat vos omni gaudio, omni in quam, quia omnia complet, & ad perfectè gaudendum nihil amplius deſideratur.

Quinto Plenum dicitur durans & perſeueràs quod non euacuatur, vt cũ Paulus dicit, gratia eius in me non cua

non

non fuit: sed in me manet, vbi manere, & vacuam esse opponuntur; sic etiam Chrysostomus, & Euthymius explicãt id Ioannis 15. & gaudium vestrum impleatur, idest in vobis duret, ac perseueret; cuius oppositum est in gaudio Hypocritæ, quod Iob 20. numero 7. est ad instar puncti. Idest, vt Batablus ad momentum. Septuaginta, perditio tam facilè enim amittitur, vt sit ipsa amissio, & quasi ipsum punctum terminatiuum.

Sextò Græcè legitur, & gaudium vestrum repleatur nec enim est nomen Plerès, sed verbum Pleroo, quod, inter alias duas significationes habet, in præsenti satis aptas. Prima armo quasi hoc gaudium sit armatum; quod dictis de gaudio siuè ira cõsonat, siuè quia hoc gaudium sit illud de quo Christus dixerat, *Et gaudium vestrum nemo tollet à vobis*, siuè quia scribit Ioannes, vt

ſuis Epiſtolis ad fidem illos, & charitatem conſeruandam muniat, vnde his literis eorum gaudium erit munitum cõtra Hæreticorum impetus, eorum pacem perturbantium: ſic enim Prouerbiorum 19. numero 23. *Timor Domini ad vitam, & in plenitudine commorabitur abſque viſitatione peſsimi. Septuaginta. Timor Domini in vitam viro*, at intrepidus cõmorabitur in Locis vbi non cognoſcitur cſiõderatio (*Dale la vida al juſto el temer a Dios, viuiera ſin miedo entre gente inconſiderada que es la peor.*)

Septimò Prægnans, ſiue turgens, & redundans, inde enim Ioannis 1. dicitur de plenitudine Chriſti nos omnes accepiſſe, ideſt (*De lo que rebоßaua*) ait ergo Ioãnes vos his literis recreamus, vt gaudio pleni alios etiam recreantes omnia gaudio repleatis. Hinc Paulus qui ſuperabũdabit gaudio 2. ad Corin. 7.

omnes

ómnes in Dño ſemper gaudere, & iterũ gaudere iubebat ad Philippẽſes 4. & ſine intermiſsione gaudere 1, ad Theſſalonicenſes 5. & ſe adiutorẽ gaudij Corinthiorũ vocat ad Corinth. 2. cap. 1.

NOTATIO THEOLOGICA

DUm ſocietatem ſuam ſocietatem cum Chriſto Deo Patre eſſe teſtatur, increpare mihi videtur impiã ſocietatẽ Cherynti, qui, vt Epiphanij verbis vtar hæreſi 30. Coniunctus hæreticis, & illi huic vterque alteri de propria improbitate impertiebat, immentis peruerſitate ſe mutuò expreſſerunt. Et hæreſi 19. in vnum concurrentibus Samarytis, Ogenis, Nazarais, Cherintianis, & Carpocraciyanis, & alijs qui

Ebion simul iungens, vnum ex his corpus componens, omne impietatis prodigium superauit. Nostra vero societas, ait Ioannes, est cum Deo Patre, & Filio eius.

Obiter obiurgat etiam Marcum hæreticum qui teste Irenæo lib. 1. ca. 8. Omnes in fraudem inducebat, vt se se ad eum conuerterent velut ad hominem singulari scientia præditum; Ioannes vero licet omnes ad suam societatem adducat, non tamen sibi, sed Deo lucrifacere vult cum Paulo.

Hinc etiam colliges quod licet in aliquibus Apostolis & sanctissimis viris discordia aliquando sint, vt inter Paulum & Barnabam. Actorum 15. Paulum & Petrum ad Galathas

lathas 6. Hitronymum & Augusti num, id non obest charitati, quia vide licet societatem habent cum Christo, & eam nunquã amittunt, dissensioq; non ost circa finem, neque circa summum bonum in quo valdè uniti sunt, sed circa media, dum unus opinatur hoc medium magis conferre ad finem quã aliud idemque est de angelis apud Danielem præliantibus vide D. Thomam 2. 2. questione 29. artico 3. ad 2. & libellum de Christiana Charitate tractatu 3. cap. 7.

Hinc etiam colliges quã verum sit quod Theologi docent charitatem proximi ad proximum esse eandem ac est ad Deum, cum enim de societate & amicitia inter se dixisset Ioannes, ne is

parui haberetur addit, si cum Syriaca interpretatione legas, & societas nostra est cum Patre, idest quæ inter nos est charitas cum Deo ipso est.

Dices cur mentionem nullam faciat Spiritus Sancti, cum Patris, & Filij meminerit? Respondeo quod simili quæstioni respondet Augustinus, & Ambrosius circa id ad Corinthios 1. A Deo Patre nostro, & Iesu Christo Domino, *in duarum personarum nexu. Tertiam intelligi, vel, quia dum societatem, amoremque dicit, Spiritum Sanctum innuit, cui præcipuè societas charitasque tribuitur.*

NOTATIO MORALIS.

CVM Caudium plenum audio

in

in Ecclesia ad quam Ioannes inuitat videre mihi videor iucundissimam quandam vrbem in qua omnia gaudium atque lætitiam spirant: quænam vocatur hæc vrbs? exultatio, & gaudium. Isaiæ 65. numero 19. *Ecce ego creo Hierusalem exultationem, & populum eius gaudium* [*La Ciudad es el mesmo pozo, y alegria*] non enim dixit in Hierusalem exultationem, sed ipsa vrbs exultatio est, & populus ipsum met gaudium; qui vocatur rex huius vrbis? exultatio, & gaudium. Psal. 31. *Exultatio mea erue me.* Et Isaiæ 12 numer. 2. *Fortitudo mea, & laus mea Dominus meus*, Laus ibi propriè est Psalmus. [*Dios es mi musica, y consuelo*] Et nota Christum Græcè sonare bonum, & commodum. Vt Baronius 1. tomo anno 43. ex Suida, & Iustino Martyre probat. Bonum autem lætum significat sæpe in Scriptura,

Psam. 146. bonus dicitur Psalmus, id est iucundus, & Psalm. 142. numero 10. *Spiritus tuus bonus deducit in terram rectam*, ideſt hilaris facit difficultates vincere. Cum ergo Christus siuè bonus aut hilaris dicatur, bene Psam. 35. dicebat Dauid *expectabo nomen tuum in quoniam bonum est* Augustinus quoniam iucundum est. Quæ nam leges huius vrbis? Exultatio & gaudium, Psam 116. exultatio cordis mei sunt, & ad Hebræos vltimo, quam prædicabat legem, verbum consolationis vocat Apostolus, vnde Isaiæ 60. pax dicitur ipsa prędicatio, *ponam visitationem tuam pacem*. Erit ne academia? & quæ ibi scientia docebitur? est sanè, & docetur exultatio Psam 88. numero 16. *Beatus populus qui scit iubilationem*, imò alphabetum & prima elementa quibus pueri informantur ad iucūditatem pertinent. Isaiæ 28.

in loquela enim labij in lingua altera loquar ad populum istum, ideſt, vt cõmuniter expoſitores, in balbutie labij, tanquã pueros informare volens, me illis accommodans docebo fideles prima Chriſtianæ Religionis elementa. Quænam? hæc requies mea reficite laſsum, hoc eſt refrigerium meum. [*El A. B. C. de la Chriſtiana enſeñança, es conſolar al triſte, y alentar al deſcaecido.*] Quæ nam Regi ſuo ſubditi munera præſtant? exultationem. Vnde in Scriptura idem eſt exaltare Dominum, & exultare Pſalm. 65. *Adipſum ore meo clamaui, & exultaui ſub lingua mea.* Alij *exaltaui*, id eſt exultatione exaltaui, vel exaltatione exultaui, & Pſalm 50. *Exultauit lingua mea iuſtitiam tuam.* Alij *exaltauit*, ideſt exultando exaltaui. At ſub quibus præmijs à Rege donantur? exultatione. Pſalm. 118. numero 112

Inclinauit cor meum ad faciendas iustificationes tuas in æternum propter retributionem, Omissis alijs interpretationibus existimo cum Genebrardo alibi, retributionem etiam de gratuitis vsurpari, & quod sit hoc beneficiũ quod desiderabat Propheta ipse Psal. 118. declaratur retribue seruo tuo, & viuifica mẽ. (*Hazedme Señor esta merced que la tendrè en mas que el Reyno, dadme aliento, y abiuadme en vuestro seruicio.*) Id enim est viuificare. Isaiæ 59. *Viuifica cor contritorum.* (Quæ nam merces, & negotiatio huius vrbis? mutua exultatio. Quæ ex plurimorũ multitudine, & numero causatur. Isaiæ 9. *Multiplicasti gẽtem, multiplicasti lætitiã.* Sic enim Septuaginta legũt, & si alij cũ negatiue, vt bene Salmerõ pro legomeno 4. Erũt ne in hac Republica lugentes aliqui ob cõmissa scelera afflicti, & in carceres detrusi? sunt certè, sed

tè, sed in ipso carcere liberi, in ipso lu ctu ridẽtes, imô quia tristãtur hilares. Nó ne dulciores sũt lachrymæ pœnitẽ tiũ, quã gaudia theatrorũ? teste Augu stino in Cõfessionibus. nõne lachrymæ sũt panis die ac nocte? quia sic reficiũt vt sui sitim excitẽt, & nulli deesse po teſt huius panis copia. non ne libellus ille in quo scriptã erat lamẽtationes, & væ, factũ est in Ezechielis ore sicut mel dulce, nõne cũ spõsa habet oculos, sicut piscina Hesebõ (*Rasgados, de llo rar hechos vn agua*) Gratissima est spõ so ac venustissima? Non ne Psal. 35. *Se cundũ multitudinẽ dolorũ meorũ in corde meo, cõsolationes tuæ lætificaue rũt animã meã.* Nó ne teste Plinio ca. 11. libro 21. in Hiacyntho lapide in Scriptura gloriæ cœlestis symbolo, li terarum Græcarum figuram, *Ay*, natu ra ipsa inscripsit, (*Porque si ay retra to del Cielo èn la tierra es vn ay? de*

cora-

coraçon.) Nonne denique Leuitici 23. numero 32. *Sabbatum quoddam erat requietionis*, ideſt requies requiei, (*Huelga de huelgas, la mayor de todas.*) Quid ergo in ſabbatho ſabbathi Deus fieri iubet? *in eo* inquit *affligetis animas veſtras*, ideſt, vt Oleaſter mortificati incedetis ieiunantes, quia dies expiationum eſt, propriè liniti-onum, ideſt in quo liniuntur, & tegun-tur peccata [*Fieſta de trabajo porq̃ en ella ſe quitan los peccados.*] O fœlicem vrbem, & qui eam colunt fœliciſsimi, cui adſcribi regius ille vates optabat Pſalm 105. numero 5. *Memento noſtri Domine in beneplacito populi tui: viſita nos in ſalutari tuo* [*Acordaos Señor de mi quando dieredes al mundo la paz de buena voluntad.*] ſic enim Græci legunt & *in terra beneplacitum* Lucæ 1. Addendum in bonitate electorum ſuorum,

rum,

tum, ideſt ad videndam hilaritatem, vel bonitatem, Hilaritas enim & bonum ſæpè in Scriptura pro eodem ponuntur Pſalm. *Qui vult vitam, diligit dies videre bonos*, ideſt hilares & Pſalm. 103. *Aperis tu manum tuam & omnia implebuntur bonitate*, id eſt iucunditate Esther 7. *Cumque incaluiſſet vino bonum erat cor regis*, ideſt hilare, quæ omnia ſtatim explicat Dauid *ad lætandum in lætitia Gẽtis tuæ*. Ioannes ergo qui cœleſtem Hieruſalem cœlitus delapſam viderat, ideſt delicias & gaudia cæleſtia. [*Que ſe venia el Cielo abajo de contentos, y regalos*] ad gaudium plenum ijs omnibus bonis cumulatiſsimum inuitat dicens. *Hæc ſcribo vobis vt gaudium veſtrum ſit plenum*. Poſſem huic oppoſitam triſtitiæ vrbem depingere, ſed videbor aliquui nimium prolixus.

Secun-

2. Etiam notandum quanta ſit Dei optimis maximi humanitas, ut ſocietatem nobiſcum ineat, à ſecretis famu o iubeat, vt hæc ſcribat ut ſocietas noſtra ſit cum Patre & Filio eius IESV Chriſto; cumque mortales Reges ſolitudinis nemine gaudeant (*y dezir ſu ſoledad, ſe entienda ſu Mageſtad.*) Sther 10. n. 14. ait Aſſuerus *cogitans* (ſcilicet Amã) *illis interfectis* (ſcilicet Iudæis) *inſidiaretur noſtræ ſolitudini* ac ſolio (ideſt Regiæ maieſtati) noſterve ro rex ſocietatis titulo poti⁹ gloriatur Cũ Emmanuel, ideſt nobiſcũ De⁹ appel letur & Iſaiæ 48. vrbẽ ſuã vocari iube at *Dominus ibidẽ*, quod ſi per vrbẽ illã Apocal. 3. n. 12. juſtorum congregationem intelligas adverte, neque ſcriptum eſſe, Dei, & eius filij nomen, abſque ſuorum ſocietate. *Ponam in eo nomen meum, & nomen ciuitatis.* ſi vero cœleſtes delicias aulam regiã cũ

ſuo

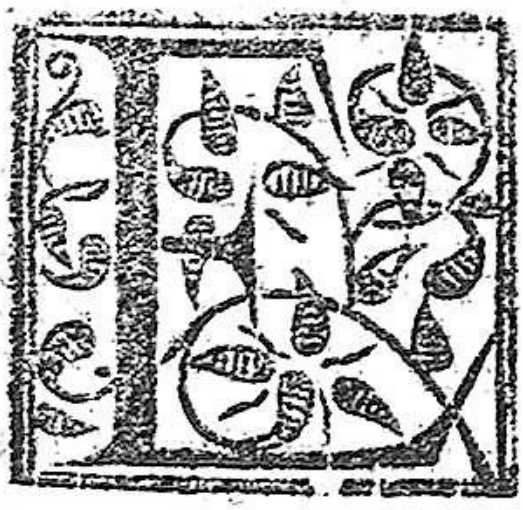
ſuo ſplendore, & maieſtate, perpende non ciuem in vrbe ſcribi, non militem Regi nomen dare, ſed è contra, regis, vrbiſque nomen, in iuſto collocari, quia in eo vult habitare, & cum eo ſocietatem iniire.

Diſcant deniq; ex his qui munere Ioanni, Apoſtoliſque ſuccedunt fidelium charitatem, & communẽ ſocietatem curare, quàm hæc curæ fuerit Apoſtolis perpendant, cũ Paulus, ad Theſſalonicenſes 2. cap. 2. tanquam per rem chariſsimam, eos per hanc congregationem obteſteturper adventum Domini noſtri, & noſtræ congregationis in id ipſum &c. & capit. 1. quaſi per Dei excellens beneficium ob hãc ſocietatem Deo gratias agat, *gratias ago quia abundas charitas ad invicem*, & ad Hebr. 2. oportet nos obſeruare quæ audiuimus ne pereffluamus, vel cũ Syriaca lectione ne excidamus

ne inquam, tanquam lapis ille Iouis ob violatam fidem, & Dei manibus excusi, ex communi societate, eijciamur, intelligant idcirco ijs datum labium electum Sophoniæ 3. vt *faciant populum seruire Deo humero vno* (*Que aun*, Ea, *suyo todos a vna leuanten el peso.*)

¶ Et hæc est annunciatio quam audiuimus & annũciamus vobis quoniam Deus lux est, & tenebræ in eo non sunt vllæ.

EXPOSITIO LITERÆ.



CCE HVIVS Epistolæ statũ, & nostræ Aquilæ lucis radios intuentis acumen, quod si Basilius & Ambro-

sius

fius Exameron lib. 1. cap. 9. Lucem commẽdant quod ipsum Deum primum omnium sortita fuerit suæ bonitatis prædicatorem, haud minus laudandus Ioannes qui lucem increatam primus, & solus euangelistarũ commendauit, haud inferior il lo altero Ioanne, qui Lucæ 3. venit vt testimonium perhiberet de lumine vterque enim Ioannes tanquã duo Ecclesiæ oculi de luce perhibẽt testimonium. Quod si Athanasius de Incarnatione Verbi fine. Oculum lumen esse vult, vt lumen solis intueatur, quanta erit Ioannis lux qu luci est familiaris? Sed quid

mirum cum Iob 36. *Qui abſcondit in manibus lucẽ annũciat de eam amico ſuo.* Ideſt quã lucem Deus occultare poteſt, vt qui faculã manibus geſtat, amico, ideſt Ioãni quẽ diligebat, annunciat de ea. Hæc eſt enim (inquit *Ioannes*) *annunciatio quam audiuimus ab eo, quoniam Deus lux eſt.*

Mihi valde placet Auguſtinus qui ſic exiſtimat ad Epiſtolæ ſtatum Ioannem accedere, vt hæc cum precedentibus connectantur, nam cum dixiſſet Ioannes ſe hæc ſcribere, vt ſocietatem haberemus cum Deo, adhibet ad hanc ſocietatem ineundam, medium: ſcilicet, peccata tollere, quia

cum

cum Deus lux sit peccatorum tenebras oportet discutere, vt societas sit cum Luce. Prima enim Ioannis 1. *Tenebræ non habent cum luce societatem.* Et 2. ad Corinthios 6. *Quæ societas luci ad tenebras?* Augustino fauet contextus additur enim. *Quòd si dixerimus quod societatem habemus cum Deo, & in tenebris ambulamus, &c.*

Sed quid nomine Dei? an Pater, an Christus? quid nomine lucis? ac tenebrarum intelligatur? videamus.

Chrysostomus sermone de Trinitate tomo 3. folio 911. Victor Vticensis de persecutione Vandalica li. 2. Idacius Clarus

aduersus Barimandum, Origenes fragmento librorum Periarchon, & tomo 3. in Ioannem de Deo Patre intelligunt, At Euthymius, & Didim', & cõmuniter hic Expositores de Christo explicant. Ego vtrunque complector cum Cyrillo lib. 3. in Leuiticum quia cum societatem ineũdam dixisset cum Deo Patre & Filio eius Iesu Christo, ad vtrunque referri debet lucis nomen, vt tenebris expulsis, associemur vtrique: Pater enim in Scriptura sæpè lux nominatur Micheæ 7. *Et Dominus lux mea est.* Isaiæ 10. *Erit lumen Israel in igne, & sanctus eius in flamma.* Quod adeò

adeô verum est, vt vel ipsi Ethnici adumbrarent, ait enim Macrobius li. 1. saturnalium ca. 16. nomen Iao tributum Soli ex Apollonis oraculo, omnium esse summum Deum; cuius Iao meminit Theodoretus lib. 1. de fabulis, & quæstione 15. in Exodũ Irænæus lib. 1. contra hæreses cap. 34. & lib 2. capite vltimo, cuius nominis vim, & supra reliquos Deos principatum Epiphanius hæresi 26. scribit, hoc autem nomen Iao quod luci, & soli tribuitur esse idẽ ac nomẽ Iehoua malè intellectum; patet ex Diodoro Siculo lib. 5. cap. 5. vbi ait Moisem apud Iudæos á

Deo qui vocatur Iao, leges ac-
ceptas tuliſſe. Vide Clemẽtem
Alexandrinum lib. 5. ſtromma-
tum. Nec non Chriſtus dicitur
lux Iſaiæ 60. *Illuminare Hieruſalẽ,*
quia venit lumen, quod quia luce
clarius eſt relinquo, videatur
Salmerõ in illa Ioanins verba,
& vita erat lux hominum. Solum
addo ab ipſiſmet Ethnicis Chri
ſti natalem diem ſolem & lucẽ
appellari, teſte Ambroſio ſer-
mone 16. de natali die, quia ip-
ſius etiam ſolis & lucis claritas
oriẽte ſaluatore innouatur Pru
dentius (quid eſt quod arctum
circulum ſoliam recurrens de-
ferit? Chriſtus ne interris naſci

tur

tur qui lucis augeat tramitem)

Sed quoniã Deus lux propter varia attributa appellatur, vidẽdũ eſt propter quod nã in preſẽti lux dicatur? an propter incomprehenſibilẽ naturã, ob quã dicitur lucẽ inhabitare inacceſsibilẽ? poſuiſſe tenebras latibulũ ſuũ pſ. 17. & in caligine cõmorari? 2. Paralipomenõ 6. An ob eius puritatẽ & candorẽ? vt Dionyſius 4. de diuinis nominibus & Athanaſius l. 2. de incarnatiõe proſequũtur. An ob eiꝰ in hæc inferiora Prouidẽtiã? vt Pſal. 43. *dextera tua & brachium tuum, & illuminatio vultus tui, quoniam placuiſti in eis,* tũ quia mini

ma etiam, & penitus remota complet, tum ob ſecretas prouidentiæ vias. quis enim Iob. 38. ſcit, per quam viam ſpargatur lux? An quia ſapientiæ lumen in rationalem animum ſpargit; ſic enim Malachiæ 4. Populus qui ambulabat in tenebris vidit veritatis lucem magnã quando videlicet manifeſtatum eſt lumen ad reuelationem Gentium Matthæi 4. ſic enim Pſalmo 4. lumen vultus Dei ſignatum eſt ſuper nos, ſic Paulus ethnicos tenebras, fideles lucem in Domino, vocat 2. ad Corinthios 6. An quia legislator eſt legis quæ luce-

na eſt pedibus noſtris & lumẽ ſemitis noſtris? Pſalm. 118. & præceptũ lucidum quod illuminat oculos? Pſalm. 18. ſic enim Abacuc 3. ſplendor eius vt lux erit cornua in manibus eius, id eſt, iuxta antiquorum traditionem, tabulæ legis lucẽtes, quæ vt cornuta dicitur Moiſsis facies, exodi 24. ideſt illuſtris, vt interpretantur Origenes homilia 12. in exodum & Paulus 2. ad Corinthios 3 ſic & cornutæ dicuntur, ideſt lucidæ. Dominus enim Deuteronomij 33. de Seir ortus eſt nobis Septuaginta, illuxit, & in dextera eius ignea lex, ideſt in Saphiri luci-

dissima materia excultæ, vt docuerunt Anasthasius Nissenus, lib. de quæstionibus in Scriptu rã quæstione 38. tomo 6. Bibliothecæ, & Epiphanius de duodecim gẽmis. Cũ ob hæc & alia innumera attributa tum Deus, tũ Christus lux dicãtur propter quod nã hic lux appelletur, videamus. Oecumenius, Didimus, Gagneius, Heselius, & cõmuniter expositores propter cognitionis lucẽ quã mẽtibus hominũ infũdit. Claudius propter vitæ puritatẽ nil obscurũ nil sordidum cotinẽtẽ, Caietanus, quia in Deo nec peccatorũ, nec potẽtiæ peccãdi, nec potẽtialitatis tã in volũtate quã in intel-

lectu tenebræ sũt. Ego verò vt quid sentiã aperiã suppono ex Dionysio Areopagita c. 1. de diuinis nominibus sãctos in Scriptura ex beneficijs peculialiter acceptis Deo nomina imponere, inuenies, inquit Dionysius omnem Theologorum laudationẽ ad beneficos diuinitatis progressus exponẽdos diuina effingere nomina, quod & Chrysostomus in posteriorẽ ad Corinthios, & Oecumenius in c. 1 ad Ephesios notarũt, sic enim à Saulis manib⁹ ereptus Dauid Deũ ps. 17. fortitudinẽ, refugiũ & firmamẽtũ appellat, quãdo insidias inimicorũ exploraue-

rat

rat psal. 26. illuminationem meã, & saluté vocabat, quãdo victoriæ lætitia recreabatur exultationem vocat, quemadmodum enim Ethnicorum amentia, ob varia beneficia, Deorum varietatem induxit, sic fidelium prudentia ob varia Dei munera varia vni nomina tribuit, vnde infinita sunt nomina Theologiæ affirmatiuæ Dionisij, quia infinita est nominum imponendorum occasio, sicut e contra dæmon in Apocalipsi vocatur græcè Apollion, Hebraice Abadó Latine exterminãs quia omni genti ac nationi malum.

Secundò suppono Deo ea no-

nomina ſponi quæ, in eo quod tunc narratur, elucent, vnde Geneſis 1. Eloin, ideſt fortis ac potens nominatur, quia in orbe ex nihilo producto infinitæ potentiæ virtus apparet, & apud Aggæum & Zachariam, precipuè Dominus exercituum vocasur, vt ſciant inquit Hieronymus in caput 1. Zachariæ tomo 6. initio, Dominum eſſe qui percepit aduerſus regis imperium, & hac ad ædificationẽ templi fiducia concitentur.

Sicut e contra homo ex ijs dicitur in quibus eius infirmitas apparet, de quo vide Chryſoſtomum homilia 13. & 23. in

Ge-

Geneſim, & Homilia 12. ad populum Antiochenum, Hieronymum in caput primum Sophoniæ, & laté Martinez lib. 7. Hypothi poſeon cap 3.

Tertiò ſuppono tunc precipuè nomé Deo imponi quod aliquid Dei ſignificat, circa quod túc errores verſantur, ſic peténti Moiſi nomen Dei, reſpondetur, qui eſt, quaſi dicat, qui ſicut nec in ſuo eſſe, ſic neque in fide præſtita deficere poteſt, ſic in media errorum varietate, cum alij Eliam, alij Baptiſtam, aut alium ex mortuis exiſtimabãt, vocari ſe voluit filium Dei vivi, ac per conſequens Patri ſimilem,

milem, & essentialiter viuũ, sic orto Ebione & Cherynto Christum â Patre procedere negãtibus, vocari se facit verbum, & cruci ignominiosè affixum, regẽ Iudæorũ potius, à quibus tãquam vile mãcipiũ tractabatur.

Hæc igitur tria obquæ noua nomina imponuntur Deo efficiũtvt lux in p̃senti nominetur

Primo egerat Ioannes de vita manifestata, de societate inita, ꝺ gaudio pleno, quæ triacũ Deo præstet, lux dicitur, quæ cũ vita cõiũgitur, Ioãnis 1. & vita erat lux hõinũ vide Tolẽtũ ibidẽ probãtẽ nulli Deũ esse vitã, cui nõ est lux, & Ps. 35. apud te est fons

vitæ,

vitæ, & in lumine tuo videbimus lumen. Apud Latinos etiã lux pro vita vsurpatur, sic enim Cicero 2. Tusculana lucis finẽ senectutem, & Plinius lib, 7. in præfatione 3. rudimenta lucis pueritiam dixerunt.

Secundo ob societatem etiã illam lux meritò dicitur, tum ex Dionisij mirabili doctrina, qui parte 1. de diuinis nominibus cap. 2. lux (inquit) ad se cogit omnia, atq; conuertit, idcirco sol Helios Græco vocabulo dicitur, eoquod seruet inuiolata omnia, congregetq; dispersa, sic bonitas ad se vnit, & quæ dispersa sunt congregat, ve luti

veluti vnitatis author, & vnifica Deitas (hæc Dionysius, & infra, (sicut ignorantia eos qui se ducti sunt separat, ita præsentia intelligibilis lucis eos qui illuminantur colligit, vnit in vnam liquidam, vnicãque scientiam, & vno atque vniente lumine cõplet) huc spectat quod ibidé de tribus luminibus immixtim se habentibus Dionysius ponderauit. Adde lucé aut solem vnionem cæli cum terra vocari, & auream catenam quæ cælum terram sibi deuincit, vide Plutarchum lib. 13. de scientia Turnæbum lib. 5. cap. 25. fa. ue[illegible]que nomen elios quod e

Platone lib.13.de recta impositione nominũ deriuatur à verbo arizo ideſt vnio. Adde ſolem perfecti amici ſymbolum apud diuinas humanaſque literas eſſe quod Martinus Roanus lib.1. cap.14 probat.

Secundum Iam verò ad gaudium plenum quo Deus ſuos complet ſignificandum, quã aptè lux nuncupatur, quæ lætitiæ ſymbolum eſt in Scriptura. Amos 5.num.20. *Num quid non tenebræ dies Domini & non lux? caligo, & non ſplendor in ea?* quia ſummam miſeriam minitatur. Sic Danielis 9. num. 17. cum gaudium præſtat lucere dicitur

Deus.

Deus. *oſtende faciẽ tuam* ſuper ſanctuarium ſuum. Hebraicè. *Luce re fac vultum tuum* & pſ. 67. n. 2. Il luminare dicitur vultum ſuũ ſuper nos, cum miſeretur noſtri. Imò gaudiũ plenum, ideſt beatitudo lux nuncupatur. Apocalypſis. 21. *Claritas Dei illuminauit eã, & lucerna eius eſt agnus* & Paulus ad Coloſſenſes 1. num. 12. in partem (inquit) Sanctorum ſuorum in lumine Iob 33. num. 30. illuminans luce viuentium ergo ob beneficium vitæ quam preſtat, ſocietatis quam init, & gaudij quo complet lux 1. nuncupatur.

Præterea cũ acturus ſit Ioanes

in toto hoc capite nos falli, seduci, ac mentiri, si dixerimus peccata non habere, Deum lucem appellat, qui intimas cordis latebras explorat. Sic enim Ioanis 8. cum Pharisæis dixisset *qui sine peccato est vestrum, mittat lapidem* ipsique fugissent, se vocat statim lucem mundi, nõ solum quia moestam a dulteram recreauerat, sed quia accusatorum occulta penetrauerat.

Denique lux dicitur quia tunc non tamque Deus habebatur, cuius oppositum in lucis nomine doceri, videbitur notatione Theologica, sic enim Ioannis 21. se lucem appel

lauit

ſauit quando ſe vnum cum Patre prædicauit, vt benè ponderauit Chryſoſtumus; ſiuè quia ex Dionyſio Epiſtola 10. ad noſtrum Ioannem Putabant ethnici ſe ſolem Euangelij à ſe reicciſſe, cum Ioanem miſerãt in exilium (qui te (inquit Dionyſius) iniurijs imperunt ſe & Euangelij ſolem putant exilio relegare.) Ait ergo Ioannes nõ ego, Chriſtus ſolum lux eſt noſtri Euangelij, ego exulare poſſum, ille obtenebrari nequit. Vltimo circa id *tenebræ in eo non ſunt vllæ*. Optimè notauit pater Emmanuel Sà, id eſt, in omnibus alijs eſt aliquis luminis de

fectus, ſic enim explicauit Hieronymus libr. 2. aduerſus Pelagianos tomo 2. capit. 3 folio. 283. Qui Deus, inquit, lux appellatur, & tenebræ non ſunt vllæ, quia omnium aliorum lumina aliqua ſorde maculãtur. Apoſtoli lux ſunt imundi, ſed tenebræ in eis ſunt aliquæ. Iob 25. luna non ſplendet, & ſtellæ non ſunt mundæ in cõſpectu eius, vt bene ponderauit Hieronymus ibidem; Origenes etiã homilia 9. in Ezechielem ponderans illa verba Matthæi ſic luceat lux veſtra coram hominibus luceat, (inquit) lumen veſtrum non ſimpliciter ſed

ante

ante homines, nam ante Chriſtum iuſtorum lumen non fulget, vt ſplendor lunæ, & cæli micantia ſydera; priuſquam ſol oriatur in ſuis ſtationibus rutilant; orto veró ſole abſconduntur, ſic hominis lumen ante homines lucet, ante Chriſtum obſcuratur: lux ergo in qua tenebræ non ſunt ea eſt quæ nulli comparata obſcura eſt, ſic enim à Dauide pſalmo 17. lumen ſuum petit illuminari tu illuminas lucernam meam Domine, quia tam exigũ lumẽ erat, vt tenebras illud illicò appellet Domine Deus meus illumina tenebras meas.

Commentarij
NOTATIO POSITIVA.

PARTICVLAM quoniam non pro quia causaliter sed prò, nè pe quod, affirmatiuè sumsimus cum communi Patrum expositione sic enim alibi ps. 49. nu. 6. vsurpatur annunciabunt cæli iustitiam eius quoniam Deus iudex est, idest, vt bene ibi. Pater Emmanuel Sà, annunciabunt quod Deus est iudex. Adde particulâ causalem in Scriptura aliquádo ornatus solũ gratia poni, vt Lucæ 1. dixerunt ad illum quia nemo est in cognatione tua qui vocetur hoc nomine, & Petrus quia tu es Christus filius Dei viui, vide Riberam in caput 2. Oseæ num. 41.

Verum tamẽ si causaliter sumatur vt frequentius est, pulcher sensus elicitur, quasi dicat Ioannes adèo clarè hæc annuncio. (Hablo tan claro porque

que Dios es luz y su doctrina no es de rincones) sic enim ipse Christus ego palàm loquutus sum nihil &. & sapiẽtia in plateis clamat & in vijs dat vocẽ suam, de Pseudo Prophetis dicetur, ecce in deserto est. vide Turrianum hæc doctissime tractantem lib. 2. de dogmaticis Caraetheribus. huc spectat communis ille modus loquẽdi aperire os, hablar claro, no entre dientes con resolution y animo, abrir la boca) Prouerbiorum 21. aperi os tuum, & iudica iustè (sin miedo pronuncia tu sentencia, aunque sea contra el poderoso) vt Ezechiel 31. num. 21. tibi dabo os apertum in medio eorũ) animo para que hables claro la verdad) ad Ephesios. 6. detur mihi sermo cum fiducia in apertione oris mei, Ioanes ergo ait se clarè & perspicue Christi mysteria proferre.

Vel seruata illius particulæ causa-

sis vi, ego illumino docēdo quia Deus in quo tenebræ non sunt me ad hoc illuminauit. Sic enim lux dicitur seminata in terra. Psal. 97. lux orta est iusto Hebraicè & Genebrar. lux sata est, quia videlicet Christo in mundo sato qui lux mundi dicitur, Apostoli qui lux mundi nuncupantur *pullulaverunt* 2. ad Corintios 4. num 6. Deus illuxit in cordibus nostris ad illuminationem scientiæ claritatis Dei, idest illuxit in nobis, vt luceremus alijs, & sic lucis semen propagetur, sive denique quia Ioannes & Apostoli luminaria sint quæ lucem illam primogenitam in orbem vehunt iuxta Basilium homilia 6. in Genesim dicentem, lucē illam primam immaterialem esse, factumque solem tanquam eius vehiculum quui insita & impressa sit, vnde luminaria dicuntur Hebraicè Maor lucē deducta à luce, quia continent &

præ-

præbent lucem, quui consonat Esaias capit. 8. numero, 20. si non dixerint iuxta verbum hoc non erit eis matutine lux, idest quicumque non iuxta legem meam cocuerit, hic luminare non est, lumen continens, in tenebris agit, & lux Dei inqua nullæ sunt tenebræ non dum eluxit.

Secundo Notandum cum Deus lux absolutè dicitur de solis luce intelligitur qui absolutè lux dicitur in Scriptura vide Pereiram Geneſiis 1. versiculo 3. & cum tenebræ nullæ sint in eo de triplici genere tenebrarũ intelligitur de quibus mentio est in Scriptura 1. causantur per contractionem radiorum, vt Basilius homilia 2. super Genesim Damascenus li. 2. de fide Orthodoxa capitul. 7. existimant de luce illa 1. quæ noctem faciebat, per solam radiorum contractionem, & sic factas esse in Ægypto tene-

tenebras cum nona plaga illata fuit, & super vniuersum orbem Christo moriente quidam tradiderunt. Hac ratione nullæ sunt ex parte Dei tenebræ, nam ex se illuminat omnem hominem venientem in hunc mundũ, ideſt illuminare nõ ceſſat. 2. tenebræ fiunt ſi ipſum Solem peregrina qualitas obtenebraret, ſic enim Apocalypſis 6. Sol factus eſt niger & cap. 8. percuſſa eſt 3. pars ſolis, & 16 Angelus effudit phialam in Solem, hoc autem à Dei infinita puritate longè abeſt. 3. tenebræ fiunt, quia à nobis ſol recedit, & viciſſim lucem ſpargit, neque hoc modo ſunt in eo tenebræ. Iacobi 1. numero 17. *Deus enim pater eſt luminum apud quem non eſt tranſmutatio, nec vicissitudinis obumbratio.* Ideſt vt Auguſtinus lib. 12. ciuitatum cap. 21. tomo 5. nce momenti obumbratio, quia nec ad minimum momentum vmbram recipit.

pit, vnde Græcè habetur obumbratio ob varias vmbras quas efficit à tropico in tropicum per solis reciprocationẽ.

NOTATIO THEOLOGICA

LEge cautè Originem hunc locum versantem tomo 3. in Ioannem circa finem, ait enim Patrem dici lucem veram in qua tenebrae non sunt, quia Pater veritatis amplior est verbo, & maior quã veritas, & quia Pater est sapientia melior ac præstantior ipsa sapientia, quæ verba Arrium sapiunt, nisi explices Originem dicentem, Patrem, non quidem essentia, sed principij dignitate maiorem, & generationis authoritate, vt Cyrillus lib. 2. thesauri cap. 3. Chrysostomus Homi-

lia

lia 17. in Ioannem, et Hilarius lib. 9. de Trinitate explicant id Ioannes 14. Pater maior me est. Vide Salmeronē tomo 2. tractatu 16. in id vita erat lux hominum.

Secundo Cyrillus lib. 2. thesauri cap. 1. Christum Patri esse consubstātialem ex hoc lucis nomine colligit, idē Ambrosius lib. 1. de Spiritu Sancto cap. 16. & Victor Vticensis de persequutione Vandalica lib. 2. & ex hoc eo cum alijs collato probat Clarius aduersus Marimandum Arrianū trium personarum diuinarum vnitatem, cū eodem lucis nomine tres diuinæ personæ nominentur 1. in præsenti Deus lux est 2. Ioannis 1. & Spiritus Sanctus in Ezechiele, Spiritus Domini

sur-

ſergens venibat ab Aquilone, & in circuitu eius lux refulgẽs, Eugenius etiam lib. 1. de fide ad Henricum Regem Vuandolorum hinc colligit filium eſſe coeternum Patri, inſeparabilem, & ab eo procedentem, & vnius cum eo ſubſtantiæ.

NOTATIO MORALIS.

AD Dei noſtri in hunc mundũ aduentum, ad eius de mundo partam victoriam, ſuauem pariter & fortem, ad varios quos creauit in Eccleſia principes ſignificandos, neſcio quod aptius nomem poſſet reperiri.

Primò antequã lux ad nos illumindum accedat, iam erat; nec tunc oritur cùm nobis oritur Pſalm. 109.

de

de Christo, Dauid agens ex vtero ante Luciferum genui te. Hebraicè ex vtero ab aurora tibi est ros adolescentiæ. Id est ante luciferi ortum, ante mũdi auroram iam eras in rore, quod latini dicimus in flore adolescẽtiæ tuæ, id est antequã luceres mundo, lumen eras de lumine, & Deus verus de Deo vero, (antés que en el mundo amaneciera, Christo era en el pecho del Padre mediodia.)

Prætereà orientem lucem ros matutinus comitatur, ideo prima Euangelij prædicatio ros dicitur lucis Esaiæ 26. num. 18. Expergiscimi qui habitatis in puluere, quia ros lucis, ros tuus, & terram Gigantum detrahes in ruinam agit Isaias de exercitu, & electa iuuentute per Christum ad imperium Sathanæ delendum, & per orbem Euãgelium propagandum, quam iuuentutem rori comparat matutino, tum

ob

ob copiam & descensum sine strepitu, vt cum 1. Regum 17. num. 12. Chusi dixit Absalon operiemus eum sicut cadere solet ros super terram (sin sentiremos vna rociada sobre ellos) sic ros lucis ros tuus, & terram Gigantiũ detrahes in ruinam. Et nota Septuaginta ibidem legere ros qui à te sanitas ipsis est, at terra impiorum cadet (porque el rocio, que a los soberuios fue rociada, a los humildes fue rocio de consorte, y refrigerio.) Iam verò ipsa mer lux quanta suauitate homines armat aduersus peccata,) la noche quita las armas de la verguença de pecar, y el dia las buelue) vnde celeberrima sunt in Scriptura arma lucis 1. ad Thessalonicenses 5. Nos qui diei sumus sobrijsimus induti lorica fidei, (andamos ya de dia, es menester traer las armas de las virtudes) clarius ad Romanos 13. Dies appropinquauit, idest

iam Christus in cordibus nostris illu
xit, induamur ergo arma lucis quia
lucis tempore indui soleant, vt cùm
supra dixit Isaias ros lucis, ideſt qui
prima Luce ſpargitur, ſiuè quia ipſa
lux nos pudôre armet cótra peccatorũ
fæditatem ſicut in die honeſte ambu-
lemus, quia (inquit Ambroſius, & Cy-
prianus nox vacat pudore, & orta lu-
ce nos gerimus verecundiùs, explicãs-
que quæ nam ſint arma? Lucis, quæ in
dui iubet; addit, induimini Dominum
noſtrum Ieſum Chriſtum, ipſe enim,
vt noſter Ioannes ait, lux eſt.

Prætereà cum Solis lux diſpares di
es efficiat, neque eàdem ſemper pro-
portione æquales quod à ſole eſt, ſic va
rij in Eccleſia ſunt fideles, tum gradi-
bus, tum etiam ſanctitate diuerſi, alij
ad ſublimiorem, alij ad minus illuſtrẽ,
& claram dignitatem erecti, alij obſcu
ri, & tenebroſi, quod nõ à ſole, ſed à ter

ra

rā oritur. Eccl. 33. iustos dies vocari, & eorum diuersitatem à sole idest Deo, causari patet, quare dies diē superat? & iterū lux lucē? & annus annum à sole? (Porque vn dia es mejor que otro, vna luz mas clara, y vn año mas fertil, siendo siempre vn Sol?) huic quæstioni respondet, à Domini scientia separati sunt facto sole, atq; præceptū custodiēte per Dei sapiētiā diuidūtur (Dios es el primer author, y el sol cō ordē, y mādato suyo causa essa variedad, Dios ordenādo, y el sol executādo.) Sed quia nō de naturali dierū qualitate loquitur, sed de morali, subdit immutauit tēpora, & dies festos ipsorū, & in illis dies festos celebrauerunt ad horam, & ex ipsis exaltauit, & magnificauit Deus, & ex ipsis posuit in numero dierum (Vnos hizo dias solenes, otros comunes, y ordinarios de étre año (vt illud Poètæ. Nos numer⁹ sum⁹ & fruges cōsumere nati.

(y todo esso es causado de los rayos sobrenaturales de la luz diuina,) subditur enim, & omnes homines de solo ex terra vnde creatus est Adam in multitudine disciplinæ, Dominus separabit eos, & immutabit vias eorum &c. quod in Christo patet,) qui alios elegit Apostolos, alios discipulos, alios ex numero fidelium.

In superadde lucem adeò propriè esse Dei, vt Scriptura Deos gentium irrideat, quod non lux sed tenebræ sint. Baruhc 5. neque Deos putaueritis, qui neque, vt sol lucent, neque, vt luna illuminabunt. Et Amos 5. fine có queritur Deus de idolatria populi sui, portastis tabernacula Moloc Sydus Dei vestri quæ fecistis vobis. Septuaginta & Stephanus Actorum 17. explicant Sydus Dei vestri, Romphà, siue dicam cum Hieronymo hoc Sydus esse Luciferum, seu Venerem quæ

nunc

nunc Sarraceni adorant, siue cum Oecumenio Mercurium, qui pellucidũ & trasparentem lapidem stellæ instar in extrema frontis parte gestabat. Rõpha apud Theodoretum, obscuritatẽ, apud Oecumenium tenebras, aut excæcationem significat. Et in irrisionẽ additur, quasi dicat, non est stella lucens, sed tenebras offundens, non lucem vt nos, sed ipsas tenebras colitis.

Si dixerimus quòd societatem habemus cum eo, & in tenebris ambulamus, mentimur & veritatem non facimus. Si autem in luce ambulamus sicut & ipse est in luce, societatẽ habemus cum eo.

EXPLANATIO Literae.

SVpponimus societatẽ ex di
ctis esse eiusdẽ sortis cõmu
nionẽ, vt nomen indicat socij
quod secet, & diuidat laborem
alterius, vel quod cũ in quauis
re sequatur, à loco calco vtri
q; pedi apto, quia socius in vtra
q; fortuna se socio cõmodum
præstare debet. Siuè id sit idem
credendo, vt Ioãnis 15. n. 15. *Nũ
dixi vos amicos quia quæcumq; audi
vi a patre meo nota feci, siuè* in operibus, vt cum
Romanis dicũtur in libris Ma-
chab. Iudæi facti socij, quia ade
rat mutua defensio, atque pro-
tectio, ergo cũ quod Deus do-
cet credimus, cũ eũ diligimus,
societatẽ cũ eo habem⁹ fide, &
cha-

charitate. Vidẽ dũ ergo eſt quæ sũt iſtæ tenebræ, quæ hãc ſocietatẽ per fidẽ vel charitatẽ initã auferũt. Auguſtinus quẽ ſequitur Beda, Claudius, Gagneius, Heſelius, & alij per tenebras, peccatũ; per lucẽ, gratiã intelligũt. Idẽ ferè Oecumenius, ac Didymus, Caietanus de tenebris tũ ſpeculatiuis, tũ practicis, ideſt erroribus, & peccatis: & de luce ſpeculatiua, & practica, ideſt fide, & charitate. In primis non agit Ioannes de tenebris, vt vniuerſaliter opponũtur luci quæ cõſiſtũt in nõ eſſe, ſic enim quæ õnino nõ sũt dicũtur in Scriptura tenebræ, tenebræ

erant ſuperfaciem abyſsi, ideſt nihil, & dæmon dicitur princeps tenebrarum ideſt, nullius rei, (negro ſeñor de no nada) & in hoc ſenſu loquitur Ioannes, nulla enim creatura in tenebris eſt & quoad hoc omnes habent ſocietatem cum Deo.

Secundo ſunt tenebræ in creaturis capacibus rationis ſiuè in mente per neſcientiam, quæ in Adamo & Angelis fuit, & in Beatis reperitur, ſiuè per errores ſpeculatiuos in naturalibus, vt circa veritates Philoſophicas, quæ in beatis ſunt nullæ, in iuſtis verbo quam plurimæ, ſiuè in moribus ob igno-

ran

rantias practicas peccatorum venialium, quæ sicut frequentes in iustis sunt: in beatis esse nequeunt. Cum hæc tenebræ in nobis sunt societatem cum Deo non auferunt. Est autem duplex genus tenebrarũ quod eam omninó tollit, errores, scilicet, & peccata grauia, quemadmodum enim antequam lux sit tenebrosa dicitur terra, sic infideles tenebrosi dicũtur quibus veritatis lux nondum est oborta. Numerorum 14. num. 44 Filij Israèl con tenebrati ascenderunt in verticem mõtis, quod Septuaginta dixerunt & Græci, vim facientes, proprie

autem increduli dictis Moisis, ibidem enim est eadem vox ac Abacuch 2. Ecce qui incredul⁹ est, non erit recta anima eius in semetipso. Vnde quia ante lucem confusa sunt omnia, tenebræ confusio in Scriptura dicũtur, vbi enim Psalm. 54. dicitur contexerunt me tenebræ, & Isaiæ 21. Tenebræ cor meum obstupefecerunt. Hebræi ad confusionem referũt, & noster Joãnes infra in tenebris ambulat, & nescit quò vadit, sic confusa est infidelis mens ad Ephesios 4. tenebris dicitur obscuratus intellectus, & 1. Petri 2. *de infidelitatis tenebris nos vocatos ad lucẽ.* Et

in

in hoc sensu, quia infideles dæmoni seruiũt, eiꝰ regnũ dicitur tenebræ Act. 26. vt cõuertantur de tenebris ad lucẽ, & de potestate Satannæ ad Deũ, & ad Coloss. 1. *Eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnũ filij.*

Secundò postquã iam lux orta est, esse possunt tenebræ, siuè quia ei ostium claudamus, & sic peccatum in ipsis fidelibus dicitur tenebræ, vt bene Origes super ad Romanos 13. Sic Ecclesiastici 37. numero 15. *Cum viro sancto assiduus esto, quemcumque cognoueris obseruantem timorẽ Dei. Quiamque turbauerit in tenebris non condolebit tibi.* Ecce oppo-

nit viro ſancto titubantem in tenebris vel ſi cum Septuaginta legas cum ceciderit condolebit tibi. En tenebras vocat caſum, & lapſum in peccatum. Hoc ergo duplex genº tenebrarũ duplici rationi lucis opponitur fidei ſcilicet, & gratiæ, vtraque enim lux in Scriptura appellatur, de fide conſtat Iſai. 2. Domus Iacob venite ambulemus in lumine Domini, vt ibi penderauit Hieronymus, vnde veritas, & lux idem ſunt, vt optimè notauit Auguſtinus tomo 8. in id Pſalm. 42. Emitte lucem tuam, & veritatem, hæc nomina (inquit) duo res vna sũt, quid

enim

enim aliud lux Dei, nisi veritas Dei, & quid veritas Dei, nisi lux Dei, & hoc vtrumque vnus est Christus. Vide Ambrosium super Lucam ca. 11. & precipué Cyrillum in caput 30. Isaiæ circa illud numeri 26. Erit lux Lunæ quasi lux Solis, & lux Solis erit septimpliciter, sicut lux septem dierum, in die qua alligauerit Domin⁹ peccata populi sui. Idest, inquit Cyrillus, qui in luce Lunæ versãtes, & velut adulterini, & modice illuminati sola humana prudẽtia, hi cum veré Dei cognitionis lumen acceperint, non tanq; in nocte manent, exiguo & lunari lumine,

sed

ſed velut in die radium ſolarẽ aſpiciunt; illi verò qui Deum eſ ſe ſcientes, quaſi iam ſole illuſtrati, ſeptulò maiorem illuſtrationem accipient, quales erant legis gnari in anima habentes ſolaris radij coruſcationẽ, Chriſto illuceſcente, & eorum cognitione proficient: in melius, lux quæ illis inerat ſolis, ſeptiès illuceſcet clariùs. Gratia etiá lux dicitur, vt optimè explicat Theodoretus in caput 5. Epiſt. ad Epheſios, id Pauli ex Iſaia ex *pergiſcere qui dormis, & ſurge ex mortuis, & illuceſcet tibi Chriſtus*, id eſt, inquit, cum excitatus quiſpiam á peccato fuerit, tunc ei Chri-

Christus per gratiam, & lucem suam illucescet vide Chrisostomum 1. tomo homilia 26. in Genesim lucem cũ virtute, & gratia comparantem.

Vtramque lucis significationem complexus mihi videtur Augustinus tomo 8. in id Psalmi 66. Illuminet vultum suum super nos, iuxta duplicem quã præbet huius loci expositionem. Primò illuminet vultum suũ super nos, ideſt qui nos latebat aperiatur nobis, & quod erat, sed nobis absconditum erat, reueletur super nos, hoc est per fidei infusionem mũdo manifestetur. Secundò impressisti

nobis

nobis vultum tuum, feciſti ad imaginem tuam, ſumus in tenebris peccatores, ſed gratiæ tuæ radio diſcutiãtur tenebræ meæ, & fulgeat in nobis imago tua quæ eſt in nobis.

Cum ergo tum error, tũ peccatum â Deo ſeparent; & tum fides perfecta, tum gratia quæ illam perficit nos illi vniant optimè Ioãnes ait in præſenti nõ habere ſocietatẽ cum Deo qui in tenebris, aut errorũ, aut peccatorum ambulat, & habere ſocietatem cum eo qui in fidei, & gratiæ luce ambulat.

NOTATIO POSITIVA.

Ambu-

AMbulare in tenebris idem eſt ac in errore, & peccatis vitam degere iuxta ſuprà dicta, vt ex Hieronymus in id Iſaiæ 59 Spectauimus lucem, & ecce tenebræ, ſplendorem, & in tenebris ambulamus, & in id 53. Qui eſt ex vobis timens Dominum audiens vocem ſerui eius, qui ambulat in tenebris, & non eſt lumẽ ei, optimè probat Ioannes Fernandez in ſuo theſauro verbo ambulare numero 10. qui numero etiam 7. bene probat ex Caſſiodoro Lyra, & Auguſtinus in id Pſalmi 88 In lumine vultus tui ambulauimus in lumine ambulare eſſe legem Dei, & præcepta ſeruare. Præterea cum ambulare in aliquo, idem ſit quod apud nos (Entender en alguna coſa, andar en algun negocio, vt Pſalmo 118. Qui ambulant in lege Domini, quod ſtatim explicatur, non enim qui operantur iniquitatem in vijs eius ambula-

bulauerunt,& Pſal. 100. per ambulabã in innocentia cordis mei(Trataua yo, y andaua en la virtud.)& in hoc ſenſu 3. Regum vltimo dicitur Aſſa ambulaſſe in via Patris ſui, & Ochozias in via Geroboam, quia ſcilicet in eiſdem peccatis verſabantur. Sic ergo ad rem ambulare in tenebris eſt, in operibus tenebrarum ſe exercere, quæ opera vt abijciamus monet Paulus ſuprà, fauet vox Græca quæ eſt Perypatheo *ideſt* me exerceo, quæ eſt Actorum 21. nu. 24. Ambulans,& ipſe cuſtodiens legẽ, ideſt ſe exercẽs ſecundũ inſtitutum & legẽ, ſic in tenebris ambulare, eſt ſe exercere in operibus tenebrarum.

Secundo circa veritatẽ Paters à legit, dicimus, quod non placet, quia nõ agit de veritate ſpeculatiua ſed practica, de prima enim iam dixerat mentimur iuxta id ad Titum. Dicunt ſe noſſe Deum, & factis negant.

Cùm

Cum enim veritas, non minus factis quam verbis insit, vt patet ex Scriptura in qua mendacium dicitur operari Osseæ 7. & Hieremiæ 8. & veritas fieri. ad Ephesios 4. & in hac Epistolæ infra. Verbum mentiendi ad eos referri debet qui erroribus à Deo separantur, veritatem autem non facere ad eos qui cùm credant, non facta fidei conformant, de quibus Paulus 1. ad Romanos numer. 18. qui Dei veritatem in iniustitia detinent, vt bene Chrysostomus, & Theophilactus ibidem, qui quam veritatem à Deo, & natura ipsa didicerunt, quasi detentam, inclusamque habent ne operibus manifestentur, & in hoc sensu dicebat idem Paulus fidem per charitatem operari, quasi faciamus per bona opera veritatem quam credimus, vt ad Ephe os 4. Veritatem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia. Sicut

domus quæ in mente artificis est dici tur fieri cum crescit ædificium ad eius ideam. Prætereà veritatem facere est eam docere. Sic Ioannes epistola 3. nu mero 6. Cooperatores sumus veritati & 2. ad Corinth. 7. veritas facta est ad Titum. Increput ergo Ioannes non so lum eos qui mentiuntur, sed qui alios docentes non veritatem faciunt. Præ- tereà facere veritatem est (guardar la palabra dada) Iosuæ 2. numero 14. di- citur Raab. Faciemus in te misericor diam, & veritatem. Haremos razon, y cumpliremos nuestra palabra. Ait er- go Ioannes, infidelis qui in errore est, & dicit se esse in luce mentitur, & fide lis qui in peccato datam fidem non seruat.

Denique cum veritas sit in Scriptu ra ipsa met iustitia & æquitas, vt Zacha riæ 8. cum Hierusalem vocatur ci- tas veritatis. Quod statim explicatur

mons

mons ſanctificatus, & Pſalm. 11. defecit ſanctus, diminutæ ſunt veritates, id eſt bona opera quæ Dei voluntati conformentur, facere veritatem erit (hazer razon, hazer el deuer) ſic Ioannis 3. Qui facit veritatem venit ad lucem, qui malè agit odit lucem, vbi facientem veritatem opponit agenti malè, qui ſenſus in præſenti quadrat, quaſi dicat [El que anda en tinieblas, ni tiene iuſticia, ni verdad para parecer)

NOTATIO THEOLOGICA

VIdeatur Oecumenius qui exiſtimat totius ſententiæ intellectum, eſſe Iudæorum blaſphemiam euertere, qui Ioannis 9. dicebant nos ſcimus quia peccator ſit. Hinc etiam euertitur error qui Ioannis

tempore excitatus est, dicentium ad Romanos 3. num. 8. Faciamus mala, vt inde eueniant bona, *& ca. 9. num.* 19. quid adhuc quæritur? volũtati enim eiꝰ quis resistit? *de quibus Iacobus etiam cap. 2. num.* 20. Vis autem, homo inanis scire, quia fides sine operibꝰ mortua est. *Parthi in hoc errore versabantur, peccata non nocere, neque tollere societatem cum Deo ob Dei prædestinationem, & quia in eius gloriã cedunt; hos monet Ioannes societatem non habere cum Deo, si in peccatorum tenebris sint, quantumvis fidei luce illustrentur, debereque non in luce fidei sedere, sed per bona opera in luce ambulare.*

NO-

NOTATIO MORALIS.

PRIMO Bene notarunt Beda Caietanus, & Claudius, & Heſſelius in præſenti de iuſtis dici ambulare in luce, ſi autem in luee ambulemus. At de Deo, ſicut ipſe eſt in luce, quia nimirùm ſic iuſti in fide, gratia, aut virtute ſunt, vt in ea ambulent & proficiant, Deus autem non proficere poteſt, ſed in ipſa luce eſt, cùm ab initio ſummam habeat perfectionem, ſic Iuſtorum ſemita eſt quaſi lux ſplendens, quæ procedit vſq; ad perfectum diem. Prouerbiorum 4. num. 18. Dei autem facies ſicut ſol in virtute ſua, Apocalypſis 1. numero 16 & apud Eſaiam ſicut lux meridiana clara eſt, fœmina autem ſancta ſicut ſol oriens mundo.

Secũdo nõ ſat eſt lucẽ fidei habere, ſed in ea per bona opera ambulare, ſicut

enim lux id eo data est, vt ea orta quisque exeat ad opus suum, sic fides, vt in ea ambulemus, vt Iob 29. Quando lucebat lucerna eius super caput meum, ad lumen eius ambulabam in tenebris quod ille præstat; qui, vt ibidem Gregorius lib. 19. Moralium cap. 10, Porrigressus boni operis, directus lumine supernæ loquutionis, Baruch 4. numero 2. Conuertere Iacob, & apprehende eam scilicet legem, ambula per viã ad splendorem eius contra lumẽ eius, idest vt Septuaginta legunt, ambula ad splendorem coram lumine eius, (obra segun la luz, y enseñança de la ley.) Sic ego intelligo id Ecclesiastes 11. num. 9. ambula in vijs cordis tui, & in intuitu oculorum tuorum Quod licèt ironicè aliqui interpretentur; Septuaginta non patiuntur, qui ibidem addunt. Ambula in vijs cordis tui irreprehensibilis (anda como te dicta tu coraçon,

deues

deues andar.) & in intuitu oculorum tuorum, y echa por el camino que ves con la luz de Dios ser el mejor.) cuius oppositum est Hieremiæ 13. numero. 10. Populum istum pessimum, qui nolunt audire verba mea, & ambulant in prauitate cordis sui, vbi septuaginta ambulantes in directione cordis eorũ praui (andan por donde su errado dictamen, y descaminado coraçon los encamina.) Quod Psalmo 80. nume. 10. dicitur dimisi eos secundum desideria cordis eorum, & ibunt in ad inuentionibus suis, idest, non ad meam lucem, & doctrinam ambulabunt, idest operabuntur, sed iuxta ad inuentiones, & doctrinas falsas quas inuenerunt. Deniq; ambulare, & non iuxta hanc lucem ambulare, sedere est. Isaiæ 9 Populus qui ambulabat in tenebris vidit lucem magnam, & sedentibus in regione vmbræ mortis lux orta est. Quomodo sedebant

bant,& ambulabant, vt bene ibi dubitauit Basilius quia non ambulare iuxta Dei lucem,& doctrinam, sedere est, neque vllum gressum ad cœlum, per verum virtutis tramitem facere.

Et sanguis Iesu Christi filij eius emundabit nos ab omni peccato.

EXPLANATIO Literae.

TRIA Nobis examinanda sunt, quo modo hæc cum precedentibus connectantur, quibus modis sanguis Christi emundet de qua emundatione facta per sanguinem Christi loquatur Ioannes, vbi quod

quod sit omne peccatum á quo mundamur per illum.

Circa primum Augustinus, & Oecumenius sic hæc cum præcedentibus cõnectunt, cum dixisset Ioannes opus esse, vt nulla sint peccata, vt societas cum Christo contrahatur, ne animo peccatores eoncid rent, addit remedium, sanguinem videlicet Iesu Christi, & Ioannes sic explicatus similis est Paulo ad Hebræos 12. vbi cum Hebræos hortaretur ad errores & peccata relinquenda, & ad Ecclesiam primitiuorum sectãdam, quasi diceret aliquis, quomodo nos poterimus ad istum perfecto-

rum

rum ſpiritum peruenire? addit teſtamenti noui mediatorem Ieſum, & ſanguinis aſperſionẽ, melius loquentem, &c. Quaſi dicat, vt bene ibi Ribera, ſi vos peccatorum conſcientia deterret, ac timetis ne propterea cælũ ingredi prohibeamini, ne timeatis, acceſiſtis enim ad aſperſionem ſanguinis, ideſt venistis ad Eccleſiam in qua per ſanguinem Chriſti à peccatis emũdamini iuxta dicta ca. 9. Et omnia penè in ſanguine ſecũdum legẽ mundantur, & ſine ſanguinis effuſione non fit remiſsio.

Beda vero quẽ ſequitur Claudius, Caietanus, & Heſſellius

prop-

propterea ista ab Ioãne additũ putant, ne putemus nostris sanctis operibus, nostro profectu aut industria á peecatis ad integrum posse mundari, quasi dicere posset aliquis incredulus, quì fieri potest, vt nos ad tantam societatem perueniamus? Respondet non nostris operibus sed Christi sanguine præstãdum, & Ioannes sic explicatus similis est Paulo ad Romanos 8. Nam quod impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, Deus filium suum mittẽs in similitudinem carnis peccati, & de peccato, &c. idest cũ lex ex natura infirma esset, Chri-

stus

ſtus ad peccatū tollēdū nos fo
tes efficit. Heſelio placet cōmē
tarius quidam incognitus, qui
habet Ioannem hoc dixiſſe cō-
tra Ebionitas, qui cùm in tene-
bris ambularent, crebris aqua
lotionibus ſe â peccatis emun
dari dicebant, vt reliqui guda
zantes contra hos ait Ioannes
Non aquæ, ſed ſanguinis Ieſu Chriſti
virtute mūdari. His ego addo par
ticulā & cauſā reddere ob quā
nos natura tenebræ ſim⁹ & pec
catores cū Deo ſocietatē habe
mus, quia ſcilicet Chriſtus Dñs
ad Epheſ. 2. nu. 14. ſanguine ſuo
ſoluit, ac tulit parietē inimicia-
rū. Vel ſit conſequutio, ex aſſi-

dua

dua enim ſocietate, & familiari tate cũ Chriſto quotidiana pec cata virtute sãguinis Chriſti re mittũtur, vt infra probabimus. Circa 2. & 3. quomodo is sãguis emũdet. dico 1. ſanguinẽ Chriſti nos emũdare 1. ſuadẽdo nobis, vt illo vtẽtes peccata abluamus, ſic ego intelligo illud Pauli ad Hebræos 11. *Teſtamenti noui mediatorẽ Ieſũ, & sãguinis aſperſionẽ* (hoc eſt emũdationẽ) *Melius loquentem quam Abel*, Suppono loquellam hanc non ad ſanguinẽ Chriſti aut Abel referendam, vt benè Ribera iuxta dicta capite 11. & per illum defunctis Abel adhuc loquitur. Suppo-

no etiam Abel ad Deum clamare, vt Chrysostomus Theophilactus Cyrillus, & cõmunis, & cõstat Genesis 4. sanguis fratris tui Abel clamat ad me.

Hoc supposito, omissis alijs interpretationib⁹, existimo ideò Paulum dicere melius clamare Christum quam Abel, quia Abel clamabat ad Deum, Christus vero clamat ad hominem, ille à Deo petẽdo vindictam, hic ab homine exigendo, vt mundari se sinat, ille postulat vt Caini sãguis effundatur, iste, vt effusus sanguis recipiatur, id mihi suadet contextus, addit enim Paulus, videte ne recusetis loquen

tem,

tem, ſi enim illi non effugerũt recuſantes eum, qui ſuper terram loquebatur ideſt Moiſẽ, multo magis nos qui de cælis loquentem nobis auertimus, ergo ſanguis Chriſti ad nos clamat: Sed quid clamat? quod ſuprà dixerat ſanguinis aſperſionem melius loquentem ideſt emundationem, vt ſcilicet hoc ſanguine aſperſi mundemur. Quam eandem vocẽ per Iſaiã emittit lauamini, mundi eſtote, auferte malum &c.

Secundo emundat nos ſanguis Chriſti efficienter, ſeu meritoriè quatenus ille effuſus pro noſtrorum peccatorũ ſor-

dibus satisfecit. & in hoc sensu Apocalypsis 1. dilexit nos, & lauit nos in sanguine suo, vbi illud, in, significat instrumẽtum, vt 1. Regum 17. non in gladio, neque in hasta saluat Dominus & lucæ 22. si percutimus in gladio, idque ponderãdum in verbis illis Pauli ad Hebræos 9. omnia penè in sanguine secundum legem mundantur & sine sanguinis effusione non fit remissio, nam licet aliqui aduerbium, pene, ad nomen omnia referant, quia aliqua non mundabantur sanguine, vt Numerorum 19. constat de his quæ mundabantur

aqua

aqua aspersionis, in quam rufæ vitulæ cineres mittebantur. Sed melius Chrisostomus & Theophilactus ad verbũ mũdãtur referũt, & sit sensus, sanguis ille vitulorum &c. Non plenè mũdabat, sed penè, quia solùm exteriorem illam irregularitatem ad exercenda templi munia tollebat, neque ipse virtutem Deũ placandi habebat, sed quatenus illo exteriori signo cordis contritio exprimebatur D. Thomas 1. 2. questione 103. articu. 2. docet, quod sanguis Christi emumdat, quia in se virtutem habet Deum placandi, & huius sãguinis excellẽtiã

ſupra ſanguinem animaliu
effuſum, optimè mihi videt
Paulus declaraſſe ad Hebræ
9. num. 23. Neceſſe eſt ergo e
plaria quidem cæleſtiũ his m
dari. Quæ ſunt hæc cæleſtia
xéplaria? Chriſoſtomus, The
philactus, Oecumenius, The
doretus & Primaſius, de Eccle
ſia eiuſque myſterijs interpre
tantur iuxta Ioannis viſione
quando cæleſtem Hieruſalem
de cælo deſcendentem vidit, &
ſic erit ſenſus (aclaro Dios, y
uiuo los miſterios que eſtan
como en borrones con el co
lor de ſu ſangre.) Sic enim ex
plaria Græce eſt hypodigma
quo

quod Theophilactus in id ad Hebreos 8. qui exẽplari & vmbrae coeleſtium deſeruiunt interpretatur obſcuram picturã. Si vero cum Diuo Thoma & Lyra de ipſa cæleſti Eccleſia intelligas quæ exemplar dicitur ad quuius inſtar hæc terrena inſtituta eſt, pulcher ſenſus elicitur, non ſolum Chriſti ſanguis terrenum tabernaculum emũdat, quatenus peccata ab eo tollit, ſed ipſum met coelũ, ſiue (porque el ciclo parece tenia vna mancha en ſu hõra, pues a vna mançana fue pospueſto, y tuuo tan malos vezinos que fueron deſterrados.) Hæc honoris ma-

cula mundatur sanguine Chri
ti, siquidem, vt cæli colerentur
ab hominibus effusus est. (Y si
vera la estima del cielo, pues
porque se goze se derrama san
gre de Dios) siue ad rem nos-
tram, sanguis quodandam effu
sus cum cælum nō placaret, fo
torem nostrorum peccatorū,
qui illuc penetrare dicitur in
Scriptura, non tollebat, sanguis
vero Christi, cū & peccata tol-
lat, & cælum nobis conciliet,
nos & cælestia dicitur mūdare.

Circa tertium de qua emun
datione, & quo peccato loqu
tur Ioannes, Caterinus existi
mat Ioannem agere de pecca-
torū venialiū emūdatione, &

probat ex antecedẽtibus, si in luce ambulamus, sicut ipse est in luce societatem habemus cũ eo, & sanguis Christi emundat nos. Quomodo autẽ inquit Catherinus qui in luce gratiæ sũt mũdari possũt nisi á venialib⁹? iuxta illud Ps. 50. & ab iniquitate mea mũdame. Turrian⁹ vero tractatu de eucharistia fo. 35. p. 2. ad emũdationem quæ fit per baptismum refert, & probat ex subsequẽtibus, sequitur enim, si dixerimus quia peccatũ non habemus, quasi dicat, ab infidelitate mũdamur per baptismũ, à peccatis vero cõmissis post baptismum per cõfessionem.

Sed melius existimo cũ Oecumenio, Augustino, Claudio, & Hesselio Ioannem vsum esse Synodoche dum genus pro omnibus speciebus ponit, atque plus exprimere singulari quã plurali numero, & de omni peccatorũ colluuione loqui, quod ex contextu patet, quia ad lucẽ fidei & charitatis excitauerat, & ad societatem in vtroque cũ Deo ineundam, nunc remediũ ad vtrumque præbet, scilicet emundari sanguine Christi per baptismum ab erroribus, si infideles sint: per confessionem á peccatis, si peccatores. Deinde Paulus egit ad Hebræos 10. ac-

ceda-

cedamus ad eum cum vero cor de in plenitudine fidei aſperſi corda à conſcientia mala & abluti corpore aqua munda, vbi conſcientia mala dicitur incredula, quæ anthonomaticè eſt mala ad Hebræos 13. cor malũ incredulitatis, & ablutionẽ, aſperſionemque ad baptiſmum referunt, Chriſoſtomus Theophilactus Theodoretꝰ, & Oecumenius. De 2. vero munditie à peccatis agit Ioannes Apocalypſis 7. num. 20. Lauerunt ſtolas ſuas, & dealbauerunt in ſanguine agni quod & de ſolis Martyribus Auguſtinus ſermone 11. de tempore & Dius Gregorius

gorius homilia 17. in Ezechie. Sẽ intelligant de omnibus electis qui mundantur per penitentiam & bona opera quæ á sanguine agni vim habent mundãdi, Ambrosius Beda, Haimo, & Tyconius interpretantur.

Præterea mundat etiã sordes peccatorum venialium *sicut enim tedemptus á seruiture tunc faciem abluit, quam in seruitutis mærore maculauerat, sordidam quereliquerat,* sic Paulus ad Titum 2. *Saluator noster Iesus Christus dedit semet ipsum pronobis vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem,* (no solo nos

reſcato del pecca do ſino nos la uo, aſſeo, y hermoſſeo, paraq̃ me jor le pareciesemos.) Sic Ioannes cum de redemptione aberroribus & peccatis egiſſet, nũc de mũditiè agit, ſicut etiam orta luce facies, etiam ſide macula non cõſtet abluitur, & mũdatur; ſic cũ de luce dixiſſet Ioannes nos à quibuſcũq. ſordibus sãguine Chriſti mũdari docet.

NOTATIO POSITIVA

COnſiderandũ eſt tria propoſitionũ genera inueniti in Scriptura, cũ de ſanguine morte, paſsione, propitiatione, & redemptione Chriſti agitur, alias quidem de præterito, quaſdã vero de preſenti, alias de futuro, legimus enim quod dilixit nos, & lauit nos

à pec

â peccatis noſtris in ſanguine ſuo ad Hebræos 1. Purgatione peecatorum facta vt Græca habent: & ad Epheſios 1. gratificauit nos in dilecto filio ſuo, & ad Romanos 5. Reconciliati ſumus per mortem filij eius, Eccleſiã Dei acquiſiuit ſanguine ſuo, Actor. 20. Iſàiæ 38. Proiecit in profundum maris omnes iniquitates noſtras, quæ propoſitiones de præterito ſic ſunt intelligendæ, vel enim dicuntur à Prophetis veteris testamenti, & ſic ſignificat immobilitatem & certitudinẽ diuini decreti, Prophetis iam facta putantibus quæ ſine dubio facienda erant. Sic intellige dicta Iſaiæ 53. numer 7. oblatus eſt *quia* ipſe voluit, & infrà. Ipſe peccata multorum tulit, & pro tranſgreſſoribus rogauit. & Zachariæ 12. aſpicient in quẽ confixerunt, & Pſalmo 21. numer. 18. Foderunt manus meas, & pedes meos. Vide hanc regulam latè tractantem

Hie-

Hieronymum tom 9. circa id ad Ephesios 2 consuscitauit, & consèdere fecit in cœlestibus, & in caput tertium Ezechielis à medio tomo 5.

Quod etiam pro modestia Prophetarum factum esse tradit Salmeron Prolegomeno 10. Quinquagena 2 Canone 53. fine, vt sic historici potiùs quã vates apparerent, longè aliter à Poètis, qui prophetiæ gloriam sibi arrogãtes præterita per futura indicant, vt Virgilius.

Sed Pater Æneas Troas dominabitur inter
Et nati natorum, & qui nascentur ab illis.

VEL. Dicuntur hæ propositiones ab Apostolis, & tunc significatur Christũ Dominum fecisse ex parte sua medicinam efficaciter sanantem à morbo peccati, si tamẽ

ſumatur, & homini incorporetur. Vt cum dicitur feciſſe conuiuium grãde, ideſt expenſas ad illud magnificas. Fecit redemptionem plebis. Ideſt fecit peccata ſanabilia, noſque ſanabiles. Hinc Paulus 2. ad Corinth. 5. nu. 19. Deus erat in Chriſto mundum reconcilians ſibi, & infrà. Dedit nobis myſterium reconciliationis. Et paulô ſuperiùs. Obſecramus vos, reconciliamini Deo. Vt intelligas in opere noſtram te conciliationem inueniri, & Deum in Chriſto, vt propter eius merita nos ſibi reconciliet, & interuenire Apoſtolos miniſterio reconciliationis, ſcilicet Sacramento, & nos ipſos qui recõciliandi ſumus abſque quorum conſenſu non fiet reconciliatio plena.

Secundò propoſitiones reperiũtur de præſenti, in Scriptura de paſſione & ſanguine Chriſti, quales ſunt, emundat nos ab omni iniquitate, tollit peccata

cata mundi. Ad Ephes. 1. n. 7. habemus redẽptionem per sanguinẽ eius, & remissionẽ peccatorũ secũdùm diuitias gratiæ eius 1. ad Timotheũ 4 nu. 10. speramus in Deũ viuũ qui est saluator omniũ hominum, maximè fidelium, & hæ propositiones significãt 1. vim quã ex se habet sanguis Christi, vt dicimus veneno resistere Mitridatieum; Reubarbũ purgare coleram; mannà pituitam. 2 huiusmodi propositiones significant expiationẽ saltẽ veni aliũ peccatorũ quã facit Christus per Sacramẽtũ Eucharistiæ quæ quotidiè pro peccatis offertur, cùm sit iuge sacrifiũ, sic enim Paulus ad Hebræos 9. dixit. Meliorib⁹ hostijs quã antiquis nos mundari. Cur dixit meliorib⁹ hostijs, Cùm Christus vnã solã hostiã obtulerit? quoniã hæc eadẽ hostia quotidiè repetita, & à multis sacerdotib⁹ oblata, quasi multæ hostiæ cẽsetur. 3. Deniq; de Christi sangui

ne

ne sunt propositiones de futuro Psal. 129. dabit ex Sion salutare Israel, & Psalmo 13. Cum auerterit Deus captiuitatem plebis suæ Isaiæ 59. numero 20. Venit ex Sion qui eripiat, & auertat captiuitatem Iacob, & hoc illis a me testamentum, cùm abstulero peccata eorum, quæ propositiones sensum, vt iacet Prophetic ū solùm contin ēt.

NOTATIO THEOLOGICA

OPtimè Leo Papa in rescripto ad Flauianum Constantinopolitanum contra Eugetis perfidiam tomo 1. *Conciliorum ex hoc loco probat Christum Dominum, verum Deum & hominem esse, & merito; nam si homo non esset, sanguinem non funderet; si Deus non esset non mun-*

mundaret ab omni iniquitate.

Optimè etiam ex hoc loco Christum esse Deum Celadius Clarus Hispanus lib. 3. aduersus Varimandum colligit, quia mundare aqué tribuitur Patri & Spiritui Sancto ac Filio, de Patre dicitur apud Ezechielem, mundabo eos, & erunt mihi populus, De Spiritu Sancto in Isaia, mundabit sordes in spiritu iudicij & ardoris, & de filio hic, emundat nos ab omni iniquitate.

Videatur etiam Hieronymus lib. 2. aduersus Pelagianos tomo 2. folio. 283 qui hinc probat hominem non iustificari proprijs operibus. Aliud est enim mundari à Deo, aliud per se esse sine vitio aut viribus naturæ à se mu-

dari. Idem hic ponderauit Claudius.

Videatur tandem Caietanus qui hinc probat non dimidium dissolui à Deo, sed omne peccatum, omnemque iniquitatem mundari.

NOTATIO MORALIS.

INter abstrusiora Fidei nostræ mysteria, hæc per sanguinem Christi morientis numeratur Isaiæ 52. cum enim de Christi passione egisset addit num. 15 adsperget gentes multas, super ipsum continebunt reges os suum. In originali est particula, sic, *idest* sic crucifixus, sic ludibrio habitus, sic in prodigium, & portentum factus sanguine suo vniuersum orbem mundabit. quod Reges tanto stupore defiget, vt nec hiscere quidē audeant & hæc est connexio in Spalmo 50.

vers.

ſiculi 8. cum precedenti incerta & occulta ſapientiæ tuæ manifeſtaſtis mihi aſperges me hyſſopo, & ſuper niuem dealbabor. Et meritô quidem non enim ſolum ſanguis Chriſti mundat nos ab omni iniquitate, ſed minima quædam eius guttula mundat nos ab omni iniquitate, vnde hæc ablutio adſperſio dicitur in Scriptura 1. Petri 1. electi in ſanctificationem Spiritus in obedientiam, & aſperſionem ſanguinis Ieſu Chriſti, ideſt vt electi aſperſi Chriſti ſanguine ab Spiritu ſancto mũdentur, quod ſignificatur Leuitici 24. vbi digito ſolum iubetur ſacerdos templum vniuerſum aſpergere, quaſi leuis illa adſperſio omnia ſufficeret mundare.

Noſter quidem ſanguis dum à Deo effunditur in vindictam dicitur ipſum Deum inquinare, ſanguis vero illius effuſus ad miſericordiam verè dicitur

nos mundare sic enim Isaiæ 63. adspersus est sanguis eorum super vestimenta mea, & omnia indumenta mea inquinauit. Quod Hieronymus de Victoria in passione parta interpretatur. Apocalypsis vero 22. dealbauerunt stollas suas in sanguine agni, Mira res? inquit Oleaster in capitulo. 14. Leuitici, vestimenta huius sanguine inquinantur, & omnia mundat sanguine suo.

Vltimo denique bene notat Hieronymus in capit. 3. Malachiæ sanguinem Christi diuerso modo lethalia ac venialia ablucre, illis enim dicitur ignis, his vero aqua Isaiæ 4. si abluerit Dominus sordes filiarum Sion, & sanguinem Hierusalem lauerit in spiritu iudicij, & spiritu ardoris: vbi aquam vides & ignem, & vtrumque ad abluendas sordes.

Quod

Quod si dixerimus quia peccatũ nõ habemus nos met ipsos seducimus & veritas in nobis non est.

EXPLANATIO Literæ.

DVO Circa literam oportet examinare, quorsum hæc verba dicãtur a Ioanne, & cum precedentibus connectãtur? 2. de quo peccato fiat sermo? Circa 1. Oecumenius existimat eundem sermonem repeti, & productæ redargutionis frequentia amplius à magnitudine peccati Parthos coèrceri & ad confessionem inuitari. Augustinus quem sequuntur expositores, sic hæc cum præcedentibus connectit, cum remedium ijs præbuisset Ioannes qui animo spondebant

bant ob peccatorum tenebras & peccata, de ijs nuuc agit qui sic e contra nimum elati dicebant se non peccasse, quos idcirco peccata non videre ait, quia veritas quæ lux est, in eis non est. Hesselius existimat idèo hoc subijci à Ioanne, ne quis superiorem sententiam de Christi sanguine, de ijs tamen peccatis intelligeret quæ prius quam in luce ambularemus cõmisimus, itaque non solum Christi sanguis ab omni iniquitate mundat, sed omnes emundat, quia nullus est labis expers, & idẽ sequitur Caietanus.

Ego quidẽ existimo hec verba proferri à Ioanne, quia duo precipui errores sunt, circa nouæ gratiæ adquisitionem, & in ea perseuerantiam 1. si quis dicat simul esse posse in gratia & peccatis, hunc errorem iam refellerit in verbis precedentibus, si dixerimus quod societatem habemus cum eo &

in

In tenebris ambulamus. &c. Secundo si è cōtra quis se nullum peccatum habere dicat? & ideò de remedio nō curet, hic neque Christi sanguinem, de quo dixerat, neque peecatorum confessionem de qua dicet, curabit.

Circa 2. de quo peccato fiat sermo 1. non placet Oecumenius qui de peccato commisso ab Hebræis occidendo Christum interpretatur, quid enim hoc cum Parthis quibus cum agit Ioānes? neque id peccatum fuit adeò vniversale, vt verba sonant..

Secundo longè minus placere potest lutherus qui de peccato Originali licet de peccato aliquo quod semper in renatis hæreat cum alijs hunc locum deprauantibus, intelligit: vide Valentiam in Controuersijs de peccato Origiuali capit. 8. iam enim hoc deletum est aqua illa munda Ezechielis 26. numero 29.

Christo namque insitus Adami peccati non est particeps.

Tertio non placent alij qui de quouis peccato mortali intelligunt, hoc enim iam excluserat Ioannes cum dixisset tenebras cum luce repugnare: tum quia Ioannes Socij, alique singulari Dei beneficio absq. mortali sunt. Tota ergo difficultas est an de concupiscentiæ vitio ac morbo, ande venialibus peccatis Ioannes loquatur?

Et 1. sententia quam tuetur Claudius Catherinus, & Salmeron in huius epistolæ commentarijs, de concupiscentiæ vitio, seu de effectu fomitis interpretantur. Et prob. 1. authoritate Aug. de perfectione Iustitiæ contra Celestium cap. 18. vbi ait (cuius reliquijs (peccati scilicet Adami) in homine manentibus interiori, si dixerimus quia peccatum non habemus nos seducimus.

sed

Sed hic locus non Probat, quia ibi Augustinus solùm concordare curat hunc Ioannis locum cum alijs eiusdẽ ca. 5 Omnis qui natus est ex Deo peccatũ non facit, aitq; 2 id quod ex Deo nati sumus, & in Christo manentes nõ peccare, secundum autem quod de homine illo nati sumus per quem peccatũ intrauit sine peccato nõ sumus quia sine illius infirmitate nõ sumus. Augustinus ergo non tã dicit peccatum de quo hic agit Ioannes esse illam naturæ infirmitatem sed ex ea oriri, vt attẽtè legenti constabit.

Præterea ducunt eundem Augustinum Epistola 29 quæ est ad Hieronymum, vbi quis est (inquit) sine aliquo vitio, idest fomite quodam vel quasi sine radice peccati, dum clamat Ioannes si dixerimus quia peccatum non habemus nos seducimus. Sed neque hic locus probat Augustinum peccatũ

de fomite declarare, sed colligere esse hunc morbum aut fomitem ex quotidiano lapsu in peccatum, vt patet legenti.

Secundò probat Catherinus ratione quod non intelligendum sit de peccato actuali, sed de hac radice peccati, quia vel loquitur de ipsa culpa, & hoc esset cum Luthero asserere in quouis actu nos peccare, vel de reatu manente, & est falsum, quia dari potest *tẽpus* quãdo homo nullo teneatur reatu peccati: sed frigida est ista ratio, nã vt benè Caietan⁹ notauit, licèt quis nõ peccet, dicitur habere peccatũ, quia habet cõmissum, & sic Ioãnes dixit, quod si *dixerimus* quia peccatũ non habemus, &c.

Quam obrẽ existimo nõ in præsenti peccatũ sumi pro cõcupiscẽtia. 1. quia null⁹ adeò stultus est, qui nõ sentiat se ad hoc malũ inclinari, & hanc legẽ in membris suis nõ sentiat, quare nullus esse

esse poterat in quẽ tũ: Ioãnes inuehe retur dicẽs illũ seduci, & mẽtiri. Erãt autẽ quàm plurimi qui se omninò sanctos vẽditabãt. Præterea de eo peccato agit quod infrà hortatur cõfiteri dicẽs quod si cõfiteamur, &c. Propter illam autem concupiscentiam in carne habitantem, & eius motus absque consensu nõ eget homo remissione, vt docet August. l. 1. contra duas epistolas Pelagianorũ c. 13. li. de spiritu & litera ca. vltim. concione 3. in Psal. 118. & libr. Quinquaginta humiliarum, homil. 5. Denique subtilem potius quam verã vocat Augustinus istam expositionẽ in fine libri de perfectione iustitiæ. (quis qui (inquit) dixerit post acceptã remissionem peccatorum ità quemcumq; vixisse in carne vel viuere, vt nullum habeat omninò peccatum contradicit Ioanni dicenti, si dixerimus quia peccatum non habemus, non enim ait habui-

buimus, sed habemus. Quod si quis asserat de illo peccato esse dictum à Ioanne quod habitat in carne nostra mortali, quod primi parentis peccantis voluntate contractum est, non autem peccare qui eidem peccato, quasi in carne habitanti ad nullum opus malum omninò consentit, subtiliter quidem iste discernit, sed videas, &c.) hæc Augustinus.

Dicendum ergo, existimo Ioannem, tum de peccatis venialibus, tum de maculâ per quod vis peccatum contracta agere. Sic D. Thomas 4. sententiarum disputatione 19. articulo 2. quæstione 2. ad 1 & dest int. 21. quæst. 2. artic. 1. ad 4. Sanctus Paterius ex Gregorio Magno in locis circa hanc Epistolam tomo 6. operum Gregorij, Paschasius Abbas de corpore & sanguine Domini cap. 9. tomo 4. Bibliothecæ, Gregorius in caput. 13. libri 1. Regum lib. 5

cap.

cap. 3. Cyprianus & alij relati in Gloſſa noua, & clariſsime Auguſtinus hic, quia inquit non poteſt homo quandiu carnem portat non habere leuia peccata. Et colligo ex Concilio Africano cap. 81. ſub Bonifacio 1. vbi ex eo probat non humiliter, ſed veraciter hæc verba à Ioanne proferri, quia ſtatim ſubditur quod ſi confiteamur omnia peccata noſtra &c. Ecce Concilium de his peccatis intellegit quæ confiteri poſſumus.

Præterea cum Ioannes dicat infrà nos emundari a peccato per confeſsionem, & dixerit ſupra emundari ſanguine Chriſti, agit ſine dubio de macula peccati quæ dicitur à Theologis, peccato commiſso, & non retractato, manere in anima, quam maculam per peccata etiam venialia cõtrahi, docet Diuus Thomas 3. p. queſt. 87. art. 2. ad 3. licet 1. 2. queſtione. 89. art. 1. videatur dicere

oppo-

oppositũ, sed intelligẽdus est de mac
la quæ est cũ priuatione gratiæ quan
maculam non in reatu pœnæ, vt vole
bat Scotus, & Durandus, sed in digni
tate pœnæ cõsistere videatur Vazque
1.2. disp.139 cap.5.

Dices quomodo hic locus conci
tur cũ illo eiusdem Ioannis hic cap.
Qui ex Deo est peccatum non faci
cum illo capitis 3. Scimus quod om
nis qui natus est ex Deo non pecca
peccatum enim non facere, & peccat
habere videntur opponi. Hieronymu
lib.1. aduersus Pelagianos, & Augusti
nus de perfectione iustitiæ c. 18. sic
cordant, vt ex Deo habeamus nõ pec
re, ex nobis autem in peccata dillab
qui ergo (inquit Hieronymus) ex De
est, non peccat, quandiu semen Dei
net in eo.

Respondeo etiam quod vel illud
non peccat, sumitur de mortalibus,

ſic non contradicit huic loco in quo agitur de venialibus, & explicandus eſt, vt explicatur Sophonias capit. 3. reliquiæ Iſrael non faciunt iniquitatem, vbi non dicitur quod in peccata leuia non incidant, ſed ſtudium puritatis indicatur.

NOTATIO POSITIVA

VERBVM illud ſeduco vim maximam in præſenti habet, ſignificat enim in Scriptura, non vt cumque falſiere, ſed ſimplici alliquui ſe magnum quiddam eſſe adulando ſuadere (Encaxalle en la cabeça que es vna gran coſa.) Sic enim Hieremiæ 20. numero 7. Seduxiſti me Domine, & ſeductus ſum, ideſt, vt bene Clarius me hanc prouinciam recuſantem illi adminiſtrandæ

ido-

idoneum fore dixi, quod si, vt isti falsò queruntur ego sum seductus tu me seduxisti, cum non mea sponte hoc munus obierim, sed te fuerim vocantem sequutus. [Vos Señor, me pusistes en la cabeça que era bueno para gouierno.] inde etiã ad Romanos 16. de Pseudo Apostolis dicitur per dulces sermones, & benedictiones seducunt corda Innocẽtium, idest, vt ibidem Anselmus insidiosa, & blanda adulatione eorum peccata alleuant, & tamquam sanctis benedicunt. [ponenles en la cabeça q̃ son vnos sanctos) item ad Romanos 7. numer. 11. Peccatum, occasione accepta per mandatum seduxit me. Sequor expositionem Anselmi, quia (inquit) etiam si quid homo fecerit secundũ ipsa legis, si vult sibi tribuere, & nõ Deo superbiendo, plus peccat, [Poniaseme en la cabeça que por mi guardaua la ley, y assi de la misma ley guardada to-

maua

maua ocasion de peccado.) Ait ergo, Ioannes (el que dize no es peccador el se encaxa esso en la cabeça, y es vn bobo que se dexa engañar de si mis- mo.)

Secundo seducere, non vtcumque decipere sonat, sed adulando blandè & alliciendo, sic enim Anselmus explicans loca citata ad Romanos 7. & 16. notauit, & Iob 31. num. 27. declinauit in occulto cor meum Septuaginta, seductum est cor meum, Heronymus vero lætatum est & sunt qui legant lactatum est, & seductum, ait ergo Ioannes, (quien esso dize el mismo se adula, y engañosamente se engaña,) ergo cum hæc falsa persuasio oriatur tum ex superbia qua se pluris æstimat quã sit, & ex amore, sui qui pulchriorem repræsentat amatum, qui est quasi fucus quidam ipse amor, licet vt mendax speculum pulchiorem reddèns for-

mam, meritò verbo illo vtitur Ioannes quod vtrumque significat.

NOTATIO THEOLOGICA

PRimo errauit Pelagius in huius loci expositione, dicens Ioannem, non veritate, sed humilitate loquutum, Ecclesia namque (inquit) tota pulchra est, & sine matula, quæ huius loci expositio damnatur in Concilio Cartaginensi canone 6. vbi hæc verba habentur (quisquis sic accipiẽdum putauerit dictum Apostoli si dixerimus &c. vt dicat propter humilitatem non oportere dici, nos non habere peccata, nõ quia id veritas sit, anathema sit, non enim inquit Apostolus,

nos

extollimus & humilitas in nobis non est, sed nos seducimus, & veritas in nobis non est.

Eàdem ratione non mihi placet expositio Turriani de dogmaticis Caractheribus lib. 2. foli. 99. qui ait ex hoc loco Ioãnis nõ inferri neminẽ peccato leui carere, sed nullum id debere presumere, cum iustus initio accusator sit sui, & licet sibi conscius non sit, sed non in hoc iustificatus est, Iob enim 9. si iustis fuerit, hoc ipsum ignorat anima eius, doctrina igitur quam tradit licet pia sit & Catholica, loci tamen expositio Pelagio fauet, & à suprá citato Concilio reicitur.

Errauit etiam Pelagius dicens Ioannem non propria, aut Iustorum

persona loqui, sed peccatorum. Ha enim expositio in 7. canone citati Cõcilij damnatur.

Secundo Errauit lutherus in huius loci expositione ex eo colligens concupiscentiam esse peccatum contra quem circa hoc vide Bellarminum tomo 3. capite. 11

Et Valentiam 1. 2. quæstione 12. disputatione 6. puncto. 1. dato autem quod in præsenti, sumeretur peccatum pro concupiscentia, sicut sumitur ad Romanos 7. peccatum occasione accepta, iuxta Anselmi expositionem, & ad Romanos 6. nnmr. 12. non regnet ergo peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentijs vestris. Ecce peccatum

concupiscentiam, & capit. 7. numer. 17. iam non ego operor illud, sed quod in habitat in me peccatum, ad hoc non est verè & in rigore peccatum, tum quia voluntaria non est, & vitari nequit, tum quia contra legem Dei non est imò iustissima prouidentia relicta. dicitur autum peccatum, siué quia ex eo orta est, vt Scriptura dicitur manus: & sermo dicitur lingua, vel quia ad illud stimulat. Idem Lutherus errauit hinc colligens nos omnes in quouis actu peccare, & satis imperitè loquutus est Casianus collatione 23. existimans peccatum esse quod licet inuiti à contemplatione atrahamur, vniuersorumque sanctorum actus fuisse

peccata, peccasse Paulum cum manibus laborabat, & nunc peccare qui nunc oppressos defendunt, quoniam Deum non contemplantur.

Aliud est enim semper peccare, aliud peccatum habere, i. est vnde Deo veniam petamus, circa quæ videatur Hesselius hic.

Reiecimus quæ ex hoc falso colligunt hæretici, amplectamur quæ ex eodem Patres decerpunt. Colligitur 1. ex hac sententia neminem iustorum sine peccato hic viuere, vt docuerunt Augustinus & Cyprianus ab eo citatus contra duas Epistolas Pelagianorum capit. 10. & lib. de natura & gratia cap. 34. de spiritu & litera cap. vltimo Fulgentius lib. de fide ad Pe-

Petrum cap. 41. & Patres communiter in id Iacobi 3. in multis offendimus omnes, & Iob. 25. non est mundus neque infans, vnius diei vita super terram.

Quæ veritas oritur ex doctrina cõmuni Theologorum tradita à triden nosessione 6. cap. 11. & canone 13. neminem posse in tota vita peccata etiã venialia vitare, nisi ex speciali Dei privilegio quod & traditur in Africano citato, & ab Innocentio 1. Epistola ad Concilium Carthaginense, quæ est 25. Epistolarum Innocentij, & à Cælestino 1. Epistola 1. ad Episcopos Galliæ, videatur Molina in cõcordia disputatione 16. vbi id ex hoc loco Ioannis cum alijs probat. Quomodo vero

sit possibile, licet quia infalibiliter non fiet, & multa circa hoc vide Turrianum de dogmaticis Caractheribus lib. 2. citato; maneantque ex dictis reiecti Cathary, Pharisæi, Nouatiani & Pelagiani. Secundo colligitur veram esse iustitiam etiam leuibus rugis & maculis contra Iouinianum & Pamachium apud Hieronimum lib. 20. aduersus Iouinianum & contra Pelagium apud Augustinum hæresi 88. vide Bellarminum tomo 3. lib. 1. cap. 5. ex hoc loco eos impugnantem. Denique colligitur falsò aliquos dixisse peccata venialia non esse peccata quos refert, & ex hoc loco falsitatis arguit idem Bellarminus tomo 3. libro. 6. cap. 11.

NO-

NOTATIO MORALIS.

ADeò Ioannes in ſe non cognoſcentes inuehitur, quia nullũ maius malum eſt, ac ſua ſcelera non agnoſcere, huiuſmodi erat proverbiorum 20. generatio illa 2. Iudæos ſignificans quam odit ſapiens. Generatio, inquit, quæ ſibi munda videatur, & tamen non eſt lota à ſordibns ſuis. Contra quos Oſeas cap. 6. iuxta verſionem Vatabli, eiuſque notationẽ inuehitur, reuertar ad locum meum ideſt in cælum me ſubducam, donec ſe in culpa eſſe agnoſcant & quætant faciem meam, ſic explicat Hieronymus id Oſeæ 7. Ephraim quaſi cocumba ſe ducta non habens cor, [aues (inquit) cæteræ pullos ſuos cum periculo vitæ ſuæ protegere feſtinant &c. ſola columba ablatos pullos non dolet, non quærit, non ſentit, & ideò huic comparatur Ephraim, quod ſe vaſtatatam, nõ

ſentiat, ſed negligens ſit ſalutis ſuæ. Huiuſmodi gentem odit Dominus Apocalypſis 3. incipiam te euomere, quia dicis diues ſum, & nullius egeo, & neſcis quia tu es miſer, miſerabilis, cæcus, & claudus.

Secũdo Duo breuiter hic nota quod nemo te fallit, niſi tu, & neminem fallis, niſi te, non humana hominem in ſuperbiæ errorem inducunt, ſed à ſolo falletur ſuperbus, dicente *Hieremia* cap. 49. num. 16 Ecce paruulum dedi te in gentibus, & contemptibilem inter homines, arrogantia tua decepit te, & ſuperbia cordis tui, qui habitas in cauernis petræ, & apprehendere niteris altitudinem cæli. (dize todo el mundo que eres Enano, y tu ſolo te dizes ſer Gigante.) Et Iſaiæ 47. num. 10 ſapientia tua & ſcientia tua ipſa ſeduxit te, & dixiſti in corde tuo ego ſum, & præter me non

eſt

eſt alius. [No otros, ſino tu miſma te engañaſte, tu te lo dixiſte, que no vno otro que te lo dixeſſe.] Facit illud ad Galatas 6. ſiquis exiſtimat ſe aliquid eſſe cum nihil ſit ipſe ſe ſeducit.

Non idôla aut dæmones ſed ipſa hominis praua propenſio, vehemenſque nequitia ad Idololatriæ errorem induxit, dicẽte Oſſea cap. 4 populus meus in ligno interrogauit ſpiritus formicationum decepit eos, ideſt vt Theophilactus & Theodoretus exponunt, ingens impetus animique ardor quo rapiuntur ad malum eos duxit, vt à ligno reſponſa petant, ſicut vehemens libidinis appetitus fallit miſerum, maiorem repræſentans voluptatem quæ ſit, (aunque el madero ſeco los deſengaña, ſu fuerte inclinacion los trae engañados.)

* Quando fœlicitatem & ſecuritate ſperat homo ipſe ſe decipit, non res

huma-

næ quæ ſua potius fluxa natura erro-rem tollunt Heremiæ 37. numer. 6. nolite decipere animas veſtras dicen-tes, euntes abibnnt, & recedent à no-bis Caldæi, & Heremiæ 42. num. 19. ſcientes ſcietis quia decepiſtis ani-mas veſtras, ſ. ab Ægypto ſperando auxilium, (no tienes de quien quexar te que tu miſmo te engañaſte.

Secundum vero ſcilicèt quod ne-minem ſeducat niſi ſe ipſum, *patet*, quia ſibi potiſsimum damnum infert, qui hypocriſi alios ſeducit, ſe potius ſeducit, dicente Iacobo cap. 1. eſtote factores verbi, & non auditores tantũ fallentes voſmet ipſos, deberet *dice-re* fallentes alios hypocriſi, ſed ait fal lentes vos met ipſos, (porque mas ſe engaña, que engaña, pues aſsi ſe haz mas mal que a otro. Pues el proximo queda edificado, y el deſtruydo.

Prætereà qui falſa docet potius ſe

fallit

fallit quã alios dicente Paulo 1. ad Corinthios 3. num. 18. nemo ſe ipſum ſeducat, vbi monet ne quis aliud doceat, præter id quod docetur à Paulo, no engañes que te engañas, apud Hieremiam falſæ phrophetiæ quibus fallebatur populus ſeductiones cordis ipſius Prophetæ dicuntur.

Quod enim capit. 4. Hieremiæ ſeptuaginta dixere, electiones cordis ſui Prophetant vobis, nos legimus ſeductiones cordis ſui prophetant, & quod 23. num. 26: legerunt in corde prophetantium voluntates cordis ſui nos dicimus ſeductiones cordis ſui (mas ſe engañan que os engañan).

QVod ſi confiteamur omnia peccata noſtra fidelis & iuſtus eſt Deus, vt remittat nobis peccata noſtra, & mundet nos ab omni iniquitate.

Commentarij

EXPLANATIO

Literæ.



RIA Examinentur breuiter, quorsum sermo de confessione fiat? De quo confessionis genere agatur? quomodo remittere peccata opus sit fidelitatis,& iustitiæ.

Circa primum Augustinus,& Oecumenius,Beda,& antiqui quos sequuntur Gagneius,& Claudius, sic connectunt,vt cum Ioannes superbiam Pharisaicã eam dãnasset dicentium se peccato carere, nunc publicanam cõmẽdat humilitatem sua peccata confitentiũ Heseli⁹ ex Augustino ne propter peccatorũ multitudinẽ desperarem⁹, mox aduersus peccata seu grauia seu parua remediũ subijcit cõfessionis, &

(iusti-

nſinuatur à Cõcilio Africano citato.

Hæc omnia cum vera credam in ſu
per addo in his explicari, quid ex par-
te noſtra ad iuſtificationẽ requiratur;
cum enim ex parte Dei dixiſſet ſangui
nẽ eſſe mundantẽ nos ab omni iniqui
tate, nunc docet ex parte noſtra requi
ri Sacramentalem confeſsionem, quia
quod ignorat medicina non ſanat.

Circa ſecundũ cũ multiplex ſit huius
nominis, confeſsionis, ſignificatio, cer-
tum eſt non agi de confeſsione Fidei
apud Paulum ad Romanos 20. nnme-
ro 10. Confeſsio oris fit ad ſalutem, ne
que de confeſsione laudis de qua Pſal.
117. Confitemini Domino quoniam
bonus, quia eſt manifeſtè ſermo de cõ
feſsione peccati, qnæ cũ triplex ſit, pri
ma quæ Deo ſoli fit internè, de qua Lu
cæ 11. numer. 4, & Mathæi 4. num. 21.
& Pſal. 31. Dixi confitebor aduerſum
me iniuſtitiã meã Domino, & tu remi-

ſiſti

sisti iniquitatem peccati mei. Secun-
da, quæ coram fratribus nos humilia-
do efficitur, vt Matthæi 16. numer
16. & cap. 18. numero 18. qua prim
ad Corinthios 15, se blasphemũ, & pe
sequutorem Ecclesiæ cõfitetur Paulu
de qua etiam Prouerbiorum 18, num
17. iustus in principio sermonis dici
tur accusator sui vide apud Augustin
tomo 8. in Psalmũ 62. historiã Mag
quuius dam de suggesto peccata pro
nuntiantis. Tertia, quæ Deo per homi-
nem in pœnitentiæ Sacramento fit de
qua Ioannis 20. numer. 23. & Matthæ
16. nu. 19. dubiũ est de qua cõfessione
peccati nunc agatur? Augustinus, Oe-
cumenius, Heselius Gagneius, & alij i
communi de confessione intelligunt
& Salmeron de omni confessionis ge-
nere interpretatur, Caietanus de in
terna, & externa.

Dico tamen probabilius esse hic

de confessione sacramentali agi, sic multis confirmat Turrianus de dogmaticis caractheribus lib. 4. folio 183. & pro Epistolis decretalibus Pontificum lib. 4. cap. 15. idemque contra hæreticos de interna solum confessione locum explicantes tenet Bellarminus tomo. 2. lib. 3. de pænitentiæ cap. 4. & alij.

Et prob. quia illa verba fidelis & iustus referenda sunt ad promissionem aliquam & diuinam, id circô enim Deus iustus & fidelis dicitur quia promissis stat, at nulla videtur clara stare in Scriptura promissio de remittendis peccatis soli Deo confessis, vt clarissima extat Ioannis 2. circa peccata sacerdoti reuelata.

Circa tertium quid nomine iusti, aut fidelis intelligatur, Cyprianus in oratione Dominica, Augustinus, Lyra, Glossa & communiter expositores

hic per fidelem intelligunt stantem promissis, & quia Ioannis 20. promisit se remussurum peccata ab hominibus per confessionem remissa, ideo dicitur fidelis.

Vnus solum est Oecumenius qui dicit fidelem dici Græcè pistos, non solùm illum, qui aliquid concreditum est, sed qui ex suo veraci more habet alios quoque huius fidelitatis participes efficere, & hoc modo dicit Oecumenius Deus dicitur fidelis in præsenti, quatenus homines reddit fideles, vt sibi concredita à Deo bona fideliter conseruent.

Non displicet Oecumenius precipue si addas iuxta hanc interpretationem iustum etiam actiuè posse sumi, idest iustificantem, vt Paulus ad Romanos 3 ipse sit iustus & iustificans nos, Zacharię 9. Rex tuus venit tibi iustus, idest, vt te iustificet per se ipsum.

Beda

Beda vero per iustum & rationi cõ sonum ac decens, intelligit, vt dicimus iustùm esse Deum misereri misericordibus, vt dixit Anselmus cap. 9. & 10 prosologij. (iustum est, Deus vt parcas malis, vt facias bonos de malis, sed & iustum est, vt malos punias.) Hebelius nomen iusti pro bono sumit, vt cum dicitur 1. Esdræ 9. Domine Deus Israèl iustus es tu quoniam de relicti sumus qui saluaremus à te Psal. 35. in iustitia tua vindica me, & Psal 111. & 114. sicut iustitia nomen generale est ad omnem virtutem, sic iustum pro bono sumi.

Communior tamen expositio iustitiam pro ea sumit, qua quod debetur redditur, cum autem Deum sua verba, & promissiones quasi ligent iustus dicitur cùm fidelis, & vtrique nomini satisfacit cum

eam peccatorum remissionem efficit do quam confitentibus promisit. Ideo benè Claudius hic fidelem, & iustum idem significare dixit.

His tamen addo, quod vel dicitur Deus fidelis, & iustus respectu Christi, cuius sanguini debetur nostrorum peccatorum remissio, vel respectu ipsius hominis qui confitenti eadem est promissa, & respectu vtriusque dicitur in præsenti Deus fidelis, & iustus in condonandis peccatis confessis. Et si respectu hominis intelligatur cõcordat hic locus cum Ezechiele cap. 18. vbi ostendere volens Dominus se æquum esse, & vias eius iustas, numquid via mea non est æqua? & non magis viæ vestræ prauæ? cum enim auerterit se impius ab impietate sua, & fecerit iudicium & iustitiam ipse animam suam viuificabit, Ecce æquus dicitur cum condonat, & cap. 13 numero 11. Viuo ego dicit

cit Dominus, nolo mortem impij sed vt conuertatur, ecce ius iurandum quod impleri ad fidelitatem pertinet.

Si vero respectu Christi dicatur Deus fidelis & iustus iuxta Psalmum 88. in æternum seruauo illi misericordiã meam, & testamentum meum fidele ipsi iustus est Deus qui noluit sanguinẽ filij sui frustrari, nec iustus esset si per filium peccata confessa non condonaret. Quemadmodum Paulus ad Romanos 4. & ad Galat. 3. dixit fidelitatem Dei Christo semini Abrahæ promittẽtis hæreditatem fore irritam & exinanitem, si nemo ad hæreditatem Christi veniret, nisi qui per legem rectè viueret, eo quod per legem nemo rectè viuere posset, sic si confitentibus non remitterentur peccata, fidelitas esset exinanita qua promissum est Christo per eum tollenda esse peccata, siquidem nullo alio modo auferuntur peccata si

delium. Item sicut ibidem docet Apo-
stolus si per legem esset iustitia iniustè
Christum mortuum esse, quia frustra,
sic gratis Christus mortuus fuisset si
peccata confitentibus nollet Deus ig
noscere, nemo enim ferè per Christum
saluaretur quarè & iniustè mandatum
ei esset vt pro humano genere moreretur, & vterque respectus fidelitatis, &
iustitiæ in condonandis peccatis indicatur à Ioanne, non enim contentus
dixisse, remittet peccata nostra, subdit,
& emundet ab omni iniquitati quod
debetur sanguini Christi purissimo.

NOTATIO POSITIVA.

NOtandum 1. circa illud fidelis
Græcè esse pistos a verbo pisto-
ideſt fidem accipio & do ob mu-
tuam fidem datam, quod optimè con-
fessioni quadrat, vbi Deus fidem se am-
plius

plius non recordaturum peccata illa, præstat; & homo item in eadem non relapsurum.

Nota 2. circa illud iustus, Græcè esse dicheos quod aliquando virtutem cõplectitur omnem ex Aristole in ethicis, & sic saluatur expositio huius loci suprà tradita ab Hesselio, aliquando sumitur pro vero apud Sophoclẽ quod imitat⁹ est Cicero in Salustiũ, & sic saluatur expositio suprà tradita à Claudio. Significat etiam dignum laude apud Aristophanem & sic legi potest. Fidelis & laude dignus, laudem enim maximam per peccatorum confessionem conferri constit Iosue 7. confitere & da gloriam Deo. vide Pradum in caput 12. Ezechielis num. 16. est etiam Iudex qui iustè absoluit, inde enim est Diotetion id est locus iuducij, & forum, & Dicao quod significat iustifico. Eodem enim verbo vtitur Paulus cum ait de-

fendite viduas ideſt iuſtificate, quod mirè confeſsioni quadrat, vbi Deus iudex iuſtiſsime reum iuſtificat in iudicio.

Tertio circa illud remitto Græcè eſt Aphiemi quod inter alia ſignificat precipitem dare, vnde Deus merito dicetur confeſſa peccata precipitare in profundum mare rubrum ſanguinis Chriſti hoc enim verbo vtitur Plutarchus in Publicola ſeſe in fluuium proijciens, & ſic huic accomodari poteſt id Michææ 7. num. 19. deponet iniquitates noſtras, & proijciet in profundum maris omnia peccata noſtra & id Iſaiæ 25. vbi cum de Eccleſia & ſacramento Euchariſtiæ egiſſet precipitauit in monte iſto faciem vinculi colligati ſuper omnes populos, ideſt morte ſua peccata noſtra quibus tanquá vinculis conſtringimur remittet, laxabit, in confeſsione præcipitabit. Eo-

dem verbo significatur manumissio quæ fiebat seruo apud Eschinem, quia per confessionem exitur à seruitute diaboli.

Quarto circa id emundo Græcè est Cazarizo. idest emundo ab hoc verbo Iuppiter dicebatur Cazarzios, idest emũdator apud Nazianzenum in orationibus.

NOTATIO THEOLOGICA

QUomodo ex hoc loco probabiliter colligatur veritas cõfessionis Sacramentalis, & Caluini solutio rejciatur, vide Bellarminum tomo 3. lib. 3. panitentia cap. 4. loco 4.

Quomodo ex hoc loco possit colligi hominem iustificatum satisfacere de

condigno pro venialibus vede Suarez 3. parte tomo 1. disputatione 4. sect. 1.

Quomodo etiam ex hoc loco colligatur confessionē debere esse de peccatis in specie & numero. Tantumque esse obligationem confitendi peccata grauia; & remitti ea quorum homo obliuiscitur videatur apud Turrianum pro canonibus Apostolorum & Epistolis decretalibus lib. 4. cap. 13. Quomodo etiam ex hoc loco colligatur ordo quem habet penitentia cum baptismo, & hæc 2. mundatio ad 1. de qua suprà dixerat Ioannes videatur latissimé apud eundem Turrianum hunc locum versantem vbi suprà & de dogmaticis caractheribus lib. 4. vbi ex hoc etiam loco colligit cū

Nilo

Nilo solum confessionem debitam peti, flagella autem & alia opera penitentiæ non esse de necessitate nisi cum in pœnitentiam iniunguntur.

NOTATIO MORALIS.

CVm Augustinus circa hunc locũ sententiam illam celleberrimam de confessione protulerit [non vis vt Deus te damnet, tu te damna, vis vt ignoscat, te agnosce, vt possis dicere auerte faciem tuam à peccatis meis, dic tu prius, iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est.] Aliquid de confessione breuiter dicatur. In primis peccata sonfitentibus deberi veniam, ipsi Ethnici cognouerunt. Cum Athenienses testeAlexandro lib. 3. cap. 5. sontes si culpam Ingenuè, & pœnam quam merebantur con-

confessi fuissent, impunitate donabãt Quid ergo mirum si tantum apud Deũ ea humilitas valeat, vt teste Marulo li. 4. cap. 11. eo fine Adamus à Deo, quid fecisset, rogatur, vt confitendo peccatum veniam mereretur, imo dicente Augustino sermone de anunciatione qui est 19 de sanctis, si Adam se humiliter accusasset à Paradyso non exularet. Et in quæstionibus Athanasij Episcopi Nisseni acfertur testimonium Isidori Peluſiotæ dicentis peccauit Caim, peccauit Lamech. Ille punitur, hic absoluitur, quare? quia ille cũ argueretur negauit, hic etiam non rogatus cõfitetur. Insignis est locus apud Iob 31. num. 33. si abscondi quasi homo peccatum meum, & celaui insinu meo iniquitatem meam, si ex paui ad multitudinem nimiam, non enim verebar multitudinem vulgi vt confiteer coram hominibus, Olympiodorus

pœnitentia & confeſsione culpam expiabat nihil veritus coram hominibus confiteri, item poſteà cap. 33. nu. 23. cum Heliu accularet Iob quod ſe iuſtum diceret ſi ſint (inquit Iob iuxta Septuaginta) mille angeli mortiferi vnus ex eis non vulnerabit eum, ſi cogitauerit ex animo redire ad Dominum, confiterique homini ſuam culpam, & ſi peccatum ſuum oſtendat, vel vt habet alia, renunciet homini ſuam accuſationem, & iniquitatem eius oſtendat, reſiſtet vt non cadat in mortem, ideſt [como declara Olympiodoro, ſi el miſmo Demonio conoſciendo ſu peccado lo confeſſaſe deuidamente, detendria Dios ſu caſtigo.] Circa hæc vide Turrianum lib. 4. de dogmaticis Caracthoribus folio. 183.

Si dixerimus quoniam non peccauimus, mendacem facimus eum, & verbum eius non eſt in nobis.

Commentarij
EXPLANATIO
Litera.

DIXERAT Supra mendacem esse qui se peccato carere dicit, nunc addit Deum etiam mẽdacem facere qui se peccatum non habuisse dicit, & verbũ Dei à se reijcere. Quod vt declaretur dubitabis, quomodo Deus mẽdax fiat, talia dicente homine, & quod sit illud verbũ, quo talia dicens, priuatur. Non placet Oecũmenius hæc referens ad Christum dicentem Iudæos peccasse, crucifigentes Christum, Psalmo 37. reddiderunt mihi mala pro bonis atq; ita Iudæos se gloriantes Christum mẽdacem facere, nõ inquam placet, quia non cum Indæis, sed gẽtibus loquitur, neque illud peccatum fuit adeò gene-

rale,

sale, vt hæc propositio sonare videtur. Plus placet Claudius, Caietanus, & Hesselius, qui id referunt ad id Psal. 115. vbi dicitur omnis homo mendax & ad Romanos 3. omnes peccauerunt, & egẽt gloria Dei, quod verbum negamꝰ & Deum scripturans authorem mentiri dicimus, cũ dicimus quia nõ peccauimus, placẽt inquã, quia idẽ Ioãnes infrà c. 5. qui nõ credit (inquit) filio mendacem facit eum, quia non credit testimoniũ quo testificatus est de filio suo; iam ergo mendax fit ille, quuius testimonium non recipitur.

Mihi tamen videtur quod quemadmodum in Scriptura mendax dicitur id quod futile ac vanum est, ac sine fructu, cum multùm anteà promisisset, vt Hieremiæ 3. mendaces dicuntur coles quia non tutum refugiũ quod promittere videbantur præstiterunt & cap. 51. nu. 17. mendax dicitur

con-

conflatio Idolorum quia dum ea fabri cabant homines illa conflatio multa illis in premium promittebat,& Pſalm. 61.numero 10. Mendaces filij hominum in ſtateris, vt decipiant de vanitate in idipſum,velut eſt Hebraicè mendacium filij viri ſi aſcendant, vel vt in quincuplici Pſalterio mendacium filij viri quando ducunt vxores, & ſtatèra ponderantur facta eorum,verumtamen eſſa eorúm in nihilum redigẽtur ſimul,ideſt (Quanto mas peſo,y grauedad prometen los hõbres graues,quando para caſarſe ſe peſan ſus calidades; ſe halla peſar mas que ellas la miſma vanidad.)

Et ideô dicuntur mendaces ergo ſi mendax dicitur qui multum promittens parùm complet, Deus qui perfilium promiſit vniuerſum mundum fore ſaluandum,ſanctoſque homines eripiendos à ſeruitute peccati, ſi multi

essent liberi à peccato, & qui non peccaverint, ergo mendax est qui iactaverit omnium gentium restauratorem, & à peccatis redemptorẽ Et dicitur Dei verbum scilicet Christum non habitare in dicente se non peccasse, quia Ioãnis 5. Omnis qui credit in me transit de morte in vitam, ergo, isti se nõ mortuos fuisse dicentes, neque transeunt de morte ad vitam, neque habent Christum in se.

NOTATIO POSITIVA

DVbitabis cur de præterito dicit Ioannis, quoniam nõ peccauimus cum suprà dixerit de præsenti, quoniam peccatum non habemus. Respondè, familiare esse Ioãni peccare, & peccatum facere p. o re graui, & peccato damnante sumere; peccatum vero habere vel in peccato

esse, pro quouis peccato etiam leui vsurpari, vt in præsenti bene notauit Heselius. Vnde Ioannis 8. qui facit peccatum seruus est peccati. Et infrà cap. 3. qui in Deo manet non peccat, & qui facit peccatum ex diabolo est, sicut 2. Petri 1. Hæc facientes non peccabitis aliquando quæ de grauibus intelligenda sunt. Vnde cum de leuibus dixisset Ioannes si dixerimus quod peccatum non habemus, quia nullus est neque Apostolus à peccato leui immunis, loquitur de præsenti, quia vero de præterito nullus est qui peccatum graue non huerit vel Originale, vel mortale, dicit de præterito quoniam non peccauimus, &c.

NOTATIO THEOLOGICA

PRo hac dictum est supra circa id si dixerimus quoniam peccatum

catum non habemus, &c. Solum ago hic confirmari doctrinam Augustini Epistola 90. 62. & 94. Dicentis errorẽ illum quo quis unquã impius fuisse creditur minuat mysterium redemptionis Christi, atque religionem extenuare, si enim morbum diminuis, vim imminuis medicinæ.

NOTATIO MORALIS.

CIrca id quoniam non peccauimus &c. Nota miseram eorum conditionem qui in peccatis iacuisse non agnoscunt. Qui Prouerbiorum 30. adulteræ comparantur quæ adulterium abscondit, ei similis quæ tergit os suum dicens non sum operata malum. De ijs certè dici potest lethali morbo laborare iuxta id Leuitici 56.

Visitabo vos in egestate & ardore qui cõficiat oculos vestros. Septuaginta vt refert Eugubinus ibidem morbo Icterico qui enim hoc morbo labrant cum pallidi incedant, ipsique nil minus sentiant, omnes volunt mendaces facere, se valere dicentes, quia videntur & non vident. (quieren hazer a todo el mundo mentiroso, porque no veen su enferme dad.

CAP

CAPVT II.

FILIOLI mei, hæc scribo vobis, vt nõ peccatis. Sed, & si quis peccauerit, ad uocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum: * & ipse est propitiatio pro peccatis nostris: non pro nostris autem tantùm sed etiã pro totius mundi. * Et in hoc scimus, quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruemus. * Qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit, mẽdax est, & in hoc veritas nõ est. * Qui autem seruant ver-

1 A
2
3
4
5

bum eius, verè in hoc charitas
Dei perfecta est: & in hoc sci-
6 mus, quoniam in ipso sumus. *
Qui dicit se in ipso manere, de
bet, sicut ille ambulauit, & ipse
ambulare. * Charissimi nõ mã
7 datũ nouum scribo vobis, sed
B mandatum vetus, quod habui-
stis ab initio: mandatum vetus
est verbum quod audistis. * Ite
8 rum mandatum nouum scribo
vobis quod verum est, & in ip-
so & in vobis: quia tenebræ trã
sierunt, & verum lumen iam lu
cet. * Qui dicit se in luce esse, &
fratrem suum odit, in tenebris
10 est vsque adhuc. * Qui diligit
fratrẽ suum in lumine manet,
&

& scandalũ in eo non est. * Qui
autem odit fratrem suum in te
nebris est, & in tenebris ambu 11
lat, & nescit quò eat: quiâ tene-
bræ obcæcauerũt oculos eius.
*Scribo vobis filioli, quoniam 12
remittũtur vobis peccata prop
ter nomen eius. * Scribo vobis
patres, quoniam cognouistis e
um qui ab initio est; scribo vo- 13
bis adolescentes, quoniam vici
stis malignum. * Scribo vobis,
infantes, quoniam cognouistis
patrem. Scribo vobis iuuenes, 14
quoniam fortes estis, & verbũ
Dei manet in vobis, & vicistis
malignum. * Nolite diligere 15
mundum, neque ea quæ in mũ

do sunt. Siquis diligit mũdum
C non est charitas Patris in eo. *
6 Quoniã omne quod est in mũ
do concupiscentia carnis est, &
concupiscentia oculorum, &
superbia vitæ: quæ non est ex
17 Patre, sed ex mũdo est. * Et mũ-
dus transit & concupiscentia e-
ius. Qui autem facit voluntatẽ
Dei, manet in æternum. * Filio
18 li, nouissima hora est, & sicut
audistis quia Antichristus ve-
nit: & nunc Antichristi multi
facti sunt; vnde scimus quia no-
19 uissima hora est. * Ex nobis pro-
dierunt, sed non erãt ex nobis:
nam si fuissent ex nobis permã
sissent vtique nobiscum: sed vt

ma-

manifesti sint quoniã non sunt
omnes ex nobis. * Sed vos vn-
ctionem habetis à Sãcto, & no
stis omnia. * Non scripsi vobis 21
quasi ignorantibus veritatem,
sed quasi sciẽtibus eam, & quo
niam omne mendacium ex ve-
ritate non est. * Quis est men- 22
dax nisi is qui negat quoniam D
Iesus est Christus? hic est Anti-
christus qui negat Patrem & Fi
lium. * Omnis qui negat Filiũ 23
neque Patrem habet, qui confi
tetur Filium, & Patrem habet.
* Vos, quod audistis ab initio, 24
in vobis permaneat, si in vobis
permanserit quod audistis ab
initio, vos in Filio, & Patre ma

nebitis. * Et hæc est repromis-
sio quam ipse pollicitus est no
25 bis, vitá æternam. * Hæc scripsi
vobis de his qui seducunt vos.
* Et vos vnctionem quam acce
pistis ab eo maneat in vobis, &
26 non necesse habetis, vt aliquis
doceat vos, sed sicut vnctio e-
ius docet vos de omnibus & ve
rum est, & non est mendacium,
& sicut docuit vos manete in
eo. * Et nunc filioli manete in
27 eo: vt cú apparuerit habeamus
fiduciam & non confundamur
ab eo in aduentu eius. * Si sci-
tis quoniam iustus est, scitote
28 quoniam, & omnis qui facit iu
29 stitiam ex ipso natus est.

Argu-

Argumentum Capitis.

CUm Ioannes hucusque egerit de primâ hominis iustificatione quæ fit virtute sanguinis Christi per baptismum, & confessionem quæ duo Sacramenta ad primã gratiam conferendam sunt instituta; progreditur Ioannes vlterius, & de gratiæ iam adquisitæ conservatione agit, ad perseverantiam in fide & charitatẽ hortando. Huc spectat verbum manendi totiès in hoc cap. repetitum in ipso manere, in lumine manere, in Christo Iesu manere, à primo enim verbo hæc scribo filioli vt non peccetis, vsq; ad vltimũ, & nunc filioli manete in eo, omnia sonant perseverantiam.

Divi-

Commentarij

Diuiditur totum caput in tres partes, in 1. agitur de signis quibus tum fides, & charitas, tum in vtraque perseuerantia dignoscitur scilicèt operibus & obseruatione mandatorum praecipue dilectionis proximi; illamque colligit tanquam fidei & charitatis in Deum certissimum argumentum.

In secunda agit de perseuerantia in charitate, ad quam vnicum remedium adhibet saeculi fugam, de mundi vitijs & vanitate copiosè tractans in 3. ad perseuerantiam in fide hortatur idcòque ab haereticis quos Antichristus vocat, & ab haeresibus quas mendacia appellat cauere seriò monet.

Filioli mei hæc scribo vobis vt non peccetis.

E X.

EXPLANATIO Literæ.

IN Expositione difficultas nó est, si prius statuatur, an illud hæc, ad dicta suprà, an ad infrá dicenda referatur, & quidam sunt qui hæc cum precedentibus cóne ctant 1. Augustinus ne fortè inquit impunitatem videretur dedisse peccatis, quia dixerat fidelis est & iustus quia mundat nos ab omni iniquitate, & diceret iam sibi homines, peccemus, securi faciamus quod volumus, mundabit nos Christ' ab omni iniquiquiqui

quitate, tollit tibi malã ſecuritatẽ, & inſerit vtilẽ timorẽ dicẽs hæc ſcribo vt nõ peccetis. Hoc ſequitur Heſeli⁹, Claudi⁹, & Gloſa. Caietan⁹ ideò hæc dicta fuiſſe reſtatur, ne quis putaret inculpabile eſſe noſtrũ peccatũtã quã ineuitabile, quãuis enì peccaſſe cõmune ſit õnib⁹, euitabile tamẽ eſt in futurũ. Catherin⁹ aliter, ſi nõ vos cõfiteamini peccatores abſq; dubio vt ĩgrati ac ſuperbi trademini tẽtationib⁹, idcircoq; ſcripſi vobis hæc, ſcilicet, vt cõfiteamini vos peccatores, vt nõ peccetis, tũ vitio ingratitudinis, tum aliorũ in quæ vos labi permittet Deus ob ſuperbiã qua vos iuſtos iactatis,

& cõcordat interlinealis quæad dit, vt nõ peccetis dicẽdo nõ peccauim⁹. Alij tamẽ nõ hæc vt dictorũ finẽ, sed vt initiũ dicẽdorũ sumunt. 1. Beda cũ ad virtutẽ consequendã necessária sit desperatio sui, & spes in Deũ, cum ad primũ excitasset Ioannes dicés neminẽ peccato carere, ad secũdum hortatur, vt bono animo simus ad nõ peccandũ. Oecumenius existimat his verbis instabilitatẽ nostrã, & procliuitatẽ ad peccandũ roborari, nã licet eos iã cõfessione mũdasset, oportebat suadere neí peccatũ relaberẽtur cautè viuentes. Quæ expositio præalijs placet,

cet, & idē ſenſiſſe exiſtimo Au
guſtinū hic dū ait fidelis eſt, &
iuſt' vt dimittat delicta noſtra,
ſi ſemper tibi diſpliceas, & mu
teris donec perficiaris, ideò ſe-
quitur filioli mei hæc ſcribo vi
nō peccetis. Ecce ait Auguſtin.
ideò hæc verbo dici, vt. perſeue
remus in noſtri diſplicentia, &
in virtuta creſcamus. His omni
bus addo hæc verba mihi vide
ri per præoccupationē dicta ob
ea quæ immediatè ſequūtur, &
ſiquis peccauerit aduocatū ha-
bemus apud Patrè. Pro quo no
ta Apoſtolorū tēpore aliquos
fuiſſe Gētiles qui dicebāt à no
ſtris doctrinā quandā tradi de

pec-

peccatorum remiſsione quo li beriùs homines peccarẽt, dicebant ideò Chriſtum doceri, ſe liberatorem hominum à peccatis, vt homines ſecurius, & audacius malè agerent, vnde Paulus ad Romanos 6. Peccauimus quoniam non ſumus ſub lege, ſed ſub gratia? & manebimus in peccatis vt gratia abundet? & cap. 5. ad Galath. Vos in libertatem vocati eſtis fratres tantùm ne libertatem detis carni ad quos Petrus alludit epiſtola 1. cap. 2. quaſi liberi, & nõ quaſi velamen habentes malitiæ libertatẽ, ſed ſicut ſerui Dei vide de hac calũnia Auguſt lib.

Quinquaginta homiliarũ & l. de fide, & operibus, quem errorem excitarunt Gnostici, & Valentini. Núc ergo Ioãnes medicinam adhibet, ne ex dictis de sanguine Christi emundante & dicendis de Christo aduocato apud Patrem sumerent fideles occasionem errandi. Hæc quæ dicam, nõ dico vt peccetis, sed potius, vt inde occasionem sumatis non peccandi neq; offendendi Deũ adeò misericordẽ. Dicere possem etiã, ideò dicere Ioannẽ hæc scribere, vt nõ peccem⁹, quia in sequẽtibus declarat in quo sit & peccatũ in quo iustitia cõsistat, vt q̃madmodũ

Chri-

Christus dicitur veniſſe Ioãnis 16. n. 8. vt arguat mũdũ de peccato, de iuſtitia ac de iudicio, vbi arguo, vt bene Maldonatus ibi, eſt demonſtrare, & claré docere quid ſit peccatum ac iuſtitia & iudiciũ, vt illud fugiatur, iſta amplectatur, vt in iudicio quod ſuũ eſt cuiq; tribuatur, ſic Ioãn. in præſenti declarat in quo ſit peccatũ in quo iuſtitia perfecta, vt cum apparuerit habeam⁹ fiduciam, & non confundamur ab eo in aduentu eius.

NOTATIO POSITIVA.

CIrca vocem illam, Filioli, notandum in nouo teſtamento ob duo hoc diminutiuum vſurpari, pri-

mum ad oſtendendam non quamcunque ſed maternam pietatem dicentis, vt Theophilactus in id ad Galath. 4. num. 19. Filioli mei quos iterum parturio, matrem (inquit) imitatur puerorum ſuorum more trepidantem, cumque antiqui Prophetæ nunquam eos quibus cõcionabantur filios ſuos appellauerint, Ioannes in hac ſola epiſtola ſæpiſsimè filiolos non filios appellat, ijs eſt exceſſus amoris in Euangelicis Patribus ſupra antiquorum Prophetarum amorem.

Secundum ad indicandum teneros & nondum perfectos eorum animos quibuſcum ſermo eſt, neque enim adoleſcens à matre dicitur filiolus, ſic notauit D. Thomas circa id Ioannis 13. numero 33. Filioli adhuc modicum vobiſcum ſum, eos (inquit) (D. Thomas) filiolos appellat, quia adhuc erant filij paruuli non firmati, non perfecti

fecti virtute ex alto Quui consonat id Marci 10. numero 24 cũ enim discipuli instar paruuli obstupefierent ob adolescentem illum qui noluit relictis bus omnibu sequi Iesum, filioli [inquit] quam difficile est confidentes in pecunijs in regnum Dei introire.

Vnde Christus nunquam in Euangelio Apostolos vocauit filios, sed filiolos, quia nondum in virtute adoleuerant: Ioannes ergo tum ad ostendendũ maternum animum, tum quia de ijs nũc agit, qui nuper mundati sunt sanguine Christi in baptismo, filiolos vocat, posteà vero Epistola 3. numero 4. de robustioribus Christianis agens, audio (inquit) filios meos in veritate ambulare.

NOTATIO THEOLOGICA

Quod in hac notatione erat notandũ notatum est in explanatione litera.

No-

Commentarij

NOTATIO MORALIS.

CVm Ioannes iterum hortetur ſecundum interlinealem ad cõfeſſionem peccatorum, ne tacẽtes iterũ peccent, venit mihi in mentẽ mos ille Lacorũ apud Plutarchum, ſi quis enim in peccato fuiſſet deprehẽſus, nullo alio vtebatur ſacrificio, ſed cogebatur aram quandam quæ erat in vrbe circumire, ac vituperationem in ſe ipſum compoſitam canere, quod nil aliud erat, quam ſe ipſum obiurgare, propriumque delictum fateri, quibus adiungi poterit id Pſalmi 26. numero 12. circuiui & immolaui in tabernaculo eius hoſtiam vociferationis. Cantabo, & Pſalmũ dicã Domino Diciturq; abſolutè peccatũ non ſe in peccato eſſe cõfiteri, nec de ipſo peccato dolere iuxta id ad Eph. 4. qui deſperãtes tradiderũt in impudicitiã, vbi Hieronymus

in ex Græco legẽdũ esse ait indolẽtes, nec suam ruinã, & peccatũ sentientes, qui meritò dicuntur desperati cũ passione cæcuti damnũ suũ nõ intueãtur.

Secundo si sequaris Augustin. perpendat quis qui semel mundatus est sollicitus esse debet ne in peccata relabatur, vnde Paulus nõ semel ad eã in gratia perseuerantiã hortatur, tũ ad Galathas 3. cũ enim dixisset currebatis bene, &c. subdit ò insensati Galathæ quis vos fascinauit? Quien os ha aojado? q̃ estãdo ya medrados aueis perdido vuestro lustre, y hermosura) iuxta illud.

Nescio qui teneros oculus mihi fascinat aguos? tũ ad Ephe. 4. nolite cõtristari Spiritũ Sanctum in quo signati estis in die redẽptionis hortabatur Paulus Ephesios, ne adquisitam gratiam amittcrent. Dixerat enim hoc autem dico & contestor vos in Domino vt non amplius ambulctis vt gẽtes aitq; spiritũ

San-

sanctum contristari, nostro intelligẽdi modo, cũ gratia qua nos in Dei filios signauit amittitur, vide ibi Hieron. afferẽ tẽ id Ezechiel. 20. in omnib⁹ istis cõtristabas me. Vltimò perpẽde illa verba August. hic (ille est ergo aduocatus, da tu operã ne pecces, cũ enim impius diceret peccemus, nã aduocatũ habem⁹, iust⁹ ex eodẽ ãtecedẽti cõtrariã infert cõsequẽtiã, aduocatũ habem⁹, nõ ergo peccemus, quui cõsonat id ad Rom. 5. iustificati ergo per fidẽ pacẽ habeam⁹. Perpẽde illud, ergo (dixera el malo, pues vna vez me perdonô, pequemos ẽotra lo harà.) at iustus. (pues vna vez me perdonô, nunca mas dalle enojo, ni otra vez pleitos con Dios.)

Si quis peccauerit aduocatum habemus apud Patrem Iesum Christum iustum, & ipse est propitiatio pro peccatis nostris non pro nostris tamen, sed etiam pro totius mundi.

EXPLANATIO LITTERÆ.

AD perfectam literæ explanationem tria desideras breuiter declarari. primò, quorsum sermo de Christo aduocato apud Patrẽ fiat? secundò, quomodo Christus sit apud Patrem aduocatus? tertiô, cur dicitur iustus aduocatus, non potius clemens ac beneuolus?

Circa primum, Oecumenius existimat id dici aduersus Iudæos, qui putabant se solùm remissionem peccatorum habere, docetq; gentes, & vniuersum orbem aduocatum habere apud Patrem. Augustinus sic connectit. Posset aliquis dicere, quid hæc confessio prodest? Huic obstat se aduocatum habere apud Patrem, quasi remissionis opus non rei confitentis, sed Christi aduocati sit, securus (inquit) ad iudicem venies, habes aduocatum, noli timere, si enim in hac vita aliquam iocõmittit se homo disertæ linguæ, & non perit; committis te Deo, & periturus es? Eodẽ ferè modo reliqui expositores hunc locum explicant, quibus ego addo, ideò

Ioannem agere de Christu aduocato, qui cùm primùm egisset de peccatis infidelitatis, quæ Christi sanguine in baptismo mundatur, posteà de peccatis fidelium, quæ eodé sanguine in confessione mũdantur iterùmq; duxisset esse alia peccata, scilicet relapsorum post pœnitentiam, ne animo caderent agit, de aduocato omnium Christo quia ideò semper interpellat aduocatus, qui semper sunt pro quibus interpellet peccatores. Qua ratione ad Romanos 8. cum erga hominũ infinitam miseriam, infinitam Dei misericordiam ostenderet, quis (inquit) ad dexteram Dei, qui etiã interpellat pro nobis.

Circa locum quomodo aduocati munus exerceat, sciendum, Patres circa hoc varie sentire, Chrysostomus n. in caput 8. ad Romanos & Rupertus de divinis officijs lib. 9. cap. 2. negant Catholicum esse qui Christum inuocat, vt Patrem roget, idé alij quos refert Pater Henriquez 1. tomo de Missa libr. 11. caput 12. numer. 4. Liter. R.

Prop. erea Nazianzenus oratione 4. de Theo-

Theologia dixit in presenti loco Ioannis Christũ dici Paracletũ pro excitatore hominũ iuxta vim vocis quæ infrà perpẽdetur è contra vero D. Thomas 3. p. q. 57. art. 7. Theophilactus in id ad Hebræos 8. ad interpellandum pro nobis, Theodoretus in caput 8. ad Romanos & alij quos vide in Patre Valentia de Christo mediatore p. 2. c. 4. censent Christum in Cœlo pro nobis orare & hac ratione esse advocatum, & Propterea Augustinus Epistola 59. ad Paulinum, numquid (inquit) interpellat Christus cum non postulat? imo quia postulat, ideò interpellat, id circo enim dicitur apud Ioannem advocatum habemus apud Patrem.

Hæc sic concilientur Christum nõ ita nunc orare in Cœlo, vt anxius sit, neq; sic interpellare, vt in eo laboret, qua ratione merito reijcitur Origenes qui homilia 7. in Leuiticum Christum induxit anxiũ & sollicitum aduocatum apud Patrẽ, vt bene Adamus in caput 8. ad Romanos notauit, & sic explicentur Patres negantes Christum in Cœlo orare, vt constat ex Nazianzeno citato habemus inquit Iesum

Paracletum, non qui ſupplicantium ſeruorũ more ante Patris pedes pronus volutatur, eiuſq; genibus accidat; apage hanc ſervilẽ cogitationẽ, neq; enim hoc deposcere Patris eſt, neq; filij in ſe admittere.

Patres autem qui Chriſtum in Cœlo orare dicunt, vnus bene explicat Chryſoſtomus vbi ſupra qui per interpellationẽ intelligit fauorem ac vigorem dilectionis Chriſti erga nos, & Rupertus qui per victimam quæ ſemper illi perſens eſt interpretatur.

Circa tertium cur Chriſtus dicitur advocatus juſtus Beda? Gloſſa, & Gagneius, quia juſtus iniuſtas nõ ſuſcipit cauſas, ſed tunc iuſtus nos defendet in iudicio ã nũc nos cognoſcimus & accuſamus iniuſtos; Caietanus ideò dicit iuſtum quia ſic patrocinatur quod ex iuſtitiæ rigore pro nobis ſatisfecerit. Catherinus, vt non totum ſoluat ſatisfaciẽs omninò pro nobis per ſanguinem ſuum quod ſemel fecit in baptiſmo. Claudius quia tametſi propter iniuſtitias noſtras venia indigni ſimus, ille tamen iuſtitia ſua pro nobis veniam meruit, bene hæc. ſed addo iuſtum per excellẽtiam

tiam vocari, quia ex doctrina Ioannis eô maior debet esse iustitia intercessoris, quô maiora fuerint delicta pro quibus intercedit. quod constat ex cap. 5. huius Epistolæ. *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico vt roget quis.* Nam vt Hieronymus lib. 2. adversus Iovinianũ, & Ambrosius, lib. 1. de pœnitentia cap 9. & D. Thomas 2. distinctione 43. & de veritate quæstione 28. art. 11. ad 8. explicant, docet Ioannes non quemvis pro quovis peccato debere orare, quia quò maior est culpa inquit Ambrosius eô maiora sunt quærenda suffragia, si quicumq; enim de populo oret non exaudietur, cernis enim inquit Hieronymus quodsi pro peccatis minoribus impetremus, veniam pro minoribus difficilis impetratio sit. Ideô cum Ioannes dicat Christum aduocatum esse pro vniuersi mũdi delictis appellat illum per excellentiam iustum, vt pro summe iniustis orare possit qua ratione Paulus ad Hebræos 7. cum dixisset Christum semper viuere ad interpellandum pro nobis subdit talis enim decebat vt nobis esset Pontifex, Sanctus, innocens, &c.

Commentarij

NOTATIO POSITIVA.

CIRCA vocem *Aduocatum* nota Græcè esse Paraclètum, quæ vox quãdo consolatorem sonat, vt 2. ad Corinth. 1. *Consolatur nos in omni tribulatione*. vel exhortatorem vt ad Titum secundo, *Iuuenes exhortare*. Communis est toti Trinitati, & in hoc sensu dixerunt Basilius li. de Spiritu Sancto c. 19. & Hieronymus epistola ad Heluidium Paraclêtum esse commune nomen Trinitatis, quia 2. ad Thessalonicenses. 2. Pater dat consolationem æternã, excitat & confirmat corda nostra, cum vero significat patrocinari vt in præsenti solum Christo conuenit, vnde cum Christus. Ioannis 14. se Paraclêtum dixit, alium Paraclêtum dabit vobis, cum enim *alium* dixit, se Paraclêtum dixit, vt benè Augustinus, Cyrillus, Leoncius, & Theophilatus. eius duplex natura bene insinuatur tum Dei cõsolantis & exhortantis, tum hominis iusti patrocinantis.

Secundò, cum propitiatio dicitur Græcè est

cè est Elesbos, quæ vox idem est, ac expiatio ideo enim numerorũ quinto, aries oblatus pro expiatione Græcè dicitur Elasmenos hrios. & ab eodem verbo dixit Paulus ad Hebræos secundò, Christum expiare peccata populi, significat etiam exorationem, vnde Augustinus epistola 59. ad Paulinum paulò ante medium, non dixit ipse est propitiatio, sed ipse est exoratio, ergo Christus est nostra propitiatio, expiatio, & exoratio, vt vim intelligas suæ orationis, idem enim est in Christo exorare, ac Patrẽ propitium mundumq; hominem reddere, (*su oraţes akanţar.*)

NOTATIO THEOgicam.

EX hoc loco B. Vigilius contra Eutichem, lib. 4. fine, falsitatis arguit hæreticos qui vnam solùm in Christo naturam collocabãt, probatque non secundũ diuinitatem interpellare, & meritò D. Thom. in 4. dist. 15. quæst. 4. articulo 6. quæstiuncula 2. ait quod Christus in quã

cum homo erat pro nobis etsi non dicamus, *Christe, ora pro nobis*. Quia Christus supponit suppositum diuinum, cuius non est orare, sed concedere.

Sed dices etiam Spiritum Sanctum dici orare, & postulare pro nobis ad Romanos 8. *ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*. Respondetur non deesse qui hoc non de Spiritu Sancto, sed de dono precum ab eo infuso interpretentur, vt Chrysostomus homilia 14. in epistolá ad Romanos Theophilactus, & Oecumenius ibidem; Neque desunt qui de superiore animæ parte gratia illustrata explicent, vt Theodoretus & alij. Concesso tamen sermonem esse de Spiritu Sancto dicitur Spiritus Sanctus postulare pro nobis, quia nos facit, vt postulemus, & nos docet postulare, vide Damascenum libr. 4. cap. 23. Augustinum Origenem, & alios apud Riberam in cap. 7. ad Hebræos numero 82.

Ex eodem loco B. Augustinus tractatu primò, in hanc epistolá, refellit eos hæreticos, qui hinc colligunt Sanctos non pro nobis orare, (invicem (inquit) Augustinus

gustinus pro se membra orant, caput vero pro omnibus interpellat,) idem benè Gagneius tractat, aliud est enim orare, aliud propitiare, soi⁹ Christus apud Patrẽ propitiator est, ac non solũ intercessor

Sed dices si Christus pro nobis orat, illumque habemus aduocatum apud Patrem, quid alijs indigemus aduocatis, aut intercessoribus? Quid ad Colossenses 4. petit Paulus, *Orantes simul & pro nobis?* Quid Petrus suam pro nobis in cœlo orationem promittit? secunda capite primo. *Debo autem operam frequenter habere vos post obitum meum, vt horum memoriam faciatis.* Respondetur ex doctrina quam optimè probat Bellarminus tom. 1. lib. 1. de Sanctorum beatitudine cap. 17. proposit. 2. Sanctos non esse immediatos intercessores apud Deum, sed quidquid à Deo nobis impetrant, per Christum impetrant. Itaq; Sanctos inuocamus ad hoc solũ, vt faciant id quod nos facimus, quia melius postulabunt, scilicet per Christum petere, hanc doctrinam ex hoc loco Ioãnis, & alijs scripturæ colligit Bellarminus ibidem.

Hinc denique confirmata manet communior Theologorum sententia dicentiũ Christum in cœlo verè pro nobis orare. Circa, quæ præter Suarez, & alios citatos vide latissimè Riberam in caput 7. ad Hebræos numero 74. & Theodoretum qui sic explicat id ad Hebræos 7. *Sanctorum minister & tabernaculi veri*, & ad Romanos 9. *Introibit in ipsum cœlum, vt appareat nunc vultui eius pro nobis.*

NOTATIO MORALIS.

CVM in nullo alio scripturæ loco adnocatus dicatur Christus Dominus æquum erit perpendere quã nomen hoc Deo sit gratum, Christo honorificum, nobisq; vtile. primò enim munus istud Christi gratissimum esse Deo constat, nam si rogari à gentibus est Deo adeò illustre, vt cognominetur rogatus. Psalmo 44. numero 13. *Vultum tuum deprecabuntur omnes diuites plebis.* Los mas ricos seran tus por dioseros) & Isaiæ 11. num. 10. *Ipsum omnes gentes deprecabuntur*, (sera el rogado de todo el mundo.) Vnde cum exoratur Deus,

Deus, magnam dicitur consolationem accipere Psal. 134. *in seruis suis deprecabitur.* id est, à seruis suis exorabitur, vel propter seruos suos, vt Chrysostomus, Græcè est Paraclysete. vel consolationem accipiet, vt benè Genebrardus. Vnde Isaiæ 59. nu. 16. *Aporiatus est Dominus, quia non est qui occurrat*, propriè, *qui intercedat.* Hebraicè vt legit Forerius, *non est intercessor.* Dolebat namque Dominus quod non esset qui intercedendo, vt aduocatus, malis nostris obuiaret, id circo *saluauit sibi brachium suum, & iustitia eius confirmauit eum*, Forerius ex Hebræo, *opitulatum est sibi brachiũ eius, & iustitia ipsius sustinuit eum.* (Christo que es su braço elle le ayudò, porque nuestra ayuda la tenia por propria, y su justicia, y santidad de Christo le confirma siempre en esse pensamiẽto de hazernos biẽ) vide intercessorẽ, & iustitiam apud Isaiã, vt in præsenti aduocatum & iustum.

Prætereà talis aduocatio Christo est honorificentissima, quia solùm pro miseris exorare satis laudabile esse constat apud Romanos & Græcos, apud quos aduocati Patrocinij munus gratis omninò exercebant,

bant, eo solùm contenti pro alijs patrocinarentur. de Romanis vide Tullium, li. 2. officiorum (diserti hominis quodque in patrijs est moribus, multorum causas, & non grauatè sed gratuitò defendentis beneficia, & patrocinia latè patent) & canit Ouidius.

Turpe reos empta miseros defendere lingua.

Idem latè persequitur Quintilianus libr. 12. Oratoriarum, institutionum caput 7. Vide Tacitum lib. 11. de lege Titia, Plinium lib. 5. epistola ad Valerianum, & eodem libro epistola ad Rufum.

De Græcis constat apud Plutarchũ de Cynône Athenienſi, & Aristotel. de præceptis Rhetoricæ ad Alexandrũ, quę vide in Tiraquelo de nobilitate c. 29. à n. 21.

Quàm verò iam hoc munus Christi nobis sit honorificum & obligatorium, constat tum ex Cyrillo lib. 19. in Ioan. c. 19. hinc colligẽtibus quã nostra lex antiquæ præstet, tunc enim Moyses & Aaron inter Deum, & Iudæorum multitudinẽ mediabant, nunc Christus qui rogat (inquit) vt homo; distribuit vt Deus. quod Paulus apertè docuit 1. ad Corint. 1. & ad Rom. 1

Gratis

Gratia vobis, & pax á Deo Patre nostro & Domino Iesu Christo. Quàm vero sit obligatorium constat cum apud Romanos ex Dionysio, Alicarnaseo lib. 2. & Plutarcho in vita Romuli, cum de plebe quisq; aliquẽ sibi patronum coaptasset cumq; hic illum in suam fidem recepisset alter alteri pro sua quisq; facultate opem ferebat, patronus quidem authoritate & potẽtia, cliens obseruantia, & cum opus esset fortunis vide Gelium lib. 20. cap. 1. & lib. 15. cap. 13. & Alexandum ab Alexandro Genialium dierum lib. 6. cap 9.

Tum præterea quia qui Christum aduocatum dicit, nos supponit vocantes illum, aduocatus enim dicitur, qui vt pro me oret vocatus est, sic enim Cicero pro Quintio (quos tibi aduocasti viros electissimos vrbes) & Quintilianus lib. 11. c. 1. (in his causis in quibus aduocamur,) pro his ergo præcipuè Christus aduocatus orat, a quibus orando vocatus est.

Et in hoc scimus quoniam cognouimus eum, si mandata eius obseruamus, qui dicit se nosse Deum, & mandata eius non custodit mendax est, & in eo veritas non est.

EXPLA-

Commentarij

ENPLANATIO LITERAE

SVMPTA occasione ex doctrina de peccatorum remissione diggressus Ioã nes egerat de Christo aduocato; nunc incipit prima capitis pars in qua signa traduntur veræ fidei & charitatis, & in præsenti tanquam veræ fidei signum ponitur mandatorum obseruantia. *In hoc enim scimus quod eum per fidem cognoscamus, si eius mandata obseruamus.* Quod explicat clarius ab oppositio; mendacem appellans eũ qui cum mandata non custodiat fidem dicat habere.

Quæ, vt declarentur, dubitabis 1. circa primam partem; quomodo inferatur ex mandatorũ obseruãtia cognitio fidei nostræ, & quam vim habeat hæc consequentia. Dei mandata obseruamus ergo vera fides in nobis est. Antiqui non hæc attigerunt, vnus attigit Catherinus, vtinam non attigisset, lapsus enim est in magnum errorem dicẽs videant & ponderent hæc verba Ioannis defensores incertitudinis gratiæ (Dominicum de Soto notat cõtra

quem

quem plura dixit in Tridentino, & ſcripſit in expoſitione Decreti Concilij de certitudine gratiæ) poſſumus ergo ſcire quod obſeruamus mandata eius, & conſequenter, quod eius dilectionem habemus, & ſumus in gratia,) quæ expoſitio doctrinam continet ad minus erroneam, vt latè probant Controuerſiarij vbi de iuſtificatione. Contra Lutherum, & Theologi 1. 2. quæſt. 112. artic. 5. & patet ex Tridentino ſeſsione 6. cap. 9.

Id circo duobus modis hæc explico, primo de ſcientia quadam veluti experimétali, vt eam appellat Caietanus, quæ oritur ex ſuauitate quadam, pacteque interna, quæ non certitudinem, ſed vehemẽtem gignit coniecturam, quod Dei lux in aliquo ſit. de qua loquutus eſt Paulus ad Romanos 8. *Accepiſtis ſpiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus Abbà Pater, ipſe enim ſpiritus teſtimonium reddit ſpiritui noſtro quod ſumus filij Dei*; hoc eſt, pace & ſuauitate interna gratiam in animo eſſe teſtatur, & in hoc ſenſu dixit Petrus 2. cap. 1. *Fratres ſatagite, vt per bona opera certam veſtram vocationem faciatis*. id eſt, vehementer eſſe.

In quo

In quo etiã ſenſu Paulus ad Romanos 8. *Certus ſum, quia neque mors, neque vita poterit nos ſeparare à charitate Dei.* id eſt, valdè mihi perſuaſus ſum, & vehementer conijcio, ſic Ioannis 13. dicitur in hoc cognoſcent omnes, quod diſcipuli mei eſtis, ſi dilectionem habeatis ad invicem, quia videlicet hæc externa ſigna, coniecturã, humanamque fidem efficiunt. In hoc denique ſenſu Auguſtinus dixit tract. 5. ſuper hanc epiſtolam nemo interroget hominem, redeat ad cor ſuum, ſi ibi inuenerit charitatem ſecurus ſit, quia tranſit de morte ad vitam, ſecurus (inquam) propter moralem certitudinem, ſicut item ſuper Pſalmum 149. (eſt ergo modus gloriandi in cõſcientia, vt noueris fidem tuã eſſe ſyncerã ſpem certam, & charitatem tuam ſine ſimulatione, quæ intelligendã ſunt de humana, & coniecturali [illegible] Sic ergo in præſenti, illud *ſcimus*, intelligendum eſt per coniecturas, & ſcientiam quandam moralem.

Secundò, vt dicat Ioannes mandatorũ obſeruantiam eſſe vehemens motiuum credibilitatis noſtræ fidei, ſi enim quis man-

mandata Dei obseruet, quis dubit & quim Deus illum de sua fide, & veritate doceat, vt cùm Ethnici ex Christianorum optimis moribus illorum religionem veram esse credebant. In quo sensu infrà explicabimus id capit. 3. *Scimus quoniam translati sumus de morte ad vitam quoniam diligimus fratres.* In quo etiã sensu ad Romanos 15. Paulus. *Audatius* (inquit) *scripsi ad vos propter gratiam, quæ data est mihi à Deo, vt sim minister Christi in gentibus sanctificans euãgelium Dei.* id est, vt bene Anselmus ibidem. exemplo meo sanctum ostendens, quod cum tanta reuerentia monstro; vt Hieronymus exemplo & vita Dei, euangelium sanctum esse declarat.

Sed dices quomodo mandatorum obseruantia signũ adeò efficax est veræ fideī in Deũ? Respõdetur, quia non ei obediẽtiam præstaremus, quem, non vt Dominũ cognosceremus, neque quis in difficilimis aliquui morem gereret, si non eum verũ in promissis crederet. Hinc est in scriptura fidem, & obedientiam sæpè, vel pro eodem vsurpari, vel, vt rem & signum coniungi. ad Romanos 16. *Vestra obedien-*

fides in omni loco divulgata est. id est, vt Theophilactus, non ego solus huic vestræ fidei testimonium perhibeo, sed & vniuersus orbis, & numero 26. *Secundum præceptum æterni Dei ad obeditionem fidei*. & cap. primo numero 5. *Ad obediendum fidei in omnibus gentibus*. Vbi Augustinus & Origenes fidē ipsam in Christum intelligunt qua se homines ex fide in omnibus Deo permittūt & credunt.

Dubitabis secundo quomodo verum sit eum mentiri qui dicit se nosse Deum cū mandata non seruet, constat enim ex fide hanc non amitti propter mandatorum transgressiōnem ergo verum dicet peccator fidelis, nosco Deum, & mādata eius non obseruo.

Communiter respondetur sermonem esse de fide perfecta, & cum charitate cōiuncta, quæ expositio non displicet, cum sæpè in scriptura cognoscere Deum, & amare seu honorare Deum, idem sit. Isa. 1. *Israel me non cognouit*, id est, non recognouit neque amore prosequutus est. & Iudicum 2. *Surrexerunt alij qui non nouerunt Dominum*. & 1. Regum. 2. *Filij Heli, Filij Beliab*

lial nescientes Dominum. vide Ezechiel 38. Daniel. 13. Iob. 4. & 23.

Sed vt quid sentiam aperiam, nota *noscere*, in scriptura non quomococumque cognoscere significare sæpè, sed ponderando, in quo sensu Amos 5. dicitur, *Cognoui multa scelera vestra, & fortia peccata vestra.* id est, ponderaui, ac perpendi, & Psalmo 66. *Vt cognoscamus in terra viam tuam*, id est, calleamus, ac penetremus prouidentiam tuam, ac denique Oseæ 6. *Viuemus in conspectu eius, sciemusque vt cognoscamus Deum*, vbi Hieronymus. agemus pœnitentiam, vnde perfecta Dei cognitio consurget. & Abachuc 2. *Replebitur terra, vt agnoscant gloriam Domini*, id est, vt perfectè cognoscant, ac penetrent. sic denique noster Ioannes cap. 5. *Scimus quia filius Dei venit, & dedit nobis sensum, vt cognoscamus verum Deum.*

Hæc cum vera sint, qui Deum perfectè cognoscit, vt iudicem æquum, necessario timebit eum, ideò Dei cognitio pro Dei timore vsurpatur. Oseæ 4. vbi nos habemus, *non est scientia Dei in terra.* Chaldæus dixit, *Neque est qui ambulet in timore*

Domini in terra. & Hieremiæ 1. *Non docebit vnusquisque proximum ſuum dicens cognoſce Dominum, quia omnes ſcient me*, vbi idem Chaldæus, *Scito timêre Dominum, quia omnes diſcent, vt ſciant timere Deum.* Prætereà quia cognoſcens Deum, vt ſummum bonum, ponderansque ſummam eius bonitatem, ad diuinum rapitur amorem; ideô cognoſcere Deum eſt eum amare, vt ſuprà vidimus; & confirmatur ex 1. Paralipom. 28. *Tu autem Salomon fili mi ſcito Deum Patris tui, & ſerui ei corde perfecto.* & cap. 17 *Quid vltrà addere poteſt Dauid cum ita glorificaueris, & cognoueris eum*, ideſt, amaueris. Vnde Ioannes infrà cap. 4. *Qui non diligit Deum non nouit eum*, id eſt, nondum ponderauit eius infinitam bonitatẽ. Prætereà qui Dei ſupremum ſupra omnes dominium ponderauerit, ad eius ſeruanda mandata vehementer incitabitur, ideô cognitio Dei cum obedientia mandatorum iungitur. Oſeæ 4. *Non eſt miſericordia, non eſt ſcientia Dei ſuper terram*, & Hieremiæ 9. *In hoc gloriatur qui gloriatur ſcire, & noſſe me, quia ego ſum Dominus qui facio iudicium & miſericordiam.* Ergo qui dicit ſe

noſſe

noſſe Deum, id eſt, perfectè ponderare pulchrè callêre, & intimè penetrare Dei iuſtitiam bonitatem & dominium, & tamen iudicem offendit, bonum odit, Domino non obtemperat frangendo mandata, certè opere ipſo mentitur, & veritas non in verbo, ſed in eo ipſo non eſt, totus enim homo mentitur, etenim non minus mendacium eſt verba menti quam facta verbis ac menti diſcrepare.

NOTATIO POSITIVA.

QVÆ diximus corroborantur ſi verba quibus Ioannes eſt vſus perpendantur.

Et primò notandum circa verbum, *ſcimus*, Græcè eſſe Pinoſcomen, id eſt, delibero ſtatuo, iudico, decerno, vbi indicatur quam maturè, & conſideratè hanc cenſuram contra mandata violantes protuletit (no ſe arroja diziendo ſon vnos herejes) ſed maturè deliberando, & tanquam iudex omnibus perpenſis ſententiam ferendo.

Secundo, nota circa verbũ, *cognoſcimus*,

Græcè esse Noeo, quod verbum idem est, ac animo cogito, meditor, consulo atq; perpendo; quibus dicta de attenta iustitiæ, bonitatis, ac dominij diuini consideratione confirmantur.

Tertiò, denique circa verbum *custodio*, Græcè esse Tereoteresis, id est, tutela, vbi nota indicari modum quo mandata custodire teneamur tanquam tutores pupillam, vbi exacta custodia indicatur, vt cum Ecclesiastici, cap. 17. num. 18. & cap. 16. dicitur, *Eleemesynã gratiam hominis quasi pupillam conseruabit* (es la limosna tutora, y conseruadora de la gracia, que mirarà por su conseruacion y augmento.) sic tamen tutores sumus legis, vt ipsa vigilsim nos tueatur, sic enim Eccles. 33. *Homo sensatus credit legi, & lex fidelis est illi* (guardanse fielmente la palabra, ella de guardallo, y el de guardalla) iuxta id Eccles. 15. *Si volueris mandata eius seruare seruabunt te.* Sic intelligendum est id Psalmi 120. *Dominus protectio tua super manum dexteram tuã.* Iubebat enim Deus Deuteronomij 6. & Exodi. 3. gestari legem, vt signum in manu, & fronte, quod ad literã intelligentes

Heb-

Hebræi portabant illam in membrana, quæ Phylacterion dicitur Matthæi 23 ait ergo Chaldæa Paraphrasis. *Dominus obumbrabit tibi propter cartbulam præcepti, quæ cõfirmata est ad dexteram tuam.* (porque guardas la ley serás guardado, y porque la tienes de tu mano, te tẽdra Dios de la suya.) quod Prouerbiorum, cap. 3. numero 14. satis apertè doçetur. *Fili ne effluant hæc ab oculis tuis.* vbi Chrysostomus, & Theophilatus super id ad Hebræos 12. *ne forte per effluamus*, legunt. *Fili mine per effluas.* idem enim est mandata effluere, & nos effluere, seu perire: quod licet sub alia comparatione Prouerbior. 27. explicatur. *Qui seruat ficum comedit fructum eius, & qui custos est Domini sui, glorificabitur.* Vbi Hieronymus ficum seruare est legem diuinitus constitutam infenso pedis opere custodire, quod qui fecerit, comedit fructus eius, dum æternã obedientiæ suæ recipiet mercedem (tu sustentras la ley, y ella te sustenta a ti) ait ergo Ioannes mandata, vt pupillam à nobis, vt tutoribus custodiri, qui & à pupilla sustentamur, & si eam non tuemur perimus.

Commentarij

NOTATIO THEOlogica.

LEGITO cautè Gregorium in huius loci expositionem duplicem, homilia 29. in euangelia, qui cum dicta Ioannis verba recitasset, subdit. (quod cum ita sit fidei nostræ veritatem in vitæ nostræ cõsideratione debemus agnoscere, tũc enim veraciter fideles sumus si quod verbis promittimus, operibus complemus) quibus verbis nõ significat Gregorius non habere fidẽ sed eam habere mortuam, inutilẽ, & ad salutem haud magis conducentem quam fidem dæmonum qui credunt, & contremiscunt Iacobi V. num. 17.

Idem Gregorius homilia 22. in Ezechielem circa medium ex hoc loco cõlligit tantam esse charitatem quanta est fides, dicens (quantum credimus tantum amamus, dicente Ioanne, *Qui dicit se nosse Deum, & mandata non custodit, hic mendax est*) intellegẽdus est de fide qua quis Deo adhæret, & per charitatem formata.

Ex

Ex hoc loco bene falsitatis conuincitur nouorum hæreticorum non nouus error dicentium fidem satis esse ad salutem, vt quondam Marcionitæ teste Irænæo, & Tertulliano, vide Augustinum libr. de fide & operibus, Bellarminum, Valentiã, & Controuersiarios, & oprimè Turrianũ lib. 4. pro epistolis Pontificum.

Nec non ex hoc loco cõfirmatur aliud Theologorum dogma, diuina præcepta non posse absque fide custodiri & gratia; etenim, si Ioannes in hoc scit fidem perfectam esse, quia mandata custodiuntur, ergo mandata custodiri sine fide perfecta non possunt. Videatur Molina in concordia, quæst. 14. artic. 13. disp. 14.

NOTATIO MORALIS.

FIDEM operibus ostendendam, quod Ioannes ostendit, multa suadent. primò quia, is est, ipsius fidei honos iuxta id ad Galathas 5. *Fides quæ per charitatem operatur.* vbi Græcè passiuè sumitur *operatur*, vt benè Turrianus. lib. 3. pro epistolis Pontificum c. 5. & constat ex Dialogo

cap. 21. de perfectione, vbi fides (inquit) quæ per dilectionem, & bona opera viget, & exercetur summum est in virtutibus, quod latius prosequitur Magnes libr. 5. contra Theotichum (cum sciret, (inquit) Abraham fidem semen esse fœcundum, adhibuit semini omnia commoda, & opportuna, terram, bobes, iugum, peram, & aratrum, & quæ ars agriculturæ docet, vt enim sine his non seritur semen, neque nisi causa seminis quid istorum efficitur, ita fides semen mysticum, nisi germinauerit per opera iustitiæ, germinis erit expers. secundò, id cedit in authoris ipsis fidei laudem. Hinc est in Scriptura Dei Verbum seu præceptum manum appellari, quia tanta est eius authoritas, vt illius dicere nostrum sit facere, vt tertio Regum 18. *Manus Domini facta est super Eliam, accinctisque lumbis currebat ante Achab.* id est, Dominus præcepit Eliæ, idemque sunt Prophetæ Locutiones, & opera, quæ eas bonsequi debent. Vnde Oseæ 12. *In manu Prophetarum assimilatus sum*, in loquutionibus Prophetarum varias vobis simi-

litudi-

litudines obtuli, vt mihi seruiretis, &c. & Iosuæ 17. *Dominus præcepit per manum Moysi, vt daretur nobis possessio*; ac denique. Esdræ 3. *Steterunt sacerdotes in ornatu suo cum tubis, & leuitæ filij Asseph in Symbolis, vt laudarent Deum per manum Dauid*, id est, per Psalmos quibus Dauid præceperat diem festum celebrari, imò regum iussa, manus etiam dicuntur ob illis debitam obedientiam. 2. Regum 19. *Nunquid manus Ioab tecum est in omnibus istis?* id est, num Ioab tibi præcepit, vt hæc diceres? Quem sensum verum esse mulieris indicat responsum, *Seruus tuus Ioab præcepit mihi, & ipse posuit in os ancillæ tuæ verba hæc*. Ergo ad Dei ipsis honorem pertinet exacta hæc eius verborum, quæ nobis persidem constant obseruatio.

Tertiò, Denique ad Ecclesiæ vniuersalis pertinet honorem, cuius præcipua nota est fidelium sanctitas, & morum integritas. Circa quod vide Augustinum libro secundo, in Iulianum Apostatam, & latissimè Bellarminum de notis Ecclesiæ tomo primo, libro quarto, cap. 13. nota 10.

Deniq;

Deniq; nobis damnum inferimus, quid enim prodeſt viam videre, vt benè Ignatius epiſtola ad Epheſios dixit, *Niſi per eã ambules*, at per bona opera ambulamus iuxta id Pauli ad Epheſios 2. *Dei factura ſumus creati in Chriſto Ieſu in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in eis ambulemus.* Quia prodeſt fundamentum, ſi nullum ſuper ædificetur ædificium, at opera ædificium eſſe, Iudas docuit cap. 1. *Vos autẽ ſuper ædificantes, vos met ipſos ſanctiſſimæ veſtræ fidei in Spiritu Sancto.* Quid deniq; prodeſt, vt inquit Proclus Conſtantinopolitanus epiſtola ad Epiſcopos, & Præsbyterios Armæniæ optimum habere ſpeculum; ſi nos, vt Deo placeamus in eo non ornemur? vt Iacobus cap. 1. *Si quis auditor eſt verbi, & non factor, hic comparabitur viro conſideranti vultum natiuitatis ſuæ in ſpeculo.* Vide plura ſupra in cap. 1. numero 8. ſuper illa verba.

Qui autem ſeruat verbum eius, verè in hoc charitas Dei perfecta eſt; in hoc ſcimus, quoniam in ipſo ſumus. &c.

EX-

EXPLANATIO LITTERÆ

CVM Ioannes fidei ſigna dediſſet, nunc charitatis etiam ſigna demonſtrat, obſeruationem ſcilicet mandati. Ad cuius expoſitionẽ dubitabis. primò, quod ſit hoc verbum, quod qui ſeruat charitatem perfectam habet? ſecundò, quæ ſit perfectio charitatis quam verbum ſeruãdo conſequimur? tertiò, quid ſit manere in Deo & ambulare, vt Deus ambulat?

Circa primum Auguſtinus quem ſequitur Gagneius & Catherinus de præcepto charitatis intelligũt quia vno verbo charitatis præcepta omnia intelliguntur, Heſelius de præcepto charitatis erga proximũ, qui enim diligit proximum, vt pareſt charitatem habet erga Deum.

Oecumenius vero Interlinealis & Beda quos ſequuntur Caietanus, Claudius, & Dionyſius de omnium mandatorum obſeruatione exponunt, vt idem ſit ſenſus, ac Ioannes 14. *Qui diligit me ſermonem meum ſeruabit, qui nõ diligit me; ſermones meos non ſeruat.* Quod mihi magis probatur, tũ

quia

quia hucusq; de charitate actum à Ioanne non est, tum quia in communi agit Ioânes de signis perfectæ charitatis, quin egerit de charitate erga Deum, vel proximum, imò cum perfectam dicit charitatem in eo esse, qui mandatum custodit, vtramq; videtur dicere dilectionẽ esse in eo qui mandata seruat. Adde frigidum videri dicẽtem, qui seruat mandatum charitatis habet charitatem.

Neque obstat, in præsenti sermonem dici, aut verbum in singulari, quod videtur excitasse Augustinum, vt de mandato illo exponeret de quo apud Ioannẽ dicitur hoc est præceptum meum, vt diligatis invicem, quia tota Christi doctrina, sermo, aut vnum verbum sæpè dicitur à Ioanne, cap. 14. *Sermo quem audistis non est meus*, vbi agebat de vniuersa doctrina quam prædicabat, *& qui diligit me, sermonem meum seruabit*, vbi de omnibus loquitur præceptis.

Circa secundum Augustinus, quem est sequutus Hesselius, (quæ est (inquit) perfectio dilectionis? & inimicos diligere, & ad hoc diligere, vt sint fratres, nõ enim

enim dilectio noſtra carnalis eſſe debet, amico optare ſalutẽ bonum eſt, ſed etſi deſit, anima tuta ſit, ſic dilige inimicos, vt fratres optes, neque enim dixit Chriſtus Pater viuant iſti qui me occidunt, ſed quid ait? *ignoſce illis.*) Confirmat hæc Auguſtinus, quia Matthæi quinto, dẽ perfectione diligendorum inimicorum agens Chriſtus ait, *perfecti eſtote ſicut Pater cæleſtis perfectus eſt*, hæc eſt ergo perfecta charitas de qua in præſenti.

Lyra duplicitet putat aliquid dici perfectum, vel cui nihil deeſt ex his ad quæ tenetur, & ſic qui ſeruat mandatum Dei quantum ad eius præcepta dicitur in charitate perfectus; vel, cui nihil deeſt de ijs quæ poteſt habere, & ſic charitas non eſt perfecta in via, quia quantumvis ſanctus poteſt in illa creſcere.

Ego vero exiſtimo Ioannem ſe ipſum explicare infrà cap. 4. cum ait, *Si deligamus inuicem verè Deus in nobis manet, & charitas eius in nobis perfecta eſt*, & infra. *in hoc perfecta eſt charitas Dei nobiſcum, vt fiduciam habeamus*. quod, vt declaretur ſuppono, latêre amphibologiam in voce illa

illa *in hoc charitas Dei perfecta*, nam vel significat charitatem Dei, id est, illam quam erga nos habet, vel, quam nos erga illum habemus, vt cum dicitur ad Romanos 8. numero 39. *Quis nos separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu?* (ni por miserables nos dexarà de amar el que por Christo nos ama, ni por miserables le dexaremos de amar los que por Christo le amamos. & 2. ad Corinth. 5. numero 14. *Charitas Christi vrget nos*, (el amor que Christo a ley de Padre nos tiene, o el amor que a Christo a ley de hijos tenemos nos espolea, &c.) Vtetque sensus potest in præsenti accommodari, licet aptius credam Ioannem loqui de charitate nostra in Deum, iuxta dicenda infra cap. 5. numero 3. *Hæc est charitas Dei, vt mandata custodiamus.*

Circa tertium quid sit *manere in Deo*. cõmuniter explicatur de societate per fidẽ qua Christo quis adhæret, vnumq; membrum fit cum illo.

Sed, vt quid sentiam, dicam; nota soli Ioanni vsitatissimam esse hanc phrasim in euangelio, & epistolis, cap. 15. num. 4.

Mane

Manete in me, & ego in vobis, quod Theophilactus, Cyrillus & Leoncius de perseuerantia in mundicie quam tradiderat, & charitate quam commendauerat interpretatur. & infrà cap. 3. *Omnis qui in eo manet non peccat*, id est, qui Deo per charitatem vnitur, non debet aut solet peccare, & sic explicari potest in præsenti qui dicit se perseuarare in Deo debet mandata obseruare. vel, secundò fiat potest allusio ad comparationem illam vitis Ioannis 14. *Ego sum vitis, & vos palmites qui manet in me, & ego in eo hic fert fructum*, quasi dicat, impossibile est manere in vite, & fructum bonorum operum non effundere. vel tertiò. potest esse sensus fortè accommodatior iuxta id quod Hispanè dicimus (quedar con alguno) id est, seruirle ait ergo Ioannes (el que dize, que sirue a Dios y queda en su casa deue andar a su paso) *debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.*

Denique circa quartum, quid sit hominem ambulare, sicut Deus ambulauit? notandum in scriptura, *ambulare*, pro *viuere* vsurpari, seu *conuersari*, Psalmo 83. *Qui ambulant innocenter*, & Psal. 100. *Ambulans*

in via immaculata hic mihi ministrauit. ad Romanos 8. *Nihil damnationis his qui non secundum carnem ambulant.* Ait ergo Ioannes debet Christi vestigijs insistere, eius mores imitari, & vitam effingere.

NOTATIO POSITIVA.

ALiquarum vocum ad rem præsentem mysteriosa proprietas perpendatur. & primò circa illud *Charitas Dei per secta est*, Græcè ejus nomẽ significans charitatem Agapes, *Beneuolentia*, aut *affectio*, quæ propriè nec amorem, vt cumque sonat sed affectuosum, qui in externa signa prorumpat, inde enim Agapeo, significat osculari, & dona seu conuiuia hoc nomine appellantur Iudas in canonica in epulis suis conuiuantes propriè est in dilectionibus suis, id circo Agape, vocabantur conuiuia, quæ in Ecclesia sibi mutuò primitiui fideles faciebant. Ait ergo Ioannes qui custodit mandata non quam cumque dilectionem habet, sed affectuosa in opera prorumpentem dona Deo suo mittentem (parece que quantos Manda-

mientos

mientos guarda, con tantos platos sirue a Dios en la mesa.)

Secundò, circa id *perfecta*, nota Græcè non esse nomen sed participium à verbo Teloo. id est, consummo, & perficio, quo verbo Exodi 29. dicuntur manus Aaron cõsecratiæ Theologis Tas Xalias Aaron. quia cum in ministrum electus esit, & sacerdotem summam perfectionem manus eius adquisierunt, quo etiam verbo vsus est Paulus ad Hebræos 12. num. 2. Christum vocans authorem & consummatorem fidei. id est, vt bene Theophilactus, qui consummatam, & perfectam fidem potest efficere in vobis. ait ergo Ioannes, (el que a la caridad juntò las obras, pusola en su punto, y estado.)

Tertiò, circa illud verbum *qui dicit*, notandum Græcè esse Legon, quod non vtcumque dicere sonat sed concionari, oratoriè loqui, exponere, pronunciare; quo verbo vsus est Paulus 1. ad Chorinthios 2. *Sapientiam loquimur inter perfectos, sapientiam loquimur absconditam in mysterio*, quod est propriè loqui, mente & actionibus verbis consentire, (hablar con fuerça de acciones

ciones queriendo hazerſe creer,) ait ergo Ioannes, (aunque mas diga, y predique, y nos quiera hazer encreyentes, que ſin obras tiene caridad, miente; y el que dize, y predica, que eſta en Dios, viua como Dios.)

Quartò, circa illud *manere*, Græcè eſt, *meno*, id eſt, ſum ſtabilis, ſignificatque propriè manere ſuſtinendo, (eſtar quedo ſufriendo, y padeciédo) vnde Plato epiſt. 10. (mane & perſeuera in iſtis moribus.) & Heſiodus Meminantes Iunona ferentes tempeſtatem, inſinuat ergo Ioannes opus eſſe laborè operandi bona, ſuſtinè, dique mala, vt in Deo perſeueremus.

Quintò, circa illud *oportet*, quod in interpretatione Syriaca legitur *debet*, & merito nam Græcè eſt Ophilo, id eſt, ſum devinctus obnoxius, reus, debitor; quo verbo in qua vi vſus eſt Paulus ad Corinth. cap. 5. *Ne commiſceamini fornicarijs, &c. alio quin debebatis ex hoc mundo exijſſe*, (en todo caſo os conuenia primero morir, que juntaros con eſſa gente.) itaque ſignificat ſummam & ſtrictam neceſsitatem, ait ergo Ioannes, (no es como quiera lo que le con-

conuiene, ſino que le va la vida, y es ſummamente neceſſario.)

Vltimo denique, circa illud *ambulare* Græcè eſt à verbo Peripateo, quod eſt nõ quomodocumque ambulare, ſed attendẽtes (muy de propoſito, y de veras exercitarſe en alguna ceſa,) ſic enim Actorum 21. ſecundum inſtituta viuere, iuxta conſuetudines ambulare; ait ergo Ioannes, (conuiene tome eſte negocio de eſpacio, no paſee eſte camino de paſſo, ſino exercitandoſſe de veras en el.

NOTATIO THEOlogica.

CVM ex hoc loco colligatur nõ poſſe eſſe charitatem, ſine obſeruatione Verbi, & mandatorum Deo, non defuerunt hæretici qui ex hoc loco occaſionem ſumpſerint dicendi poſſe eſſe charitatem veram, ſine obſeruatione mandatorũ, quia cùm Ioannes dicat in hoc charitas Dei perfecta eſt videtur indicare poſſe eſſe charitatem imperfectã, ſine obſer-

tatione verbi Dei, ſicut non poteſt eſſe fides perfecta, ſine charitate, poteſt autē fides imperfecta.

Quare ad tollendam occaſionem errandi ex hoc loco ſupponendum eſt breuiter ex doctrina Theologorum fuſius tradita ex Diuo Thoma, & alijs à Patre Molina in Concordia, quæſtione 14. articulo 13. membro. tertiò, efficacem Dei dilectionem ſuper omnia habere cōiunctam obſeruationem omnium mandatorum Dei, quorum violatio cum charitate pugnat; hæc verò efficax charitas duplex eſt; quædam enim dicitur dilectio perfectior per comparationem ad finem ſupernaturalem, ac proinde includit obſeruationem mandatorum, qualis ad finem ſupernaturalem requiritur, vt fidei ſpei, & charitatis, & aliorum, quæ traduntur in lege pro tempore quo obligant, & de hac obſeruatione dixit Chriſtus. Matth. 19. *Si vis ad vitam ingredi ſerua mandata*, & Ioannis 14. *Qui habet mandata mea, & ſeruat ea ille eſt qui diligit me*, & de hac ait Ioannes infrà cap. 5. *In hoc cognoſcimus quam diligamus natos Dei, cum Deum*

diliga-

diligamus, & mandata eius faciamus. Altera eſt dilectio Dei efficax minùs perfecta, per comparationem ad finem tantum naturalem, ſolumque exigit notitiam Dei naturalem, & obſeruationem eorum mãdatorum legis merè naturalis, & huius modi dilectio non eſt poſt naturã lapſam abſque gratia gratum faciente, ac proinde abſq; dilectione perfecta. primomodo. Ait ergo Ioannes in præſenti, *qui ſeruat Verbum Dei*, id eſt, mandata ſupernaturalia, non ſolum legem ab ipſa natura inditam, ſed Verbum à Deo ipſo mandatum habet charitatem illam perfectam, quæ dicit voluntatem efficacem adimplendi omnia mandata ſupernaturalia, & quæ in ordinem ad finem ſupernaturalem diriguntur.

Contra eos qui ex hoc loco Apoſtolos nihil præcipere, neque eorum verba obligare, ſed tantum Dei Verbum, quod qui ſeruat etſi principum mandata violet, charitatem perfectam habet. videatur Turrianus pro canonibus Apoſtolorum, & Epiſtolis Decretalibus lib. 1.

Commentarij

NOTATIO MORALIS.

CVM dicat Ioannes, *qui ſeruat verbum, verè in hoc charitas perfecta eſt*, clarè docet obedientiam eſſe charitatis conſeruatricem; quod, vt illuſtretur, perpẽde charitatem perfici. quoad Deum, quatenus per mandatorum obſeruantiam conſeruamus Dei erga nos charitatem, Ioan. 15. *Sicut dilexit me Pater, dilexi vos*, non loquitur de amore æterno, cùm illi ſuam Pater communicauit naturam. de quo Ioannis 5. *Pater dilexit filium, & omnia dedit ei quæ habet*, nec de amore quo humanitatẽ Chriſti elegit, vt eam Verbi perſonæ vniret; hic enim amor, ſicut nec primus, nobis communicatus non eſt; ſed loquitur de amore quo ſuperabundantem gratiam, virtutes, innumeraq; dona donauit. Huic amori Dei erga Chriſtum ſimilis eſt amor Chriſti erga nos quibus ſua dona communicat, de hoc ergo amore ait, *ſicut dilexit me Pater, & ego dilexi vos. Manete in dilectione mea*, notauit Auguſtinus non dixiſſe, *manete in dilectione mei*, ſed *mea*, quia non

tam

tam monemur laborare in conſeruanda charitate noſtra erga Deum, quam Dei erga nos, quæ fons eſt, & origo bonorum omnium. Vtq; id præſtet docet, quomodo conſeruanda ſit ea charitas, eo ſcilicet modo quo Chriſtus conſeruauit amorem Dei erga illum, cui ſimilem dixit amorem ſuum erga nos, *ſi præcepta mea ſeruaueritis, manebitis in dilectione mea, ſicut ego præcepta Patris mei ſeruaui, & maneo in eius dilectione*, quod, & in Sapientia dicitur, *neminem diligit Deus niſi eum qui cum ſapientia inhabitat*, id eſt, cum lege eius, præcepta ſeruando.

Secundò, In ſe charitas perficitur obedientia, quatenus, vt Theologi docent, obedientia eſt virtus generalis non ſolùm imperans, ſed ad actus mouens reliquas virtutes quibus charitas perficitur. Vnde 2. ad Corinthios 8. *Velle cœpiſtis, nunc verò & omnia facto perficite, vt quemadmodum prõptus eſt animus, ita ſit & perficiendi.* Beneq; notauit Hieronymus non dictum eſſe à Saluatore, *ſi vis perfectus eſſe*, ſcilicet in charitate, *vade da pauperibus, &c.* ſcilicet obedientia, *ſed ſequere me*, ſcilicet per obedientiam, & ambula, vt ego ambulaui.

Tertiò obedientia facit charitatem perfectam quatenus ostendit hominibus illã esse, & perfectè cognoscitur amor ex obedientia. vt Ioannis 14. *Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater sic facio. Surgite eamus hinc.* Sicut ex repentino pristrini fragore clarè colligitur ignem conceptum fuisse in tormentario puluere hac denique obediẽtia, si quis langor charitatis erat animæque infirmitas sanatur, Sapientiæ 16. *In memoria sermonum tuorum velociter saluabũtur, ne in altam incidentes obliuionem non possint tuo vti adiutorio, etenim neque herba, neq; malagma, sed sermo tuus Domine qui sanat omnia.* E contra charitas etiam hanc perficit obedientiam, optat enim amans morem gerere amato. Isaiæ 26. *In semita iudiciorum tuorum sustinuimus te, & memoriale tuum in desiderio animæ meæ, anima mea desideranit te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis de manè vigilabo ad te.* (Y como vn amigo dize a su amigo, quando le topa, no me mandais nada? mandadme algo, que lo desseo.) Sic Dauid, *Legem pone mihi, Domine, viam iustificationum tuarum, &*

exqui-

exquiram illam semper. & alibi paratus sum, & non sum turbatus, vt custodiam mandata tua.

Ex amore deniq; fit vt ambulet amãs, sicut dilectus ambulat, eisdemque vestigijs insistat, vt Ioannes ait. Canticorũ 1. *Botrus Cypri in vineis Engadi*, D. Thomas, Bernardus, Origenes, Athanasius, & Gregorius Papa aiunt sermonem esse de Insula Cypro, in qua traditur vsque adeò vites frondescere, vt ex eis scalæ fierent, quibus in Dianæ templum ascendebant antiqui; posset ergo quis dicere sponsum esse botrum Cypri, in vineis illis, ex quibus scala fit in cœlũ, singuli enim Christi gressus totidem erant scalæ gradus, vt cœlum scandere possemus. nec mirum videri debet nobis imperari, vt sicut ille ambulauit, ambulemus, eum in exemplũ sumentes, si quidem ille non dedignatus est ab hominibus sumpsisse exemplum, (nostro loquẽdi modo, vt dicimus irasci) cùm filium misit in mundum ad Hebr. 1. tum Paulus egisset de Abrahæ sacrificio, vnde, inquit, *& ipsum in parabolam accepit*, id est, in similitudinem, vt multi cũ Chrysostomo; quasi diceret Deus, (vt Chrysostomus,

ſoſtomus, Oecumenius, & Theophilactus interpretantur) ſi Abraham pro me, & in mei gratiam filium ſuum immolare ſuſtinuit ergo debeo, & ego filium meum pro eodem immolare? E contra vero non ſequi Deum, & poſt eum ambulare, quàm graue ſit Sophoniæ 1. oſtenditur, *Qui auertuntur de poſt tergum filete à facie Domini Dei.* (deſcuydaos de ver la cara de Dios los que aca no le huvieredes ſeguido a las eſpaldas.) & Maiæ 59. numer. 13. *Auerſi ſumus ne iremus poſt tergum Dei noſtri.* (hemos dado en no ſeguir a Dios. Ecce poſt Deum non ambulare maximum dicitur peccatum.

Fratres non mandatum neuum ſcribo vobis, ſed mandatum vetus, quod habuiſtis ab initio mandatum vetus eſt verbum, quod audiſtis ab initio. iterum mandatum nouum ſcribo vobis, quod verum eſt in ipſo, & in vobis, quia tenebra tranſierunt, & verum lumen iam lucet.

EX-

ENPLANATIO LITERAE

NVLLAM dilectus de dilectione agendi prætermittit occasionem id circo cum hucusque Apostolus egisset de signis quibus agnoscitur aliquis in fide, & charitate manere, scilicet mandatorum obseruatione, nunc oblata occasione de mandatorum maximo sermonem instituit, sic enim Patres mandatum nouum istud interpretantur.

Sed dubitas quomodo vetus, & novũ vocatur? & suppono quærendam esse aliquam nouitatẽ in præcepto amandi proximum, quæ antea nõ erat, ratione cuius dicatur nouũ quod erat vetus, in quo videtur. primò, non satisfacere expositio Cyril. lib. 9. in Ioann. cap. 23. nouitatem docentis esse in modo, & qualitate amoris, vt scilicet vitã, & alia temperalia postponamus amori hoc est diligere fratrem supra se, & nõ sicut se tantum, vt huc vsq; mandatum erat, idem Euthimius, & Chrysostom. tom. 4. serm. 7. in cap. 3. ad Rom. Qui nouum appellat mandatum, quia san-

ſanguinem proprium pro amico fundere jubet. Sed ſi bene perpendatur antiquũ etiam præceptum à lege ipſa inditum vim eandem habebat. eadem ratione non videtur ſatisfacere Chryſoſtom. homil. 71. in Ioan. noum appellans mandatum quia noſter amor debet à meritis proximi eſſe independens ſicut amor quo nos Chriſtus dilexit ſemper enim ſupernaturalis charitas, quæ propter Deum fuit ſemper à meritis hominum independens fuit. idé dico de expoſitione Auguſt. in præſenti, & tract. 65. in Ioan. appellantis nouum, quia facit homines nouos exutos Adamo veteri. ea nanque nouitas noua non eſt, antiquibus idem præſtabat charitas.

Secundò ſuppono ibi declarari ſpiritualem aliquam excellentiam, quam Ioánes circa charitatis mandatum inuenit, vnde illæ expoſitiones, quæ de charitatis præcepto dicunt aliquid reliquis præceptis commune nihil excellens de charitate & ſingulare dicunt. quare non placent Gloſa, Liræ, & alij nouitatem declarantes per renouationem, quia præceptum naturale amoris dequo Eccleſi. 13. & ſcriptum

tum Deuteronom. 6. & Leuitici. 19. cum iam antiquatum esset proximè est innouatum; non inquam placent quia Rogo, vel dicis antiquatum quia non seruatur, & sic omnia noua sunt, quorũ obseruantia instaurata fuit, vel quia ignorabatur, & hoc non quia Matth. 22. constat Iudæos scire illud esse maximum mandatum in lege. Neq; placet Heselius nouũ, & vetus appellans, quia in diuersis diuersa operatur, in bonis quidem per nouum Adam. noua operatur sicut ait Propheta Psalm. 18. lex Domini immaculata conuertens animas, in malis vero per veterẽ Adam operatur vetera, iuxta id Paul. 1. ad Corinth. 15. Virtus peccati lex, id est, lex quæ sanctos ducit ad vitam obseruatã Ioan. 12. mandatum Patris mei vita æterna eadem violata impios ducit ad mortẽ veterẽm, ac damnationem. ad Roman. 4. lex iram operatur sicut enim sol oculis nocentibus nocet sanos mulcet sic idem mandatum lucidum iustos innouat, & inueterem damnationem mittit injustos. Sed præterea quam quod insolitus est modus iste loquandi in scriptura vocãdi quia

man-

mandatum vetus, quia ex eo ſumit occaſionem impius inuetuſtate manendi, neſcio quomodo id ſpeciale ſit charitatis, omnis namque lex idem habet omneque præceptum.

Quare Reſp. dicendū Mandatum charitatis antiquum eſſe quoad ſubſtantiam nouum quoad perfectionem, quæ omiſsis alijs conſiſtit in arctiſsimo quodam vinculo, quo interſe homines, & cum Deo in vno Chriſto copulantur. Finge diuerſos homines communi ſe hominum amore amantes vnius fieri corporis membra, iam nouum vinculum amoris eſt, ſic orto Chriſto in mundo omnes nos in eo amamus; antea, vt arbores in eodem horto, nunc, vt palmites in eadem vite, & rami in eadem arbore. nunc, vt membra eadē anima viuificata Act. 4. cor vnum, & anima vna. antea vt multi homines eiūſdem Reip. Hæc doctrina haud obſcure traditur ab Aug. tract. 65. in Ioan. *Mandatum*, inquit, do vobis, vt inuicem diligatis nō ſicut ſe diligunt qui corrumpuntur homines, ſed ſicut ſe dilligunt, qui Dij ſunt, filij altiſsimi, omnes fratres Chriſti. Quid

vult

vult dicere Augustin. cum ait quod nos amamus vt Dij nisi quod arctissimo vni naturæ cum Christo vinculo constricti, nos diligimus iuxta id Ioann. 17. Rogo Pater, vt sint vnum, sicut nos vnum sumus, id est, sicut ego, & tu in natura diuina, idem sumus, ideoque, idem velle, idemque nolle habemus sic ipsi vnū, sint in me, *idem*, sapientes idem dicentes omnes. Hoc perfectissimum charitatis genus ex hoc motiuo ortum Christus præcatur apud Ioann. Apocalypsis, cap. 17. numero 23. *Ego in eis, & tu in me, vt sint consummati in vnum*, idem, vt cum Pater cum Christo vnum sit, & Christus etiam vnū sit cum discipulis, discipuli etiam per consequens, vnum cum Patre, & Deo sint, quæ erit consummata vnitas. quia cum sint vnum vnitertio, vnum erint inter se. Sic intelligo id eiusdem capitis, *Vt dilectio qua dilexisti me in ipsis sit*, Et ego in eis, id est, vt Augustin. Cyril. & Beda, vt facti per fidem, & charitatem mecum vnum corpus: ea dilectione, qua me dilexisti eos diligas, cum enim ego, & illi vnum simus non potest dilectio tua, quia circa me est,

non esse circa illos. Huc expectat modus loquendi Pauli cum fratres vocat in Christo in Epistola ad Philemonem, Paulus fruetur Philemone in Domino, ideſt, gaudebit eo in Christo ei vnito per charitatem, ibidem vocat Epaphiam concaptibum ſuum in Chriſto Ieſu, ſumpta comparatione ab vnione, quæ eſt inter palmites, omnes. in vna vite. ſicut ad Romanos 16. num. 1. hoſpitem accipere in Domino eſt accipere cum ea qua decet Chriſto adhærentem charitate, vt ipſe explicat commendo vobis Fæben, vt eum ſuſcipiatis in Domino dignè ſanctis. Hunc ſenſum explicant ſequentia verba, *Quod verum eſt in ipſo, & in vobis*, vbi illud relatibum, *quod*, non refert mandatũ, Entole, enim Græcè eſt fœmenini generis, ſed refert integram orationem, ſcilicet nouum eſſe mandatum, quod verum eſt in Deo, qui nouo iam titulo, & vinculo nos diligit, & nos nouo etiam titulo Deum ipſum diligimus, vt Dei filij in Chriſto, & fratres inuicem in eodem. id deniq; verba illa indicant; *Quia tenebræ tranſierũt, & verum lumen iam lucet*, in noctis tenebris

lumen

lumen est aliquando, siue stelarum lucẽtium, siue accensorum luminum, at in die verum lumen, solis scilicet, lucet, sic quondam multa erãt amoris motiua, siue quia vna gens, vnusque Populus erant, siue ex accensis benefactorum luminibus, sed nunc illustrius lumen, id est, clarius motiuum amoris, quod, scilicet Deus noster frater sit, lucet. Sicut enim lumen visibile reddit obiectum, sic amoris motibum amabile reddit & gratum. Dicuntur autẽ illa motiua tenebræ & transisse, quia in huius comparatione non lucent, sed instar siderum, orta luce obscurantur, vt omnia in lucem clariorem transeant, id quod cõfirmatur ex vi vocis transierũt Pagas, Græcè propriè est de vili statu in magnũ transire, & in maiorem dignitatem promoueri, vt ex Chryso. refert Thesaurues.

NOTATIO POSITIVA.

CIRCA vocem *illam chariſsimi*, qua quia primum hic vsus est Ioann. quiam habuit valde familiarem, quid propriè significet perpendamus, & quidem

primò, hac voce significatur rẽ esse amã-tissimã, adeò, vt quod charissimũ est, dicitur dilectio ipsa dicatur, vnde quod legimus. Cantic. 6. numero 7. *Quam iocunda facta est charissima*, Septuaginta legunt quã iocunda facta est dilectio, & Prouerb. 3. numero 19. vbi dicimus *cerua charissima*, Septuaginta & Augustin. lib 83. quæstio. 71. legerunt cerua amicitiæ. & quoniam nepotes maximè chari, sunt quod Cãt. 5. numer. 5. legimus, inebriamini charissimi Septuaginta dixere nepotes. Et quoniam inter fratres, qui legitimi sunt eisdem parentibus nati plus se diligunt, ideò vbi Eccles. 7 legimus fratrem charissimum pure non spreueris, Septuaginta dixerũt fratrem legitimum non commutes, auro Sophir. Et quoniam inter fratres eisdem parentibus natos, qui vterini sunt eodem partu in lucem editi, vt similimi sic sunt amantissimi, ideo vox Græca, quæ charissimum significat, qua nunc vtitur Ioannes est Adelphos, id est, frater vterinus. adictione Delfos pro vtero, vt videbis in thesauro vocat ergo Ioannes suos vterinos fratres, tum quia nos omnes

Deus

Deus genuit vnico verbo veritatis, & Christus nos omnes vna in cruce peperit. Et vt mysteria in ipsis vocibus quibus scriptura vtitur latentia cognoscas aduertione hanc vocem Delfos non significare solum eos, quibus communicationes erant parentes, sed quibus stirps, & generis radix esset communis, iuxta morem etiam Hebræorum, vt patet ex capit. 13. Matth. de Christi fratribus, & in Geneii de Abraham, & Loth, cum ergo nouitatem charitatis in eo Ioann. posuerit, quod nos vnum simus in Christo nostri generis capite eos vocat chariſsimos, idest, ab vno principio natos, quos ad charitatem in Christo hortatur.

Circa vocem illam, *nouum*, Græcè est Chinos, res sine exemplo, & in audita, Chinochinos, desiignabunde, que haze reparar, y todos la señalan con el dedo, sic Christi charitatis præceptum orbi fuit portentum, & monstruum.

Qui dicit se in luce esse, & fratrem suum odit in tenebris est vsq; adhuc, qui diligit fratrem suũ manet in lumine, & scandalũ in eo non est. Qui

autem odit fratrem suum in tenebris est in tenebris ambulat, & nescit quo eat, quia tenebræ obscauerunt oculos eius.

ENPLANATIO LITERAE

POSTQVAM charitatem apriori commendauit quia scilicet mandatorum est præstantissimum eandem nunc laudat à posteriori, scilicet ab effectibus charitatis, & ab incommodis odij.

Commoda reuocantur ad duo capita manere in lumine, & scandalum non habere. In cõmoda sunt tria in tenebris esse, ambulare & nescio, quo eat, odientem. Explicentur singula.

Et primò, in lumine manere Euchumenius existimat esse manere in dilectione, sed nescio quid sit, qui diligit maner in dilectione alij aliter. Ego autem existimo manere in lumine esse perseuerare in gratia, & Dei lege, quasi dicat Ioannes 1. charitatis excellentiam esse perseuerantiam in Dei lege, quæ perseuerãtiæ in charitate annexa est, potest quis perseuerare infide, & spe, & non perseuerare

uerare in gratia, sed si diligit, manet in gratiæ lumine. Adde dilectionem proximi viam quasi omni vitio intercludere, & eam omni virtute aperire, is enim, qui diligit non occidet, non detrahet, &c. Corrigi se sinet, & exortari, ea fruetur suauitate, quæ cuncta reddat facilima. Ad Romanos 13. numero 8. *Qui diligit proximũ legit implcuit*, & confirmatur ex illo Ioann. 17. numero. 11. *Pater sancte serua eos, quos dedisti mihi; vt sint vnum sicut, & nos.* Et sequor Cyril. id est, virtute tua, & potentia fac eos in gratia perseuerare, & quia ad id efficatius medium est concordia, addit pero, vt sint vnum. Siue dicas cum Theophilact. quasi hoc ipsum sit eos conseruare, efficere, vt vnum sint interse ecce charitas conseruat gratiam, quod vero conseruet fidem constat Ioannis. 17. *Rogo vt ipsi nobis vnum sint, vt credat mundus quia tu me misisti*, & sequor expositionem Theod. Heraecliotæ, ac Leontij, id est, vt cũ fide vnum interse, nobiscumq; fuetint vniti, intelligant me tuo consilio, ac voluntate factum esse vnum cum ipsis, & ex ipsa experientia, & quasi gustu mutuæ

infide concordiæ cognoscant non fuisse eē innanem incarnationē meam sed magno fructu, & Pat. is consilio. Hæc deniq; vnio facit in spei lumine manere, quis enim solus mare traijceret, quim animo defficeret? at multi vniti alacri animo speque vigent. in omnium denique virtutum lumine manet, vide Gregor. Mag. libr. 29. cap. 19. in cap. 38. Iob. Qui sic explicat id ad Colos. 3. *Super omnia charitatem habentes, quod est vinculum perfectionis*, quia omne, inquit, bonum quod agitur per charitatem ne pereat ligatur, & prebet infra rationem, si mens Dei, ac proximi dilectione constringitur, cum tentationum motus quælibet injusta suggesserit obicem se illis ipsa dilectio oponit, & prauæ suasionis vndas virtutum ostijs ac virtute intimi amoris frangit, cap. 20. Probat omnia vitia vna charitate euelli, & lib. 10. cap. 1. & 2. in cap. 11. Iob. probat omnes virtutes eadem plantari ergo bene Ioannes ait qui diligit in gratiæ fidei, spei, & virtutum lumine manet.

Et scandalum in eo non est, omisso Echumenio, qui sic interpretatur in ipso amore

scan-

ſcandalum non eſt (no es amor tranpoſo ni fingido) Not. ſcandalum dici Græcè teſte Nac. à ruina quod occaſio ſit cadẽdi, ſi quid obſtet eunti. Hinc Matth. 16. Obſtaculo mihi es. inde enim ſcalandia, id eſt, ligna curba laqueorum quibus ferè incidentes detinentur, indeque ſcalandio, id eſt, paxillus qui in emuſciplis erigitur.

Hos ſuppoſito ſunt qui vocem hanc ſcandalum paſsiuè ſumant, id eſt, nullã accipit occaſionẽ cadendi, vt Claud. ſunt qui actiuè nullam dat cauſam offenſionis vt Gagneius & Heſelius, Mihi cum Caietan. placet vtrumque (el que de veras ama en nadie trompieça, ni nadie trompieça en el) vtrumque enim veriſsimum eſt de primo numero, conſtat Prouerb 22. numer. 25. nolli eſſe amicus homini iracundo, neque ambules cum viro furioſo ne forte diſcas ſemitas eius, & ſummas ſcãdalum animæ tuæ (qualquiera coſita atraueſada en las eſtrechas ſendas de tu cortico coraçon, te hara tropeçar) ſic etiam de impio dicitur Eccleſi 27. in verbis tuis dabit ſcandalum, vel, vt Vatablus legit

dicta tua vocauit inuidiam, vel, en quanto hablares, hallara el mal intencionado, en que trompeçar, y quando hablares mejor, alli hallara, sino que murmurar, alomenos que imbidiar, & de sapiente dicitur Eccles. 32. numer. 2. Sapiens mandata & justitias diligit, & nõ illidetur, quasi in procela nauis (al que ama todo es mar en leche, sin vagios, ni peñascos.) De secundò etiam, scilicet, non est scandalum in eo, nadie trompieça en el) id optabat ad Romanos 14. numero. 13. Apostolus *Hoc iudicate magis ne ponatis fratri offendiculum, vel scandalum*, quod, & Corinthios monet Epistola 1. cap. 10. numero. 32. *Sine offensione sitote Iudais & Gentibus Ecclesiæ Dei*, quod Epistola 2. cap. 6. numero 3. explicat, neminidantes vllam offensionem (sin dar occasion à nadie de tropeçar.) Optimè ergo vox scandalũ sumpta est equiuoce advtrunq; significandum, quẽadmodum Eccles. 7 num. 6. eadem vox equiuoce ponitur ad duo etiã significãda. *Noli quari fieri judex nisi valeas virtute irrũpere iniquitates ne forte extimescas faciem potentis, & ponas scandalum iniquitate tua*, sic enim legitur

gitur in correcta, id eſt, (no tropiece tu equidad) vel *in agilitate tua*, vt in antiqua (no tropiece tu buen expediente) vel (los que vieren tu juſticia, no hallen eſſa china en que reparar.)

His adde poſſe hæc verba Ioan. ſummi etiam, vt declarẽt ſupra dicta deperſeuerantia in gratia, quaſi dicat, manebit in lumine, quia non habet ſcandalum, ſtabit quia non eſt vbi cadat iuxta id Prouer. 4. *Non arctabuntur greſſus eius, currens nõ habebis offendiculum*, quia feruidus diligensque amor expeditam reddit mandatorum viã iuxta id Prouerb. 15. *Iter pigrorum quaſi ſæpes ſpinarum, & via iuſtorum* (atque virilium vt Septuaginta) *abſque offendiculo*, cum tamen idem legis iter ambulet vterque. Denique precipuè arridet: ſi dicas qui diligit non ſolum manet in gratiæ lumine, ſed, peccatis leuibus, & venialibus fere caret, quorum maior copia ex deffectu charitatis oritur, ſic enim peccata venialia vocantur Eccleſi. 27. num. 22. *Relinque peccata tua*, ſcilicet, grauia, *præcare ante faciem Domini, & minue offendicula*, ſcilicet leues offenſas.

Vidi-

Vidimus charitatis commoda, Odij incommoda perpendantur, *in tenebris est, in tenebris ambulat nescit quo eat*, alijs omissis expositionibus in tenebris esse idem est, ac esse in peccato, vt vidimus, cap. 1. *In tenebris ambulare est perseuerare in peccato.* sic enim Psalm. 8. *Nescierunt neque intellexerunt in tenebris ambulant*, id est, perseuerant, vt Euthim. ibidem. & Iob. 24. *Sic in tenebris quasi in luce ambulant*, (no se recogen con la noche, sino andan como de dia, en sus negocios) ait ergo Ioannes eum qui odit in peccato esse, & in eodem perseuerare, nulla nanque passio sic tenaciter adhæret animæ manetque alta méte reposta, ac odium, & nescit quo eat scilicet ad tenebras alias exteriores, vbi vna tenebrarum catena erunt colligati Sapientiæ 17. & Iudæ, num. 2. & 2. Pet. 2. numer. 17.

Vel cum nomine *tenebrarum* intelligãtur peccata, huius vitæ supplitia, mentis errores, ac denique pœna æterna sensus erit (el que aborrece todo, està lleno de tinieblas de culpa, de pena tẽporal y eterna) vel, denique in tenebris intus est passionem

ſionum plenus in tenebris conuerſatur cum alijs litibus abundans, & tandé neſcit ſe per tenebras ire in gehennam Prouerb. 4. numero. 19. via impiorum tenebroſa neſciunt vbi corruant.

Scribo vobis filioli quoniam remittuntur vobis peccata propter nomen eius, ſcribo vobis Patres, quoniam cognouiſtis eum qui ab initio eſt ſcribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum ſcribo vobis infantes, quoniam cognouiſtis Patrem, ſcribo vobis iuuenes, quoniam fortes eſtis, & Verbum Dei manet in vobis, & viciſtis malignum.

EXPLANATIO LITTERÆ.

NE exiſtimes ſcopas diſolutas attende contextum, & mirabile artificiũ. Cum Ioan. de ſignis perſeuerantiæ & de eo in quo perſeuerantia conſiſtit egiſſet, nunc ad ſingulos Eccleſiæ ſtatus deſcendens, ſingulis proponit, quid vnũ quenq; excitare debeat ad perſeuerandum, quod quinq; clauſulis amplectitur. in prima

cunctos

cunctos fideles aloquitur incõmuni in 2. ꝓvectos & Magistros quos Patres appellat. in 3. ꝓficietes quos dicit adolescétes. in 4. incipiétes, quos vocat infantes. in 4. scriptura regreditur ad proficiétes, quibꝰ cũ quia maior est eis difficultas, bis loquitur, pluraq; adhibet motiua. explicétursingula breuiter, & suppono nõ de etate corporali, sed spirituali Ioann. loqui, & Præter Aug. & Euch. Glos. & Antiquorũ expositionẽ, sufficiat Orig. nõ solũ hom. 9. in n. circa c. 17. sed hom. 1. in Cant. his verbis. *Et videns* (inquit) est neq; ab vllo arbitror õnino dubitari, q̃ pueros Ioãn. adolescétes, vel, juuenes vel etiã Patres secũdũ animæ nõ secundũ corporis appellet ætatẽ juxta, quod Pau. 2. ad Cor. 3. Paruulꝰ erat, & postea factꝰ est vir, & ad Ephes. 4. donec occurramus oẽs in virũ perfectũ in mẽsuram ætatis plenitudinis Christi. hæc Orig.

Hoc supp. 1. *clausula scribo vobis filioli q̃m remittuntur peccata*, cõmuniter refertur ad spirituales pueros, vulgo incipiẽtes sed certe sic nullus seruaretur ordo. 1. incipiẽtibꝰ 2. de perfectis. 3. de medijs, & 4. de incipiẽtibꝰ ageretur. melius ergo videtur. 1. clausulã ad fideles oẽs se extẽdere quos ad perseueran-

ſeuerantiá hortatur qm̃ remittũtur pecca ta, quaſi dicat, *auiſoos q̃ lleuays bien pueſto vr̃o negocio, no lo dexeys de entre las manos*, nõ remiſſa dixit d' remittũtur, quoniã séper in Eccleſia remittũtur, nõ ſemel tãtũ in baptiſmo, vt putabãt Nouatiani. Dixit *ꝓpter nomen eius*, quia nõ nr̃is meritis ſed Chriſti quẽ vocat *eum*, ſiue in amoris ſignũ, vt cũ ſpõſa: *vbi eſt quẽ diligit aĩa mea*. & Magdalena. *Si vidiſtis eũ nullo*, poſito ãtecedẽte. quẽadmodũ in ꝓpter odiũ aliquãdo noẽm ꝓpriũ ſupprimitur, vt Pſ. 15. *Nõ cõgregabo cõuẽticula eorũ nec memor ero nominũ corũ per labia mea*, cũ nullos nciaſſet, vt bene ibi Gẽnebr. vel *ꝓpter nõẽm eius*, quod Hebræis eſt quod apud nos, *ſu Mageſtad*, & intelligim⁹ regẽ nullo alio addito, quia null⁹ ali⁹ eſt in regno, cui nomen majeſtatis cõveniat, ſic in nomine eius, ideſt, in Xp̃o, vel. Deo, *porq̃ no ay quiẽ tẽga nõbre, ni gloria deveras, ſino el.* ſic. n. per excellentiã Xp̃us vocatur nomẽ Iſa. 30. *Ecce nomẽ Dei venit de lõgiquo*, vbi Hebræ. Gloſa legit, *filius Dei*, & c. 63. *Tu, inquit, es Iehouah Pater noſter, Redẽptor noſter à ſeculo nomen tuũ*. addũt Septuag. à principio nomen tuũ ſuper nos erit, ideſt, ab initio dictũ eſt, erit Chriſtus. ¶ Circa 2. *Clauſulã ſcribo vobis Patres: quoniam cognouiſtis Deum*

loçui.

loquitur cum viris perfectis quos Patres appellat, ſiue quia honoratiores, ſiue aliorum Magiſtri, quos in Chriſto genuerũt. Hos hortatur ad perſeuerandũ quia Deũ cognoſcunt, quaſi dicat, Teneys larga eſperiencia de quien es Dios, y mucha noticia de ſus coſas, ſicut enim beati in cœlo quia Deum vident peccare neque Phyſicè poſſunt, ſic perfecti, quia maiorem Dei cognitionẽ habent minus moraliter peccare poſſunt ſicut enim Iob 32. numer. 7. *In antiquis eſt Sapientia, & in multo tempore prudentia*, & alibi, *ſperabam quod ætas prolixior loqueretur, & annorum multitudo doceret ſapientiam*, ſic Patres, & ſeniores in ſpiritu maiorẽm Dei cognitionem habent.

Circa tertiũ, *ſcribo vobis adoleſcentes, quoniam viciſtis malignum*, Proficientes aloquitur qui in virtute adoleſcũt, quaſi dicat, vays ya de victoria ſeguid el alcance, al enemigo, turpe nanque eſt à victo vinci. quemadmodum Paul. ad Hebræ. 10. hortans ad perſeverantiam fideles, *Rememoramini*, inquit, *priſtinos dies in quibus illuminati magnum certamen habuiſtis, &c.* Noli te itaque amittere confidentiam veſtrá

pues

pues aueys vencido, no perdays el aliento de deproſeguir la victoria.

Quartò, denique infantibus, vel incipientibus ſuadet perſeuerare, quia cognouiſtis Patrẽ, id eſt, experti eſtis delitias quas Deus tanquam Pater ellargitur incipientibus ſicut ad Hæbr. 6. *Impoſſibile eſt eos qui ſemel illuminati guſtauerunt etiam donum cæleſtè, & participes facti ſunt doni ſpiritus Sancti, & guſtauerunt bonum Dei Verbum*, id eſt, dulce & ſuaue, vt Prouerb. 12. (*Mœror in corde viri humiliauit illum, & ſermone bono lætificabitur, id eſt, hilari*) & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam, id eſt, omiſſis alijs expoſitionibus tantũ crimen eſt eos qui à Deo tam blande tractabantur Deũ diſerere, vt ſit moraliter impoſsibile eos reduci ad gratiam, etenim ſi tentati deffeciſſent nil mirum, ſed delitijs affecti id certe Dei abundantiſsimorum auxiliorum venã obſtruit, & hominis malignum dennotat ingenium.

Sed quia in his vitæ ſpiritualis ætatibus nulla eſt difficilior juuentute, quia ſicut incorporali ij certamina inneunt laboresque ſubeunt, ſic proficientes, qui à

puerorum delitijs exierunt, & ſenum maturam cognitionem nõ dum ſunt adepti laptui ſunt magis expoſiti. ideo quinto ad eos Ioannes regreditur, ſicut medicus qui plus periclitantem infirmum iterum atq; iterum viſitat. *Scribo vobis juuenes, &c.* y porque podian dezir, no podemos mas, es el enemigo fuerte, noſotros hombres flacos, y Dios nos a dexado, his Reſpondet Ioannes, *fortes eſtis*, Dei ſcilicet auxilijs non ab eo delituti, Dei Verbum manet in vobis neque hoſtis eſt adeò fortis Nam *vicſtis malignum, &c.* quibus aſſonat Paulus 1. ad Corint. 1. *Fidelis Deus, qui confirmauit vos vſq; in finẽ ſine crimine*, vbi illud, *confirmare*, eſt in gratia cõſeruare, vt 1 ad Theſ. 3. n. 13. *Ad confirmanda corda veſtra, ſine querela, & ſenſus eſt*, Deum quantum eſt ex ſe omnes homines fortes efficere, vt perſeuerent, ſine crimine ſicut. 2. ad Theſ. 3. n. 3. *Fidelis Deus qui confirmauit vos*, & cuſtodiet à malo, ideo ſubdit Ioann. & Verbum eius manet in vobis, id eſt, cumplira la ley de buen amigo, de que por ſu parte no quiebre la amiſtad.

Nolite

Nolite diligere mundum neque ea quæ sunt in mundo, qui diligit mundum non est charitas Patris in eo quoniam omne, quod est in mundo concupiscentia carnis concupiscientia oculorum superbia vitæ, quæ non est á Deo, & mundus transit, & concupiscentia eius qui autem facit voluntatem Dei manet in æternum.

EXPLANATIO LITERÆ.

NON satisfaceret Ioannes muneri ad perseuerantiam hortantis si impedimenta ad perseuerandum, vt vitarentur non proponeret, quod in præsenti docet mundumque volentibus in gratia perseuerare fugiendum ait cum omni eius concupiscentia.

Nomine autem *mundi*, non intelligit rerum creatarum mollem, vt Ioann. 6. mundus per ipsum factus est nõ hominũ vniuersam multitudinem, vt 1. ad Cor. 1. *Ignobilia mundi elegit Deus*, non particularem bonorum communitatem, vt Ioãn. 6. dat vitam mundo, id est, electis non malorum turbam, vt ad Hebræ. 10. *Noe aptauit arcam in sa utem domus sua per quam*

damnauit mundum, id est, ipsi visa ea damnati sunt, & 1. ad Corinth. 6. *An nescitis quod nos, &c.* nomine ergo *mundi*, cõmuniter intelligitur rerum fluxarum colluvies, & morum corruptorum peruersa natio sic ad Galat. vltimo. *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo*, item, *non estis ex hoc mundo*, id est, ex eorum numero, qui mundana tractant, & 1. ad Corinth. 2. *Non spiritum huius mundi accepimus, qui ex Deo non est*, Quasi dicat, moralis iste mundus nõ est à Deo conditus, sed à dæmone. Vnde vt Corinthum malorum omnium parentem Paulus nominaret eam mundum appellat. 1. ad Corinth. 8. *Nihil est idolum in mundo*, vt Chrysostom. ibidem. Bene hæc. Ego vero existimo nomine mundi multorum turbam, & hominum multitudinem intelligi, vt cum dicitur totus mundus post eum abijt, id est, maxima multitudo. docet itaque Ioann. non multorum, sed paucorum iter amandũ (No os vays tras los muchos, ni por el camino mas trillado, sino por la senda de los pocos cuerdos.) Huiusmodi enim facientem beatum appellat Dauid Psalm. 1. *Beatus vir*

vir qui non abijt in via peccatorum proprie eſt orbita iterque tritum (no ſe dexo lleuar del hilo de la gente) vnde ille Cruzius. *Oter beatum conſiliantibus, qui non adhæret credulus impijs. Non orbita vadit malorum.* Quod conſilium ſemper Deus ſuis præbuit Exod. nanq; 23. Cum iudice loquens, *ne ſequaris turbam ad faciendum malum, neque in iuditio plurimorum acquieſcas*, quaſi dicat, (no te dexes lleuar de la corriente de los muchos, ni tras el hilo de la gente, procura ſer recto, aunque ſea ſolo tu voto) ſic etiam Eccleſi. 7. num. 17. *Non te reputes in multitudine in diſciplinatorum*, id eſt, juxta Græcũ nõ te cõputes, aut cõputari ſinas in multorũ numero (no des tu nõbre en la liſta de los muchos) Semper enim pauciſsimi boni fuerunt. non ex mundo, id eſt, ex multitudine, quod 4. Eſdræ. cap. 8. ſatis exprimitur. *Dicam coram te ſimilitudinem Eſdra dabit terram multam vnde fiat fictile* puluerem, *autem parum, vnde fit aurũ ſic multi creati ſunt pauci autem ſaluabuntur*, Quod & ipſi ethnici ſatis aperte tradiderunt quis enim non miretur Virgilium libr. 6.

Paucì quos equus amauit Iupiter aut ardens
euexit ad æthera virtus.

Et alibi.

Vir bonus ac prudens qualem vix reperit vnũ.
Millibus e multis hominum conſultus Apollo.

Et Iuu. Satyra. 13.

Rari quippe boni non ſunt vix totidem
Quot thebarum portæ, vel diuitis oſtia
Nili.

Suadet ergo Ioannes, quod iam pridem Eccleſiaſticus. cap 7. numer. 7. ſuaſerat *non* pecces in multitudine ciuitatis, nec te immittas in *populum*, ſic nolite diligere mundum.

Huius mundi, & hominũ Cateruæ tria mala commemorat, primum, quia contrarius eſt eius amori diuino, *qui diligit mundum non eſt charitas Patris in eo*, iuxta id Iacobi. 4. *Amicitia huius mundi inimica eſt Deo*, & Iſaiæ 28. *Coarctatum eſt enim ſtratum, ita vt alter decidat, & palium breue vtrumque operire non poteſt*, id eſt, cor humanum non Deum, ac mundum vnà diligere poteſt, *ſed ſi quis diligit mundum non eſt charitas Patris in eo*. vel Pater non illum

amat

amat iuxta id Eccles. 15. numer. 27. *Deus non concupiscit multitudinem filiorum infidelium*, & Psal. 12. *Deus dissipabit ossa eorum qui hominibus placent*, id est, eis irascitur qui mũdum diligunt, & ei morem gerere student. Adde quod Gregor. 18. Mor. cap. 6. in id Iob. 27. aut poterit in omnipotenti delectari charitatis nomine eius fructum gaudium, & delectationem intelligit in præsenti, aperte (inquit) dicit Ioan. si quis diligit mundum non est charitas Patris in eo vtrique enim se amores in vno corde non capiunt, neque in eo seges supernæ charitatis pullulat in quo illam spinæ infimæ delectationis necans.

Secundũ mundi malum enumerat concupiscentia oculorum, & carnis, & vitæ superbiam, quod quidam sic explicant per obiecta, quæ sunt in mundo circa, quæ peccari solent, scilicet res concupiscibiles carni, vt ædere, &c. aut res concupiscibiles solum oculis, vt diuitiæ, &c. aut obiecta superviæ, vt honores, famæ dignitates, &c. Quæ tria obiecta dæmonem Christo proposuisse dicunt obiectũ

concupiſcentiæ carnis lapidem in panem conuertendum proponens, obiectum cõcupiſcentiæ oculorum dum experiundi cauſa an angelorum manibus ſuſtentur ſuadet, vt ſe demittat deoſum. Obiectum ſuperviæ vitæ dum regna mundi pollicetur?

Sed non placet quia non Ioannes obiecta iſta vituperare vult, cum ex ſe bona ſint, & nomen concupiſcentiæ nõ tam obiectũ quam propenſionẽ ad illud ſignificare videtur. Ideo alij nomine cõcupiſcentiæ. ad hæc obiecta propenſionẽ intelligunt, per concupiſcentiam carnis facultatem, ſiue actum inordinatum circa obiecta guſtus, & tactus; per concupiſcẽtiam oculorum rationalem potentiam inordinatam circa diuitias, ſpectacula, & omnia curioſa, per vitæ ſuperbiam iraſcibilem facultatem inordinatam, & eius actus ad excellentiam tendentes, quo triplici morbo laboraſſe dicunt primum Adamũ, vt ſibi ſuisq; mortem afferret; concupiſcentia, ſcilicet carnis guſtando pomum, concupiſcentia oculorum videns quod pulcrum eſſet aſpectuque delectabile, ſuperbia

perbia vitæ dum voci serpiẽtis aures præbuit eritis sicut dij. Sed certe non tam videtur Ioannes hic describere, quidquid est in homine quã quod est in mundo, deberet enim etiam meminisse aliorum malorum, quæ extimore etiam oriuntur, cũ tesse Augusti. in id Spal 79. incensa igne, & suffosa omnia peccata, aut ex timore deprimente, aut ex concupiscentia inflamante oriatur.

Quare existimo hic recensẽri ea exercitia, circa quæ maior hominum pars, quã mundum Ioann. appellat, & quam non diligere suadet, versatur, quæ sunt tria voluptas, auaritia, ambitio, circa quærendas delitias, opes, honores, vt Bernardus hunc locum explicat in declamatione de bonis specialibus, quæ quidem tria mundi mala ingeniosus quidam Apocalyp. interps in triplici illius bestiæ specie quam idem Ioann. Apocal. 13. describit è mari ascendentis agnouit, bestia enim quam vidit similis erat pardo, & pedes eius sicut pedes vrsi, & os eius sicut os Leonis vbi varius pardi color oculorum concupiscentiam; vrsus melis appetens concupis-

cientiam carnis Leo animantium rex ſuperviam vitæ ſignificat.

Sed rogabis primò, quid propriè ſuper via vitæ ſignificaret? cõmuniter faſtum, & ambitionem vitæ præſentis ſic enim Euchum. legit faſtus vitæ Cyprian. lib. 3. ad Chriſi. & tract. de mortalitate ambitio ſeculi, & Bern. declamatione de bonis deferendis. ſed certe neſcio quid magnum ſic de ſupervia diceretur, quaſi concupiſcientia etiam non ſit huius vitæ. Quare exiſtimo hic indicari immortalem ſuperviæ paſſionem, ſicut enim Apocalyp. 2. *Dicitur dabo tibi coronam vitæ*, id eſt, æternã & Iacobi. 1. accipiet coronam vitæ, id eſt, perpetuam, & fons vitę dicitur perennis, & inexauſtus ſic ſuperbia vitæ, quæ ſemper vixit nunquam morietur, vixit in cœlo, vixit in paradiſo, vixit in Collegio Apoſtolico, viuet in finem ſeculi cum puero naſcitur, adoleſcit cum iuvene, & non ſeneſcit cum ſene neque cum mortuo moritur, *ſuperbia eorum.* (Pſal. 73.) *qui te oderunt aſcendit ſemper* (Siempre es moça, nũca envegece, imo poſt mortem ſupervi ipſa ſuperbia in monumentis, & titulis,

& ſepulchrorum tropheis viuit, concupiſcentiam carnis extinguit ætas concupiſcentiam oculorum multi repræſerunt Philoſophi, (Pero la ſouerbia es ſiempre de vida,) immortalis erit, & perpetua.

Rogabis ſecundò, cur non faciat mentionẽ irascibilis, quæ eſt in mũdo? an quia de his, quæ amanda non ſunt in mundo agit, vnde ſolum commemorat, quæ bona diliguntur in mũdo? an quia concupiſcientia radix eſt irascibilis teſte Iacob. ca. 4. *Vnde lites in vobis nonne ex concupiſcentijs veſtris? concupiſcitis, & non habetis occiditis, & & Zelatis*, quod aliquis ponderabit in eo Cant. 1. *Filij matris meæ pugnauerunt aduerſus me (vtique ego pacem haberem) poſſuerunt me cuſtodem inuineis vineam meam non cuſtodiui.* Quaſi dicat, concupiſcentia ceſſante ceſſauit & irascibilis, quod in præſenti loco Ioan. ſignificauit Ephren Sirus to. 1. Paren. de Beat. eſt, inquit, belli occaſio, cupiditas pulchritudinis, ſunt belli occaſiones diuitiæ ideo Ioann. &c.

Rogabis tertiò, cur ambitionem non per concupiſcentiam honoris expreſerit

ſed

sed per superviæ nomen? an quia, vt benè Hugo concupiscentiæ reliquæ sunt iuxta viam naturæ humanæ, quanuis inordinatæ sint, superbia verò non est iuxta viam naturæ humanæ non enim, vt habetur in Ecclesiastico. *creata est*, nationi hominum superbia, neque iracundia naturæ mulieris, id est, longè ab est à molli natura mulieris ira, & ab humili natura hominis superbia. No se hizo para el hõbre el engreymiẽto, aun ya a los Angeles parece les vino nacido.

Rogabis denique quid sit illud, *quæ non est à Deo*, & quidem siue id de superbia solum dicatur, quod magis videtur quadrare vulgatæ, siue de omni quod est in mundo, quod textui græco, Augustino, & antiquis videtur esse confirmius, non esse à Deo, tria potest significare. primum, Deũ non velle neque illi placere superbiam, aut mundum sic enim esse à Deo in scriptura est Deum aliquid velle. vt 1. Paralipon. 5. num. 22. *Vulnerati enim multi cecidere*, fuit enim bellum Domini, vel à Domino, id est, quod Deo placuit, & Hieremiæ. 51. num. 53. *Si ascenderit Babylon*

in cœlum, & firmauerit in excelso robur suum à me venient vastatores eius. id est, ego mittam, mihique placebit vastatio: ergo superbiam, vel quod est in mundo non esse a Deo, est non illi placere huiusmodi inordinatas passiones. cumq; Ioannes cum ijs agat, qui Deũ diligunt benè eos auertit ab eo quod ei quem diligunt non placet. secundo, esse ab aliquo, est aliquem imitari, vnde apud Ioann. infra, *Qui peccat ex Diabolo est*, id est, illum imitatur, vt parentem filius, & cap. 3. *Qui ex Deo natus est non peccat, &c.* Quare superbia non est à Deo, id est, non Deum imitatur humilitatis auctorem. tertio denique; ex aliquo esse apud Ioannem est ex illius factione esse, eius partes agere, sub eo militare, vnde infra, cap. 4. numer. 4. *Vos ex Deo estis, & vicistis eum ipsi de mundo sunt, &c.* & infra. *Nos ex Deo sumus qui nouit Deum audit nos, &c.* Ergo superbiam, & concupiscentiam ex Deo non esse sed ex mũdo erit, que no es del vando de Dios, sino del vando contrario, cui consonat Iacob. vbi supra ex *concupiscentijs vestris, que militant in membris vestris pro mundo*, scilicet ex

cuius factione sunt, & 1. Petr. cap. 2. numer. 11. *Abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam*, ecce concupiscentiæ non ex Deo, & eius factione sed ex mundo sunt.

Tertium Malum commemorat, *Mundus transit, & concupiscentia eius*. Vox Græca transit est à verbo Piarago, quæ propriè significat transire seducendo, ac te se subducendo (como juego de passapasa,) quo verbo vsus est Paul. 1. ad Corinth. 7. cum dixit, *Præterit figura huius mundi* (todo este mundo es juego de passapasa) vnde concupiscentiæ quæ hic dicuntur transire decipiendo dicuntur à Paulo ad Eph. 4. numer. 22. *Desideria erroris*, vel vt Græcè, *cõcupiscentias* deceptionis, quia nos decipiunt. Secundus sensus est (el mundo, y sus cosas passan de mano en mano, y lo que este oy cudicia, y tiene, mañana lo cudiciara otro, y lo tendra) sic Apocalyp. 18. numer. 14. *Dicit Angelus Babyloni poma desiderij animæ tuæ discesserunt à te, & omnia pinguia, & præclara perierunt à te, & amplius illa iam non inuenient*, quasi dicat, que tu desiderabas à te ad alios recesserũt.

Tertius

Tertius sit, *Mundus transit, & concupiscentia eius*, id est, cum iam consequi vult homo quod optat, da vn salto la cosa, y se le escapa. Nunquam mundanus potitur optatis, qua ratione peccator venatori comparatur qui nunquam venatione fruitur Prouerb. 12. *Non inueniet fraudulentus* (Beda superbus) *lucrum suum* Septuaginta nõ fabricabit dolosus captiones Hebraicè non adduret ferinam suam, no llegara à asar su caça, ni gozar de su trabajo.

Qui tres sensus Sapientiæ. 5. Versic. 8. comprehenditur, *transierunt omnia illa tanquam umbra*, ecce transitus decipiens, & *tanquam nuntius præcurrens*. ecce secundus quod enim mihi nunc nuntiat nuntius abit illico nuntiaturus alteri, *Aut tanquam nauis*, *vel rauis, vel sagitta, qua nullum itineris vestigium relinquunt in medio*, ecce tertium omnia enim transeunt neque vestigium relinquentia.

Huic autem mundo transeunti opponit facientem voluntatem Dei, quia omnis concupiscentia, & omne quod est in mundo est propriam voluntatem facere,

quod

quod Ecclesiasticus satis indicauit cap. 18 numer. 30. *Post concupiscentias tuas ne eas & á voluntate tua auertere*, ecce concupiscentias transeuntes, & oppositum scilicet hominem se a propria voluntate auertere quod est Dei voluntatem facere. vnde cap 23. numero. 5. Extollentiam oculorum meorum ne dederis mihi, & omne desiderium auerte à me, aufert à me ventris concupiscentias, quibus verbis adiunge lectionem Septuaginta. *Giganteam animam*, amoue spes innanes, & concupiscié. tias auerte, & tenebis voluntaté tibi seruienté semper; ecce superbiá, ecce concupiscentias, ecce contra eas animum voluntaté seruire Deo, id est, facientem voluntaté Dei. Quid aut sit Dei voluntaté facere, vide apud Cypri. in id orationis Dominicæ, *fiat voluntas tua*, id est, justitiá colere. &c.

Dicitur hic *Manere in æternum*, à verbo Meno, quod est stabilé perseuerare, quod intelligi potest, siue in futura vita Ioann. *Qui seruauerit non gustabit mortem in æternum*, siue de præsenti vita quia concupiscentiæ ventis haud cõcussa

iusti

iusti domus stat firma in æternum, vnde Prouer. 12. numer. 7. *Verte impios & non erunt domus autem iustorum permanebit.* Septuaginta vbicumque vertatur impius deletur, domus autem iustorum permanebunt, por todas partes baren vientos de desseos al malo, que lo derriban, el justo tiene firme su edificio) & infra numero 12. *Desiderium impij monumentum est pessimorum* radix *autem iustorum proficiet*; quæ, lectione Septuaginta declarantur desideria impiorum mala id) id est, velotia, & breuissima, vt cum Dies dicuntur mali, id est, veloces) at radices piorum in munitionibus, id est, desfandetur, ac durabit. Etenim is qui in Dei voluntate fundatur nunquam à bono deturbabitur, vt de eo dicere possis id Eccles. 22. *Lorgamentum ligneum obligatum in fundamento ædifitij non diseluetur sic cor confirmatum incogitatione consilij* (como vna armazon de tablas bien clauadas, por mas vientos que aya, no se deshaze assi el coraçon firme resuelto en sus intentos) è contra infra, *sicut pali in excelsis, & cemẽta, sine impensa posita contra faciem venti non permanebunt.*

nebunt, sic & cor timidum incogitatione stulti contra imperium timoris non resistet (como casa de palillos, y cimientos flacos cae al viento, assi el coraçon del malo) *qui vero in Dei voluntate fundatur manet in æternum.*

Vnde scimus quia nouissima hora est, & sicut audistis, quia Antichristus venit, & nunc Antichristi multi facti sunt vnde scimus, quia nouissima hora est ex nobis exierunt, sed non erãt ex nobis.

EXPLANATIO LITERAE.

OBSCVRVM Litteræ sensum quatuor dubia profferant. primũ quorsum nunc de hæreticis sermonem instituat? secunda quomodo Ioannis tempora nouissima hora sit? tertius, qui sint Antichristi, quĩ iam dicuntur venisse? quartum denique quomodo à nobis exeant, & ex nobis sint hæretici?

Circa primum si quis dicat Ioannem motiuũ aliud adhibere ad perseuerandum

ob

ob mortem, ſcilicet propinquam cum vnuſquisque ſibi ſuadere debeat, illam quam habet eſſe nouiſsimam horam, ducem habet Echum. illiq; fauet contextus preceſſerat enim mundum tranſire cum omni eius concupiſcencia vnde bene infert nouiſsimam horam eſſe & cuiq; preſcriptum vitæ terminum apropinquare.

Siquis dicat Ioannem rationem proponere ad mundum negligendū ex juditio. Et ratione reddenda ſumptam, ſequitur Claudium & Gagneium illiq; fauet contextus, & præcedentia facitque hunc locum illi ſimilem qui eſt ad Roman. 13. *Scientes tempus quia hora eſt iam de ſomno ſurgere.*

Siquis dicat id circo Ioannem de hæreticis, & antichriſtis agere, vt quo maior abundat in malis iniquitas eo bonitas magis abundet in bonis videat Heſelium, qui eum ſenſum bene illuſtrat ex Pſalm. 11. Saluum me fac Domine quoniam defecit Sanctus, quoniam diminutæ ſunt veritates à filijs, & Pſalm. 118. *Tempus faciendi Domine diſipauerunt legem tuam.* & infra ideo dilexi mandata tua, ideo inquā

ego dilexi quia alij diſipauerunt.

Ego verò exiſtimo, quod cum Ioann. toto hoc capite ad perſeuerantiam in fide, & charitate ſuadeat, & ad perſeuerandum in charitate, tum ſuos ab amore, & conſortio mundi auerterit, nunc eoſdem ad perſeuerandum in fide auertere conatur ab hæreticis, quorum notas odédit, vt ab eis caueant, & ſic omnia quadrant.

Circa 2. quomodo iuxta Ioannem præſens tempus ſit hora nouiſsima, quidam cunt eam eſſe horam nouiſsimam, quia comparatione ad æternitatem, quod reſtabat temporis fere nihil erat. Cæterum aliud eſt loqui de tempore reſpectu æternitatis, vt loquutus eſt Petrus 2. cap. 3. numero 8. & ſic verum eſt mille annos eſſe ſicut vnam diem, aliud eſt loqui de tempore ſimpliciter, vt debet loqui qui ſimpliciter narrat, & ſic non eſt prudens loquutio ſi dicas, puero infine vitæ iam es, quia quod reliquum eſt vitæ comparatum æternitati nihil eſt, & præterea parum roboris haberet ratio Ioannis, diceret enim quis quid mea quod tempus

ad æternitatem nihil sit si tamen mihi plurimi restant anni.

Ideo Echum. per horam nouissimam intelligit opus post Christum, quia si tempus dividitur in primum, medium, & extremum, quod excedit medium, etsi incipiat extremum dicitur, & quoniam tempore aduentus Christi præcesserat iam medium decem mille annorum congeries, si quidem eius in terram aduentus, anno fere quingentesimo millesimo, fuit, quidquid ab hoc sequitur recte nouissimum dicitur idem habet Chrysost. tom. 2. hom. de Patre, & duobus filijs.

Sed certe quis potest affirmare medium durationis precessisse cũ Christus veniet? quis etiam primam horam à meridie, diei finem appellet?

Ideo ipse Euch. addit nouissimum pro nunc propensissimo, vt cum dicimus ad extremũ malorum, ob illorum temporum malitiam, nouissimam vocat horam, quod non omnio displicet, sed non plenè satisfacit. Ideo alij putant horam nouissimam vocari tempus Euangelij, vt cum Matth. 20. nouissima hora dicitur, vn-

decima, id est, tempus noui testamenti, & ad Hebræ. 9. Christus venit in consummationem seculorum, quia scilicet iam neque nouus legislator venturus est, neque noua lex aut Reip. mutatio expectanda. Sed in primis benè Pater Ribera. in c.9.ad Heb.improbat, quid enim nouissimæ horæ, aut seculorũ cõsummationi, cũ legis, aut Reip.mutatione? possunt enim sæcula finiri, sine mutatione legis, & è contra leges mutari absque seculi consummatione. quis præterea scit an plures anni fluent sub lege euangelica, ac sub scripta, aut naturali fluxerũt? Sed do quod non dat Ribera. tempus euãgelij dici horam nouissimam à Paulo, & fines seculorum 1. ad Corinth. 10. & 1. ad Thim. 4. id tamen in præsenti non quadrat, quia scopo Ioann. parum conducit, vt patebit perpendenti illa verba antichristi sunt multi, vnde scimus quia nouissima hora est.

Quare Gagneius, & alij de iudicio vltimo futuro interpretantur, sed nescio quo modo Ioannem suam generationem, vocare posset nouissimam horam, cum sciret

ſciret multa fore ſigna, quæ tunc non erant.

Quare dico primo Ioannes loquitur nõ de nouiſsima hora generali in judicio vniuerſali, ſed particulari inculusvis morte, ſic expreſſe Anaclet. ep. 2 Decret. tom. 2. Conc. & Gloſa hic. dicitur autem nouiſsima hora, ſiue quia cuique erit nouiſsima, ſiuè, quia eſt nouiſsimæ horæ mundi ſimilis, vt Hiſpanè de reconfuſa agentes dicimus, *es vn juizio*, ideo Ioann. multos commemorat Antichriſtos, quia de multis loquitur judicijs particularibus, & certe ad ſuadendam pietatem fortius prudens quisque ex proprij judicij inſtantis conſideratione mouetur, quam ex illa vltimi longinqua meditatione.

Dico ſecundò, vox illa *eſt*, non ſignificat, que ya eſtamos en la vltima ora, ſed quod eſt mors, & vltima hora. Probatur, quia hoc ſat eſt ad finẽ intentũ ab Apoſtolo, & tollit difficultates oppoſitæ expoſitionis. Nam vel dicis Diem judicij vniuerſalis, & ſic falſum eſt Ioannis tempore fuiſſe horam nouiſsimam, vel dicis de particulari, & ſic dubiam rẽ profferret

Apoſto-

Apoſtolus ſi quidem multi illorum tempo rum Longam vitam duxerunt.

Circa 3. qui ſint hi Antichriſti licet glo ſa non ſolum interpretetur de iis, qui doctrinam Chriſto oppoſitam docent ſed etiam de Chriſtianis, qui quam fidem ver bis profitentur operibus deſtruunt. Omnes tamen Patres de Hæreticis interpretantur Simone ſcilicet Mago, Menandro, eorum que ſectatoribus Saturnino. Baſilide Carpocrate Cerintho, & Ebione Chriſti diuinitatem humanitatem q; veram negantibus.

Cur autem eos vocet Antichriſtos primo Ireneus libr. 3. cap. 8 & Echum quia illius ſunt præcurſores ei iterparantes hic enim vocat̃ maximũ magicæ impoſturæ peritiſsimum, ſecundo Origenes, homili. 24. in Matth. Generaliter, inquit, vnus eſt Antichriſtus illius vero multæ ſunt ſpecies, tanquam ſi dicas, mẽdatium vnũ eſt ſecundum autem differentias falſorũ dogmatũ dicuntur diuerſa mendatia. Ego exiſtimo eos Antichriſtos vocari, quia ſicut ille, vt habetur cap. 7. Dani. ſolium altiſsimi conteret, & putabit quod poſsit

mutari

mutare tempora, & leges, ideſt, iuxta Theodor. quod poſsit religionem, quæ illo tempore vigebit funditus delere, ſic hæretici religionem, quæ eſt in Eccleſia putant ſe poſſe deſtruere.

Circa quartum. *A nobis exierunt ſed non erant ex nobis*, poterant fideles animo cadere, & de ſua perſeuerantia valde angi cum viderent Antichriſtos factos, qui pro Chriſto erant, & fidelium hoſtes, qui fideles fuerant ſimile ergo mihi continget dicet aliquis? Reſpondet Ioannes ex nobis prodierunt, ſed non erant ex nobis, ſed quomodo prodierint, cum intus, non eſſent declarandum.

Et primo Auguſt. tom. 7. libr. 2. cap. 8. de bono perſeuerantiæ & de correctione, & gratia cap. 9. Gloſa interlinealis & Lyra; indicantque Echum Gagn. Heſel. ac Dioniſ. & alij ex nobis non fuiſſe, id eſt, ex numero prædeſtinatorũ interpretantur, ait enim Auguſt. eſſe quoſdam filios Dei qui non ſunt nobis & ſunt Deo. de quibus Ioan. cap. 11. quia IESVS filios Dei congregaturus erat in vnum, & ſunt alij Filij Dei nobis non tamen Deo.

vt hi qui ex nobis exierunt, ait ergo cum judicaremus ex nobis esse, & filios Dei, inuenti sunt, & manifestati non esse ex elle ctis à Deo.

Sed nō videtur omnio satisfacere primo qui enim scire poterat Ioan. vtrū illi qui tunc erant antichristi, pœnitentiam facientes saluarentur? & sic iam erant prædestinati, sed do Ioanē de hac re habuisse reuelationē, & ex maximis hæresiarcharū vitijs coniecturā fecisse nō esse ex prædestinatis; id tamē non emoliebat, fidelium difficultatem, circa propriam perseuerantiā, id enim ipsi poterāt dubitare an sicut illi, etsi fideles fuissent prædestinati non erāt, sic & ipsi; vnde non tollitur sed auge tur hac responsione quare 2. Claudius & alij Respondent supponendo Ioann. agere cum Iudæis, qui etsi ex Iudaismo prodierint ad impugnandum Christum non tamē erant ex veris Iudæis, si enim essent confiterentur Messiam, & ei quem spectabant adhærerent de huiusmodi enim Iudęis dicitur Apoc. 4. num. 4. *Qui se dicunt judæos esse, & non sunt*, Sed de Sinagoga Sathanæ, & ad Rom. 9. *Non omnes qui exci-*

ex circuncisione sunt Israel, ij sunt Israelitæ, neque qui semen Abrahæ omnes filij. cap. 2. numer. 25. non *Qui in manifesto Iudæus est neque qui manifesto in carne est circuncisio.* Vnde cum Natanael desiderium ostenderet Messiam videndi verus Israelita à Christo vocatur Ioannem. 9. *Quasi non essent ex veris* Israelitis, qui Christi desiderio nõ tenerentur. Ait ergo ex nobis exierunt ideſt à patribus venerunt semen sunt carnale Abrahæ, non autem erant ex nobis quia non semen spirituale erant.

Sed hanc expositionẽ nõ admitto quia nititur falso fundamento scilicet quod cũ judæis agat, solũ agit enim generaliter, vt vidimus cum Partis omnibusq; fidelibus, antichristosque vocat hæreticos ex fide exeuntes, siue Iudæi prius fuerint siue ethnici, vt ex communi omnium expositione cõstat. Ideo vt quid sententiam dicam suppono verissimam doctrinam quam tradit Cypri. lib. de simplicitate prælatorum & lib. 1. Epist. 8. ad Mag. Hæreticos prius quam aperte se prodeant iam ab ecclesia occulte fide & moribus discessisse cui consonat Hier. tom. 5. in vltimis verbis

libr. 1ª

libr. 1. in Hieremiam feras, inquit, prodeunt hæretici, vt publice colant quod iã intus venerabantur, Aug. quoq; tract. 1. in hanc Epistolam neminem tentatur ab Ecclesia palàm discedere quim prius se occultè animo ab ea diuulserit.

Hoc supposito dico Hæreticos exijsse ab Ecclesia palam negantes fidem quam iam dudum factis & animo negauerant ex nobis exierunt aperte qui nõ erant ex nobis occulè; hæc conclusio probatur primo auctor. Flauiani Cõst in rescripto ad Leon. Pap. deflctis Christianis hæc verba exponentis, & testimonio Cypriani qui libro de vnitate Ecclesiæ, triticum, inquit, nõ rapit ventus, neque arborem solida radice fundatam procela subvertit, inanes paleæ tempestate iactantur, invalidæ arbores turbinis incursione everruntur hos execratur Ioann. exierunt ex nobis sed non erant ex nobis ex area exit palea sed non erat extritico, &c.

Adde auctoritatẽ Aug. hic cũ exprofesso locum tractat sic (inquit) sunt facti in ecclesia quomodo humores mali in corpore, quando evomuntur, tollebatur corpus

pus, ſic quando exeunt rellebatur Eccle-ſia, & dicit corpus quando eos evomit ex me exierunt humores iſti, ſed non erant ex me, non enim ex carne mea preciſi ſunt ſed me præmebant &c. Videtur ha-bere Caietan. qui erant ex nobis non con ſtabant, vt cum dicit Chriſtus de mundo non eſtis. No eran de nueſtro humor, ni controntaban con nueſtro modo de viuir.

Probatur expoſitio ex Ioannis mente quia ſic optima redditur bonis conſola-tio, qui cum bene viuant timent in fla-gitia immaniſsima ruere ſicut, cum a-beunte Apoſtata, vel electo facinoroſo quis ſolatur bonos perterritos dicés iam dudum hi non erant ex nobis, iam ope-ribus exierant; at vos qui ex nobis eſtis-que bene viuitis nihil ale timeatis, & confirmatur ex contextu ſequéti, ſi fuiſ-ſent ex nobis permanſiſſent nobiſcum, id eſt, ſi moribus nobiſcum conueniſſent non nunc in fide à nobis diſentirent. Sed ideo Deus permiſsit eos labi, vt manife-ſti fierent, quoniam non omnes ſunt ex

nobis

nobis ideſt non omnes qui Chriſtiani dicũtur Chriſtianos cenſendos eſſe juxta id Pauli 1. ad Corint. 11. numer. 19. Oportet Hereſes eſſe vt qui probati ſunt manifeſti fiant in vobis.

FIM.

Impreſſo con licencia dela Santa Inquiſicion, y Ordinario, y dela Meſa de Palacio.

EN LISBOA.

Por Vicente Aluarez, Año 1609